

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

Βιβλίο Μαθήματος
2^ο
τεύχος

6^η Δημοτικού

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Οι αξίες μας:
Στόχοι

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

6η Δημοτικού

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ**

Οι αξίες μας:

Στόχοι

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια Αξιολογήτρια

Αξιολογητής

Αξιολογήτρια

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παναγιώτα Νεοκοσμίδου
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Νικόλαος Τσουρής
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αφροδίτη Μαντζουράνη
Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Παρασκευή Θεοδώρου
Πτυχιούχος Πληροφορικής

Ευθυμία Στάθη
Διπλωματούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών

Ευαγγελία Καλογηράτου
Σύμβουλος Β' του ΙΕΠ

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σπυρίδων Δουκάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης
Διονύσιος Μουρελάτος
Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης
Στυλιανός Μαυρατζάς
Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σειρά: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

6η Δημοτικού

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Οι αξίες μας:
Στόχοι

Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΠΑ

Συντελεστές

Επιστημονική υπεύθυνη: Ευγενία Μαχουλά Καθηγήτρια Γλωσσολογίας και εκπαιδευτικών εφαρμογών ΕΚΠΑ

Υπεύθυνος έργου: Νικόλαος Θωμαΐδης Καθηγητής Αναλυτικής Χημείας ΕΚΠΑ, Πρόεδρος ΕΑΔΠΠΑ - Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Συντονισμός και επιστημονική επιμέλεια συγγραφικού έργου 6ης Δημοτικού:
Ευγενία Μαχουλά, Γεωργία Στύλου Δρ. Εφαρμοσμένης γλωσσολογίας ΠΕ70, Ιωάννης Τρυφιάτης Δρ. Παιδαγωγικής ΠΕ70

Συντονισμός συγγραφής 6ης τάξης: Γεώργιος Σέρχης Δρ. Διδακτικής της γλώσσας ΠΕ70

Συγγραφική ομάδα: Γεώργιος Σέρχης, Ευγενία Μαχουλά, Άννα Παπαγεωργίου ΜΑ ΠΕ70, Χρήστος Παράσχης ΜΑ ΠΕ70, Φωτεινή Σδρόλια ΠΕ70, Ζέρβα Ειρήνη Δρ. ΠΕ70 (συμμετοχή στον αρχικό σχεδιασμό του βιβλίου)

Συμβουλευτική ομάδα σε θέματα λεξιλογίου: Αγγελική Ευθυμίου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Παρασκευή Θώμου Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης

Συμβουλευτική ομάδα σε ειδικά θέματα και παροχή υλικού: Φωτεινή Αντωνίου Καθηγήτρια Ειδικής Αγωγής ΕΚΠΑ, Γεωργία Κατσούδα Δρ. Γλωσσολογίας Ερευνήτρια Α΄ Ακαδημία Αθηνών, Χρύσα Κουράκη Επίκ. Καθηγήτρια Παιδικής Λογοτεχνίας, Κωνσταντίνος Μαλαφάντης Καθηγητής Παιδαγωγικής και Λογοτεχνίας ΕΚΠΑ, Άννα Φτερνιάτη Καθηγήτρια Διδακτικής της γλώσσας Πανεπιστήμιο Πατρών

Κριτική ανάγνωση: Ιωάννης Τρυφιάτης

Εμπειρογνώμονες Προγράμματος Σπουδών: Γεώργιος Μπαμπινιώτης Καθηγητής Γλωσσολογίας ΕΚΠΑ, Ναπολέων Μήτσης Καθηγητής Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Ευγενία Μαχουλά

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Pebble Creative Services

Εικονογράφηση: Χριστίνα Αβδίκου, Pebble Creative Services

Δημιουργία ειδικών Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Γεώργιος Σέρχης, Μαρία Στιβακτάκη ΜΑ ΠΕ86, Πηνελόπη Μπόζνου ΠΕ70, Ιφιγένεια Γρατσία ΠΕ02, Ιωάννης Τρυφιάτης

Συντονισμός & Τεχνική Επιμέλεια Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων: Κωνσταντίνος Τσιμπάνης Μηχανικός Πληροφορικής ΕΚΠΑ, Θεόδωρος Θωμάς ΕΔΙΠ ΕΚΠΑ

Ανάπτυξη ψηφιακών μορφών διδακτικού βιβλίου: Pebble Creative Services

Δικαιούχος συγγραφής: ΕΑΔΠΠΑ-Εκδόσεις ΕΚΠΑ

Η συγγραφική ομάδα ευχαριστεί τους ειδικούς επιστήμονες για τις πολύτιμες συμβουλές και παρατηρήσεις τους. Την ευθύνη για τυχόν λάθη ή παραλείψεις φέρει αποκλειστικά η συγγραφική ομάδα.

Αντί προλόγου

Αγαπητά μας παιδιά,

Η σειρά βιβλίων «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ – ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ» δημιουργήθηκε με αγάπη και φροντίδα από την Ομάδα μας. Εκπαιδευτικοί, γλωσσολόγοι, γραφίστες, εικονογράφοι και ειδικοί στην τεχνολογία συνεργαστήκαμε για να σας προσφέρουμε ελκυστικά και χρήσιμα βιβλία για το μάθημα της Γλώσσας, με την υποστήριξη του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η γλώσσα είναι ένα από τα μεγαλύτερα χαρίσματα του ανθρώπου: με αυτήν επικοινωνούμε, σκεφτόμαστε, μοιραζόμαστε συναισθήματα και όνειρα. Μας συνδέει με την ιστορία και τον πολιτισμό μας, ενώ τα δικά μας γλωσσικά έργα δημιουργούν τον πολιτισμό του μέλλοντος. Ως μάθημα, σας δίνει τα μέσα και τις στρατηγικές για να αναπτύσσετε τις γλωσσικές σας δεξιότητες ώστε να ανταποκρίνεστε στα διαρκώς ποικίλα γλωσσικά περιβάλλοντα. Είναι το «κλειδί» για όλα τα μαθήματα, γι' αυτό η διδασκαλία της στηρίζεται σε σύγχρονα θέματα της επιστήμης, της κοινωνίας, της τέχνης.

Ο τίτλος «Οι αξίες μας» δείχνει πόσο σημαντικό είναι να έχουμε αξίες στη ζωή μας, για να προσδεύουμε και να ζούμε αρμονικά. Στο βιβλίο της 6ης τάξης (Στ') η κεντρική αξία είναι οι Στόχοι. Οι στόχοι είναι σαν μια πυξίδα που μας καθοδηγεί στη ζωή. Τη χρονιά αυτή θα σκεφτούμε ποιους στόχους έχουμε ήδη επιτύχει και ποιους νέους θα βάλουμε καθώς προετοιμαζόμαστε για το γυμνάσιο.

Τα βιβλία αποτελούνται από:

- α) το Βιβλίο Μαθήματος
- β) το Τετράδιο Εργασιών
- γ) τα Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα.

Οι τρεις αυτές πηγές μαζί προσφέρουν πλούσιες ευκαιρίες μάθησης, εμβάθυνσης και δημιουργίας. Τα κείμενα, οι εικόνες και τα λογοτεχνικά αποσπάσματα προσφέρουν αφορμές για συζήτηση, αισθητική απόλαυση και έμπνευση για δημιουργικές δραστηριότητες.

Η εργασία στην τάξη απαιτεί προσπάθεια, αλλά όταν συνεργαζόμαστε και συμμετέχουμε, γίνεται πιο ευχάριστη και ουσιαστική. Έτσι, το ταξίδι μας στη γλώσσα μετατρέπεται σε χαρά, φαντασία και ανακάλυψη.

Σας ευχόμαστε μια όμορφη και δημιουργική χρονιά στον κόσμο της γλώσσας και των αξιών μας!

Η Συγγραφική Ομάδα του Πανεπιστημίου Αθηνών

Συζήτηση

Δραστηριότητα
στο τετράδιο

Βρίσκω ιδέες

Συζητάμε σε ομάδα

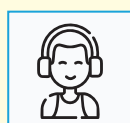
Σχέδιο εργασίας

Κατανόηση
γραπτού λόγου

Πολυτροπικό κείμενο

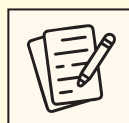
Κατανόηση
προφορικού λόγου

Διδασκαλία
κειμενικού τύπου

Παραγωγή γραπτού λόγου

Ορθογραφία

Διαβάζω

Εργαζόμαστε σε δυάδες

Λήμμα σε λεξικό

Δραματοποίηση

Ακρόαση κειμένου

Βαθμοί δυσκολίας

Ας γνωριστούμε

Περιεχόμενα

3 Ταξίδι στον κόσμο της ενημέρωσης και της επικοινωνίας σελ. 12

	Γλωσσικές δεξιότητες	Κειμενικός τύπος: Οδηγίες (διαδικασία)
3.1 Στη χετονιά της ενημέρωσης σελ. 14	 • Μαθαίνω για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης • Συζητώντας με έναν δημοσιογράφο • Η φωνή των μαθητών μέσα από μια εφημερίδα • Δημιουργούμε τα δικά μας ηλεκτρονικά σχολικά περιοδικά και εφημερίδες Δημιουργία ψηφιακής εφημερίδας	• Δημιουργούμε τα δικά μας ηλεκτρονικά σχολικά περιοδικά και εφημερίδες Οδηγίες σύνταξης άρθρου
3.2 Πληροφορούμαι ή παρα... πληροφορούμαι; σελ. 26	 • Η ιστορία των εικόνων • Έγκυρες ή ψευδείς ειδήσεις • Ψεύτικα βίντεο • Η παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο με απλά λόγια! Το παιχνίδι των ψευδών ειδήσεων	

4 Επόμενη στάση... Εφηβεία σελ. 42

	Γλωσσικές δεξιότητες	Κειμενικός τύπος: Περιγραφή
4.1 Εφηβεία είναι και μ' αρέσει! σελ. 44	 • Αλλάζω, καθώς μπαίνω στην εφηβεία • Υγιεινές συνήθειες! • Τα ενδιαφέροντά μας • Εφηβεία και συναίσθημα Ψηφιακή παρουσίαση για τα ενδιαφέροντά μας	
4.2 Σχέσεις με συνομηλίκους και οικογένεια σελ. 53	 • Τι κάνουμε, όταν δεχόμαστε σχολικό εκφοβισμό; • Σκέψεις ενός εφήβου	• Σκέψεις ενός εφήβου Περιγραφή οικογένειας

Λεξιλόγιο

Γραμματική

• Θεματικό λεξιλόγιο: Μ.Μ.Ε. και πληροφόρηση • Οικογένεια λέξεων: «ενημέρωση» • Ο μηχανισμός της μεταφοράς	• Σύνδεση των προτάσεων: Σύνδεσμοι	3.3 Ένα παράθυρο ενημέρωσης και επικοινωνίας με τον κόσμο σελ. 36	Λογοτεχνία • Ο Ψύλλος • Ο Αλφρεντ με μοναδική συντροφιά μια εφημερίδα
• Συνώνυμες λέξεις • Θεματικό λεξιλόγιο: Είδηση και πληροφόρηση • Παρομοίωση • Πολυλεκτικά σύνθετα	• Τρόπος σύνδεσης προτάσεων	3.4 Επανάληψη σελ. 40	• Η Ενότητα 3 με μια ματιά • Ελέγχω τις γνώσεις μου στην Ενότητα 3

Λεξιλόγιο

Γραμματική

• Από το επίθετο στο ρήμα • Οικογένεια λέξεων: «υγεία» • Δάνειες λέξεις	• Φαινόμενα προφοράς και γραφής	4.3 Εμείς οι έφηβοι σελ. 60	Λογοτεχνία • Τι τρικυμία είναι αυτή! • Ένας διαφορετικός φίλος • Ποίημα στους φίλους
• Επίθετα • Θεματικό λεξιλόγιο: Εφηβεία	• Μετοχές (κλιτές και άκλιτες)	4.4 Επανάληψη σελ. 66	• Η Ενότητα 4 με μια ματιά • Ελέγχω τις γνώσεις μου στην Ενότητα 4

Περιεχόμενα

5

Επιστήμες και Τεχνολογία σελ. 68

	Γλωσσικές δεξιότητες	Κειμενικός τύπος: Εξήγηση
5.1 Ας μιλήσουμε... επιστημονικά σελ. 70	 • Τι είναι η επιστήμη και τι η τεχνολογία; • Αρχαία ελληνική τεχνολογία • Εφευρέσεις που άλλαξαν τον κόσμο	
5.2 Σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα σελ. 76	 • Η ερώτηση που άλλαξε τα πάντα στην τεχνολογία • Τι είναι η τεχνητή νοημοσύνη;	• Η ερώτηση που άλλαξε τα πάντα στην τεχνολογία Άρθρο για αντικείμενο τεχνολογίας

Επετειακά
σελ. 90

Απόκριες σελ. 90

- Το τρελό καρναβάλι
- Ήρθε η Καθαρή Δευτέρα!

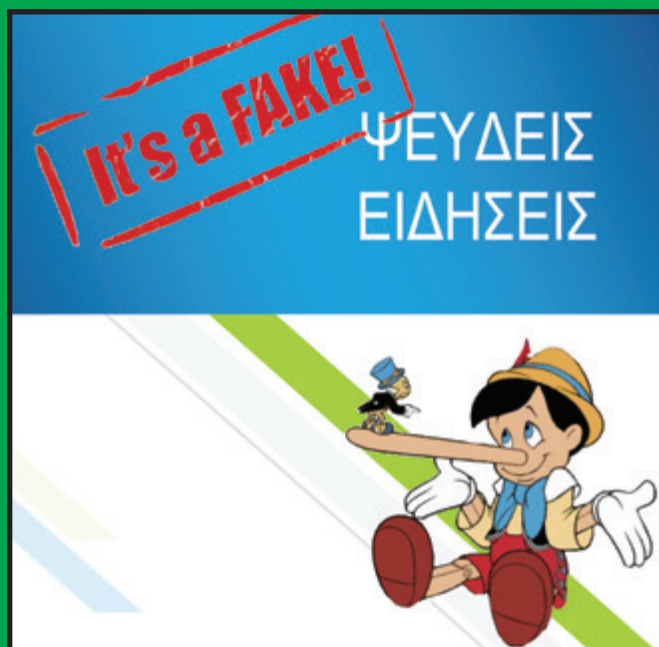
25η Μαρτίου σελ. 93

- Αφίσα για τα 200 χρόνια από την Επανάσταση του '21
- Με έναν της θάλασσας σπασμό γεννήθηκε ο Κανάρης...
- Η συμβολή των γυναικών στην Επανάσταση του 1821

Λεξιλόγιο**Γραμματική**

• Διεθνισμοί • Θεματικό λεξιλόγιο: Τεχνολογία	• Απρόσωπη Σύνταξη	5.3 Η επιστήμη στην πράξη σελ. 81	Λογοτεχνία • Ταξίδι στο κέντρο της γης • Η ανεμογεννήτρια και ο ηλεκτρισμός
• Οικογένεια λέξεων: «επιστήμη» • Θεματικό λεξιλόγιο: Επιστήμη	• Λόγια επίθετα σε -ης, -ης, -ες/-ής, -ής, -ές	5.4 Επανάληψη σελ. 88	• Η Ενότητα 5 με μια ματιά • Ελέγχω τις γνώσεις μου στην Ενότητα 5

Ενότητα 3

Ταξίδι στον κόσμο της ενημέρωσης και της επικοινωνίας

Πρέπει να ενημερωνόμαστε;

Για ποια θέματα θέλουμε να ενημερωνόμαστε;

Ποιους σύγχρονους τρόπους πληροφόρησης και επικοινωνίας γνωρίζουμε;

Τι είναι η παραπληροφόρηση;

SaferInternet4Kids.gr

ΓΙΑ ΕΝΑ ΑΣΦΑΛΕΣΤΕΡΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Κείμενο 1

3.1

Μαθαίνω για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.) μας ενημερώνουν για γεγονότα επίκαιρα, αλλά και του παρελθόντος. Απευθύνονται σε όλη την κοινωνία και γι' αυτό ονομάζονται *μέσα μαζικής ενημέρωσης*. Τα μέσα, δηλαδή οι τρόποι ενημέρωσης, είναι οι εφημερίδες, τα περιοδικά, οι ραδιοφωνικοί και οι τηλεοπτικοί σταθμοί, τα ψηφιακά περιβάλλοντα και οι εφαρμογές, όπως οι ιστοσελίδες, τα ιστολόγια (blogs) και τα ψηφιακά αρχεία ήχου (podcasts). Τα περισσότερα μέσα είναι πλέον ψηφιακά, ωστόσο η εφημερίδα και το περιοδικό διατηρούν και την έντυπη μορφή τους.

Σύμφωνα με την ιστορία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, οι εφημερίδες και τα περιοδικά, ως έντυπα, ήταν τα πρώτα Μ.Μ.Ε. σε όλο τον κόσμο. Ακολούθησε το ραδιόφωνο που, για πολλές δεκαετίες, μάγεψε το κοινό, χάρη στον ζωντανό του ήχο. Επανάσταση στην ενημέρωση έφερε σίγουρα η τηλεόραση, που ήταν πιο άμεση και συνδύαζε εικόνα και ήχο.

Όλα τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν επηρεαστεί σημαντικά από τις εξελίξεις στην ψηφιακή τεχνολογία και τη δημιουργία του διαδικτύου. Πλέον, η μετάδοση των πληροφοριών είναι ταχύτερη και μεγαλύτερη σε όγκο. Η πληροφορία προέρχεται από πολλές πηγές παράλληλα, αλλά μπορεί να μην είναι όλες οι πηγές εξίσου αξιόπιστες. Γι' αυτό, λοιπόν, καλό είναι να επεξεργαζόμαστε κριτικά όσα πληροφορούμαστε, ακούμε, διαβάζουμε και βλέπουμε, να τα ελέγχουμε με ωριμότητα και λογική.

1. Εντοπίζουμε στο κείμενο τις φράσεις. Συζητάμε τη σημασία τους και τη διατυπώνουμε με δικά μας λόγια.

επίκαιρα γεγονότα:

μέσα ενημέρωσης:

μαζική ενημέρωση:

έντυπη μορφή:

αξιόπιστες πηγές:

2. Απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Ποιος είναι ο ρόλος των Μ.Μ.Ε.;
- Γιατί ονομάζονται έτσι; Εντοπίζουμε στο κείμενο τα σημεία που εξηγούν την ονομασία τους.
- Ποια μορφή είχαν στο παρελθόν τα Μ.Μ.Ε. και ποια έχουν τώρα; Συμπληρώνουμε τη γραμμή εξέλιξης.

- Ποιες αλλαγές στην πληροφόρηση έχει φέρει η ψηφιακή τεχνολογία; Διαβάζουμε την τελευταία παράγραφο του κειμένου 1 και συμπληρώνουμε τα κενά.

Στην εποχή της τεχνολογίας, η των πληροφοριών είναι και σε μεγαλύτερο Οι της πληροφόρησης είναι πολλές, αλλά μπορεί να μην είναι όλες το ίδιο

3. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη:

- α) Ποια μέσα ενημέρωσης είναι περισσότερο οικεία σ' εμάς;
Ποια είναι για τους γονείς μας και ποια για τους ηλικιωμένους (παππούδες, γιαγιάδες);

μαθητές	
γονείς	
ηλικιωμένοι	

- β) Πώς μπορεί η ταχύτητα της ενημέρωσης να επηρεάζει την ακρίβεια των πληροφοριών;
Όταν η ενημέρωση μεταδίδεται πάρα πολύ γρήγορα

- γ) Πώς μπορούμε να ελέγχουμε τις πληροφορίες που ακούμε ή διαβάζουμε;
Μπορούμε να

4. Πρόκειται να κυκλοφορήσει ένα νεανικό περιοδικό με θέματα που ενδιαφέρουν τα παιδιά της ηλικίας μας. Σε ποια μορφή προτιμάμε να είναι, έντυπη ή ψηφιακή; Διατυπώνουμε την άποψή μας με αιτιολόγηση σε μία παράγραφο.

Συζητώντας με έναν δημοσιογράφο

Σήμερα, ο κ. Γ.Π. δημοσιογράφος στην πόλη μας, επισκέφτηκε το σχολείο μας. Εδώ και είκοσι χρόνια, εργάζεται στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση, στον έντυπο και διαδικτυακό τύπο, στο αθλητικό και το πολιτικό ρεπορτάζ.

Φίλιππος: Τι είναι η δημοσιογραφία για εσάς;

Δημοσιογράφος: Η δημοσιογραφία είναι η συγκέντρωση ειδήσεων και πληροφοριών, που μεταφέρονται σε όσο περισσότερο κόσμο γίνεται, πάντα με αντικειμενικότητα, χωρίς αποκρυψη δεδομένων και πληροφοριών. Ο βασικός στόχος πρέπει να είναι η αλήθεια. Ο δημοσιογράφος είναι «κυνηγός» της είδησης, φτάνει σε αυτήν με κόπο ψάχνοντας και αναζητώντας. Αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες και εμπόδια. Δεν είναι εύκολη αυτή η διαδικασία.

Ελπίδα: Πώς συγκεντρώνετε τις πληροφορίες για τα διάφορα θέματα;

Δημοσιογράφος: Ο δημοσιογράφος κυκλοφορεί, μιλάει με τους πολίτες, ενημερώνεται μέσω τηλεφώνου από σημαντικούς ανθρώπους της περιοχής ψάχνοντας ειδήσεις και ρωτώντας για προβλήματα. Στην εποχή μας, πηγή ενημέρωσης είναι το διαδίκτυο, τα σχόλια και τα email που δεχόμαστε από τους αναγνώστες. Σίγουρα τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (social media) είναι μια μεγάλη δεξαμενή ειδήσεων, φωτογραφιών και βίντεο. Σήμερα, υπάρχει και η λεγόμενη «δημοσιογραφία των πολιτών» ή «συμμετοχική δημοσιογραφία»: απλοί πολίτες, μάρτυρες ενός συμβάντος, επικοινωνούν με τα Μέσα Ενημέρωσης για να δώσουν πληροφορίες, φωτογραφίες εκείνη ακριβώς τη στιγμή που συμβαίνει κάποιο γεγονός.

Αλίνα: Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης έχουν επηρεάσει το έργο του δημοσιογράφου;

Δημοσιογράφος: Αποτελούν μια πηγή από την οποία παίρνουμε διάφορες πληροφορίες. Αλλά κι εμείς μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα ρεπορτάζ και να το αναρτήσουμε στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, ακολουθώντας τους κανόνες της δημοσιογραφίας, ώστε να είναι αποτέλεσμα έρευνας και ταυτόχρονα αντικειμενικό. Ωστόσο, πρέπει να γνωρίζετε ότι εκεί αναρτώνται και γνώμες πολιτών που είναι προσωπικές και πιθανώς υποκειμενικές.

Ηλεκτρονικά σχολικά περιοδικά & εφημερίδες. (διασκευή)

5. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

Στη δημοσιογραφία...	Σ	Λ
... αποκρύπτουμε δεδομένα και πληροφορίες.		
... βασικός σκοπός πρέπει να είναι η αλήθεια.		
Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης...	Σ	Λ
... αποτελούν δεξαμενή φωτογραφιών και βίντεο.		
... παρέχουν αντικειμενική ενημέρωση και πληροφόρηση.		
Οι δημοσιογράφοι...	Σ	Λ
... αντλούν πληροφορίες από το διαδίκτυο και τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.		
... δεν μπορούν να αναρτούν τη δουλειά τους στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.		

6. Συζητάμε για το επάγγελμα του δημοσιογράφου με βάση το κείμενο. Αναζητούμε πληροφορίες και από το διαδίκτυο.

- Ποια χαρακτηριστικά έχει ο/η καλός/ή δημοσιογράφος;
- Τι δυσκολίες μπορεί να έχει το επάγγελμα αυτό;
- Τι είναι το ρεπορτάζ; Με ποια θέματα ασχολείται;,,
- Ποιες αρχές της δημοσιογραφίας αναφέρονται στο κείμενο; Συμπληρώνουμε:,,

7. Συζητάμε το παρακάτω θέμα: «Σήμερα, υπάρχει και η λεγόμενη “δημοσιογραφία των πολιτών” ή “συμμετοχική δημοσιογραφία”». Πώς αντιλαμβανόμαστε αυτές τις έννοιες;

Θα μπορούσαμε ως μαθητές/τριες να συμμετέχουμε σε κάτι τέτοιο; Με ποιον τρόπο;

8. Συμμετέχουμε στη «δημοσιογραφία των πολιτών» και ενημερώνουμε με ένα σύντομο κείμενο τον δημοσιογράφο Γ.Π. για ένα θέμα που έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον μας και τον προβληματισμό μας.

3.1 Στη γειτονιά της ενημέρωσης

Λεξιλόγιο

A. Θεματικό λεξιλόγιο

1. Συμπληρώνουμε τον πίνακα διαχωρίζοντας τα Μ.Μ.Ε. σε έντυπα και σε ψηφιακά/ηλεκτρονικά με βάση τα κείμενα 1 και 2.

Μ.Μ.Ε. έντυπα	Μ.Μ.Ε. ψηφιακά/ηλεκτρονικά
εφημερίδα	ηλεκτρονική εφημερίδα

2. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις για να μάθουμε πώς εργάζεται ο/η δημοσιογράφος.

3.3

Ο/Η δημοσιογράφος

κυνηγάει	την είδηση
	πληροφορίες
	με κόσμο
	μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας
	στο/το διαδίκτυο
	τα email από τους πολίτες

3. Γράφουμε, σε μία παράγραφο, πώς εργάζεται ένας δημοσιογράφος και ποιες βασικές αρχές της δημοσιογραφίας ακολουθεί.

B. Οικογένεια λέξεων

3.4

3.5

1. Κυκλώνουμε και γράφουμε το όμοιο μέρος (βάση) στις δύο λέξεις που δίνονται. Έπειτα, γράφουμε μία λέξη με όμοιο θέμα.

	Όμοιο μέρος (βάση)	Λέξεις με όμοιο θέμα
ενημερώνω		
εφημερίδα		

Εντοπίζουμε στο λεξικό τη σημασία της λέξης *ημέρα*:

Βρίσκουμε 2 λέξεις με την ίδια βάση, δηλαδή της ίδιας οικογένειας:

Προσοχή!

Το επίθετο *ήμερος, ήμερη, ήμερο* = χαλάνιος, άκακος δεν συνδέεται με την *ημέρα*.

3.6

2. Τοποθετούμε τις λέξεις στην κατάλληλη στήλη του πίνακα, αφού εντοπίσουμε τη βάση και τη σημασία της, υπογραμμίζοντάς τη.

εξημερώνω ευημερία
αυθημερόν ημερήσιος
ημερεύω ημέρευση
ανενημέρωτος ημέρωμα

ημέρα	ήμερος
	εξημερώνω

Γ. Μηχανισμός της μεταφοράς

3.7

Παρατηρώ

A. Ακολούθησε το ραδιόφωνο που, για πολλές δεκαετίες, **μάγεψε το κοινό**, χάρη στον ζωντανό του ήχο. **Επανάσταση στην ενημέρωση** έφερε σίγουρα η τηλεόραση, που ήταν πιο άμεση και συνδύαζε εικόνα και ήχο.

B. Ο μάγοι στα παραμύθια **μάγευαν** πρίγκιπες και βασίλισσες. Η **επανάσταση** του 1821 οδήγησε στην απελευθέρωση των Ελλήνων από τους Οθωμανούς.

Ποια είναι η διαφορά των λέξεων με τα έντονα γράμματα στις προηγούμενες προτάσεις;

Κατανοώ

Οι λέξεις στο πρώτο πλαίσιο χρησιμοποιούνται μ....., ενώ στο δεύτερο κ.....

«Το ραδιόφωνο μάγεψε το κοινό» σημαίνει ότι:

«Η τηλεόραση έφερε επανάσταση στην ενημέρωση» σημαίνει ότι:

Μαθαίνω

Οι λέξεις *μαγεύω* και *επανάσταση* έχουν συγκεκριμένο περιεχόμενο, π.χ. η λέξη *επανάσταση* σημαίνει «εξέγερση του λαού» και η λέξη *μαγεύω* σημαίνει «ασκώ μαγική επίδραση». Τα χαρακτηριστικά αυτά μεταφέρονται σε μία έννοια-στόχο, για την οποία δεν αναμένεται να εμφανιστούν. Συνεπώς, η μ.....είναι μία διαδικασία που απαιτεί σκέψη για να αντιληφθούμε την έννοια που «κρύβει».

Εφαρμόζω

1. Παρατηρούμε τις μεταφορικές εκφράσεις και συζητάμε τι μπορεί να σημαίνουν:

- Ο δημοσιογράφος κυνηγάει την είδηση.
- Η δημοσιογραφική έρευνα φέρνει στο φως καλά κρυμμένα μυστικά.
- Είδε το φως της δημοσιότητας μία είδηση που θα συνταράξει όλη τη χώρα.

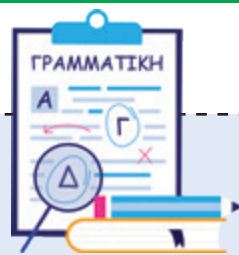
2. Επιλέχουμε μία μεταφορική έκφραση από τις προηγούμενες και προσπαθούμε να την αποτυπώσουμε στο χαρτί, ζωγραφίζοντάς την.

3.8

3.1 Στη γειτονιά της ενημέρωσης

Γραμματική

3.9

Σύνδεση των προτάσεων: σύνδεσμοι

Παρατηρώ

1. Ο δημοσιογράφος κυκλοφορεί, μιλάει με τους πολίτες **και** ενημερώνεται για τα προβλήματα μιας περιοχής.
2. Οι άνθρωποι ενημερώνονται από το διαδίκτυο, **αλλά** οι πηγές δεν είναι πάντοτε αξιόπιστες.
3. Ο δημοσιογράφος **είτε** θα ψάξει την είδηση **είτε** θα τη βρει στο διαδίκτυο.

Κατανούω

Οι λέξεις που επισημαίνονται με κόκκινη γραφή ονομάζονται
Πρόκειται για λέξεις που δεν κλίνονται (άκλιτες), οι οποίες συνδέουν δύο ή περισσότερες προτάσεις μεταξύ τους. Όταν συνδέουν όμοιες προτάσεις (2 κύριες ή 2 δευτερεύουσες) τότε λέγονται παρατακτικοί σύνδεσμοι και η σύνδεση είναι παρατακτική.

Μαθαίνω

- α)** Με τους παρατακτικούς συνδέσμους επιτυγχάνεται η παρατακτική σύνδεση, δηλαδή η σύνδεση δύο όρων μιας πρότασης ή προτάσεων με την ίδια συντακτική λειτουργία.
π.χ. Θέλω να αγοράσω **ή** μήλα **ή** πορτοκάλια. Τελείωσε νωρίς τη δουλειά, **αλλά** πήγε σπίτι του.
- β)** Με την παρατακτική σύνδεση δημιουργώ μεγαλύτερες προτάσεις, που ονομάζονται σύνθετες προτάσεις.
π.χ. Μελέτησε πολύ για το διαγώνισμα, **ωστόσο** δεν πέρασε στις εξετάσεις.
- γ)** Οι παρατακτικοί σύνδεσμοι ανήκουν στις εξής βασικές κατηγορίες: Συμπληρώνουμε τα παραδείγματα όπου χρειάζεται:

συμπλεκτικοί	και, ούτε...ούτε, δεν... και δεν, μήτε...μήτε	
αντιθετικοί	αλλά, ωστόσο, μα	- Τα περισσότερα Μ.Μ.Ε. είναι πλέον ψηφιακά, ωστόσο η εφημερίδα και το περιοδικό διατηρούν και την έντυπη μορφή τους. - Της είπαν ότι έρχεται το ταξί, μα δεν ήθελε να περιμένει.
διαζευκτικοί	είτε...είτε, ή	

- δ)** Οι προτάσεις που συνδέονται μεταξύ τους με συμπλεκτικούς ή διαζευκτικούς συνδέσμους, δεν χωρίζονται με κόμμα. Όμως, όταν μία πρόταση εισάγεται με αντιθετικό σύνδεσμο, η παρουσία κόμματος είναι σημαντική, διότι τονίζεται η αντίθεση των νοημάτων.
π.χ. Δεν έφαγε τίποτα **ούτε** κοιμήθηκε. Προσπάθησε, **όμως** απέτυχε.

- ε)** Υπάρχουν και οι **υποτακτικοί σύνδεσμοι** που σχηματίζουν την υποτακτική σύνδεση, δηλαδή την εξάρτηση μιας δευτερεύουσας πρότασης από μία κύρια πρόταση ή από μία άλλη δευτερεύουσα, π.χ. όταν, γιατί, αν κτλ.

Μαθαίνω

1. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις και συνδέουμε τα δύο μέρη με παρατακτικούς συνδέσμους. Βάζουμε κόμμα όπου απαιτείται.

Δεν έχω όρεξη να έρθω, γιατί ούτε έχω φάει	ούτε	έχω κοιμηθεί.
	και	δεν βρήκα κανέναν στο σπίτι.
Θα παρακολουθήσουμε τις ειδήσεις στην τηλεόραση	ή	
	και	ενημερώνονται από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.
	είτε	θα πάμε στον κινηματογράφο.
Σήμερα πολλοί νέοι ενημερώνονται από το διαδίκτυο	αλλά	
Παλιότερα οι άνθρωποι είχαν περιορισμένη πρόσβαση στην ενημέρωση	ωστόσο	

Κείμενο 3

Η φωνή των μαθητών μέσα από μια εφημερίδα

3.10

Ηλίας: Παιδιά, είδα μία ανακοίνωση για έναν διαγωνισμό σχολικής εφημερίδας.

Ελπίδα: Σκέφτηκα ότι θα ήταν ωραίο να συμμετέχουμε κι εμείς!

Ηλίας: Καλή ιδέα!

Η μαθητική δημοσιογραφία αποτελεί μια πράξη ενεργού πολίτη, ελευθερίας έκφρασης, καλλιέργειας της κριτικής σκέψης και ανάδειξης της τοπικής κοινωνίας μέσα από το βλέμμα των νέων. Οι μαθητικές εφημερίδες δίνουν φωνή στους μαθητές και τις μαθήτριες να μιλήσουν με ευαισθησία, ευθύνη και αυθεντικότητα για όσα τους απασχολούν. Η σχολική εφημερίδα μπορεί και πρέπει να έχει θέση σε ένα δημοκρατικό, συμμετοχικό και δημιουργικό σχολείο.

Η σχολική εφημερίδα είναι μια σπουδαία ευκαιρία για τους μαθητές και τις μαθήτριες, να γράφουν τις ιδέες και τις σκέψεις τους. Μέσα από άρθρα, συνεντεύξεις και ρεπορτάζ, μπορούν να μιλήσουν για θέματα που τους ενδιαφέρουν, να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους και να παρατηρήσουν τον κόσμο γύρω τους. Η εφημερίδα βοηθάει να μαθαίνουμε πράγματα, να ευαισθητοποιούμαστε και να σκεφτόμαστε τις αξίες και τα προβλήματα που μας απασχολούν.

3.1 Στη γειτονιά της ενημέρωσης

9. Βρίσκουμε σε ένα έντυπο ή ψηφιακό¹ λεξικό τη σημασία της λέξης και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

αιγίδα:.....

10. Απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Ποιο είναι το θέμα της αφίσας; Για τι μας πληροφορεί; Από πού το καταλαβαίνουμε;
- Ποιες επιπλέον πληροφορίες παίρνουμε από την αφίσα;
- Ποια χρώματα χρησιμοποιούνται στην αφίσα; Τι σκοπό εξυπηρετούν; Είναι σοβαρό το ύφος της ή παραπέμπει σε κάτι πιο παιδικό;

11. Συζητάμε στην τάξη:

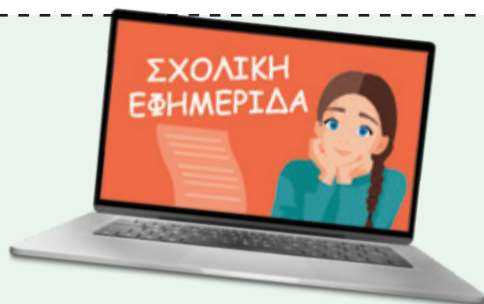
- α)** Τι σημαίνουν οι φράσεις.... «υπό την αιγίδα» και η φράση «με την υποστήριξη»; Τι παρατηρούμε;
- β)** Με ποιον τρόπο κάποιος γίνεται ενεργός πολίτης συμμετέχοντας σε μία σχολική εφημερίδα;
- γ)** Πώς μπορεί να αναδειχθεί η τοπική κοινωνία μέσα από μία σχολική εφημερίδα;

¹Χρησιμοποιούμε το ψηφιακό λεξικό της Κοινής νεοελληνικής (βλ. Πύλη για την ελληνική γλώσσα) ή το Χρηστικό λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας (βλ. Ακαδημία Αθηνών).

Κείμενο 4

Δημιουργούμε τα δικά μας ηλεκτρονικά σχολικά περιοδικά και εφημερίδες

Το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο (Π.Σ.Δ.) προσφέρει στα μέλη της σχολικής κοινότητας τη δυνατότητα δημιουργίας και δημοσίευσης ηλεκτρονικών περιοδικών και εφημερίδων στο διαδίκτυο μέσω του ιστότοπου <https://schoolpress.sch.gr>. Εκπαιδευτικοί και μαθητές που διαθέτουν λογαριασμό στο Π.Σ.Δ. μπορούν να λάβουν αρμοδιότητες και να συνεργαστούν ως αρχισυντάκτες, συντάκτες, εκδότες ή απλοί συνδρομητές και να διατυπώσουν ιδέες και ανησυχίες με μορφή δοκιμίων ή άρθρων.

Για να δημιουργήσετε μια σχολική εφημερίδα ή ένα περιοδικό ακολουθήστε τα παρακάτω βήματα. Είναι απλό!

Βήμα 1ο: Επισκεφθείτε τον ιστότοπο <http://schoolpress.sch.gr>

Βήμα 2ο: Συνδεθείτε στην υπηρεσία με το όνομα χρήστη και τον κωδικό πρόσβασής σας στο Π.Σ.Δ. Αν δεν έχετε εγγραφεί, εγγραφείτε τώρα.

Βήμα 3ο: Επιλέξτε «Δημιουργία Περιοδικού».

Βήμα 4ο: Συμπληρώστε τη φόρμα που θα εμφανιστεί και επιλέξτε στο τέλος το κουμπί «Δημιουργία εφημερίδας».

Το περιοδικό είναι πλέον δικό σας και έτοιμο προς διαχείριση! Μπορείτε να δημιουργήσετε (στο περιοδικό ή στην εφημερίδα σας) όσα τεύχη επιθυμείτε και να προσθέσετε μέλη (π.χ. μαθητές ή εκπαιδευτικούς), για να συντάξουν άρθρα, αποδίδοντάς τους ρόλους (π.χ. διαχειριστές, αρχισυντάκτες, συντάκτες).

Δημοσιεύστε υπεύθυνα!

Καλή τύχη στο περιοδικό ή την εφημερίδα σας!

Ηλεκτρονικά σχολικά περιοδικά & εφημερίδες. (διασκευή)

12. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία της λέξης και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

συνδρομητής/τρια:

13. Απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Είναι χρήσιμη για τους μαθητές αυτή η ανακοίνωση; Πού είναι δημοσιευμένη;
- Με πόσα και ποια βήματα μπορούν οι μαθητές να δημιουργήσουν σχολικό περιοδικό ή εφημερίδα;
1ο βήμα: Επισκεφθείτε..... 2ο βήμα:
3ο βήμα: 4ο βήμα:
- Ποιες αρμοδιότητες (=ρόλους) μπορούν να αναλάβουν οι συμμετέχοντες; 1.
2. 3. 4.

3.1 Στη γειτονιά της ενημέρωσης

14. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα. Μπορούμε να κρατήσουμε σημειώσεις.

- α) Τα πλεονεκτήματα της έκδοσης μιας σχολικής εφημερίδας ή ενός σχολικού περιοδικού.
- β) Τις δυσκολίες που υπάρχουν στην έκδοση ενός σχολικού Μέσου Ενημέρωσης.
- γ) Τη σημασία της φράσης «Δημοσιεύστε υπεύθυνα». Τι δεν αποτελεί υπεύθυνη δημοσίευση;

15. Εντοπίζουμε και υπογραμμίζουμε στο κείμενο 4 τα ρήματα, με τα οποία δίνονται οι οδηγίες για τη δημιουργία σχολικής εφημερίδας/περιοδικού.

3.11

Στη συνέχεια, μεταφέρουμε τις οδηγίες όπως θα τις λέγαμε σε έναν/μία φίλο/φίλη μας (χρησιμοποιούμε συνοπτικό ποιόν ενεργείας).

Κειμενικός τύπος: Οδηγίες (διαδικασία)

Δομή κειμένου οδηγίων	Γλωσσικά στοιχεία	Περιεχόμενο	Πολυτροπικά στοιχεία (προαιρετικά): εικόνες, αρίθμηση, γραμματοσειρές...
Τίτλος	ουσιαστικά, επίθετα, ονοματικές φράσεις	Οδηγίες για.....	Μεγάλη γραμματοσειρά
Γενική περιγραφή του σκοπού των οδηγιών μας	παράγραφος με συνοπτική περιγραφή	Οι οδηγίες έχουν στόχο να.....	πλάγια γραφή
Βήματα	ρήματα σε προστακτική/ υποτακτική/οριστική ... πρόσωπο β΄	1..... 2..... 3.....	αριθμοί, εικονίδια..... χρώματα.....
Κανόνες	Πρέπει να... / Προσοχή σε... Προσοχή! Μη.../ Να....	Γενικοί κανόνες: π.χ. για την έκταση, τις πηγές κ.λπ.	πλαίσια, έντονη γραφή
Προτροπή ή ευχή	Μπορείτε να... Εάν....	τρόποι επικοινωνίας, ερωτήσεις	ονόματα, τηλέφωνα, email

16. Έχουμε δημιουργήσει την έντυπη εφημερίδα της τάξης μας. Γράφουμε οδηγίες για τα παιδιά που ενδιαφέρονται να συντάξουν ένα άρθρο.

Με τη βοήθεια του παραπάνω πίνακα ετοιμάζουμε το κείμενο οδηγιών μας.

17. Γινόμαστε μικροί δημοσιογράφοι. Μπαίνουμε στην ιστοσελίδα του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου και ακολουθούμε τις οδηγίες δημιουργίας μιας ψηφιακής εφημερίδας.

- Για να τη δημιουργήσουμε, αντλούμε θέματα από την καθημερινή μας σχολική ζωή (π.χ. νέα από το σχολείο, αθλητικά, περιβάλλον, τέχνες και χόμπι, συνεντεύξεις).
- Μοιράζουμε ρόλους, (π.χ. συγγραφή άρθρων, εικονογράφηση, στήσιμο, τίτλος και εξώφυλλο, έκδοση και παρουσίαση).

ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΑΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ!

3.2 Πληροφορούμαι ή παρα...πληροφορούμαι;

1. Διαβάζουμε τον τίτλο του βίντεο που πρόκειται να παρακολουθήσουμε. Κάνουμε υποθέσεις για το περιεχόμενό του.

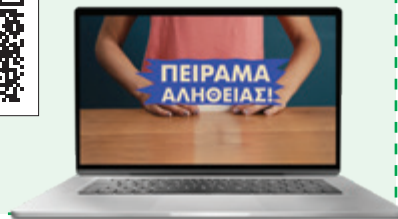
Κείμενο 5

3.12

Η παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο με απλά λόγια!

2. Αφού παρακολουθήσουμε το βίντεο, απαντάμε προφορικά στα εξής:

- Ποιο είναι το θέμα που πραγματεύεται το βίντεο;
- Τι πρέπει να κάνουμε για να μην παραπληροφορούμαστε στο διαδίκτυο;

3. Συμπληρώνουμε κατάλληλα τα κενά, σύμφωνα με τις πληροφορίες του βίντεο.

- Στο διαδίκτυο μπορεί κάτι να φαίνεται αληθινό και, αλλά στην πραγματικότητα να πρόκειται για.....
- Στον κυβερνοχώρο υπάρχουν πληροφορίες, ανακριβείς και
- Κάποιοι μας λένε «μην πιστεύεις τίποτα αν δεν το δεις με τα σου». Στο..... ισχύει το «μην πιστεύεις τίποτα αν δεν το ψάξεις με τα ίδια σου τα».

Κείμενο 6

Στο απόσπασμα παρακολουθούμε έναν διάλογο για το πόσο μεγάλη αξία έχει μια εικόνα. Τελικά μπορούμε να πιστεύουμε ως αληθινές εικόνες και φωτογραφίες που υπάρχουν στις εφημερίδες, την τηλεόραση και τα ψηφιακά μέσα;
Η συζήτηση ξεκινά με μια αμφιλεγόμενη φωτογραφία του Λονδίνου κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

Η ιστορία των εικόνων

Μάρτιν: Πρέπει να πιστεύουμε τις εικόνες; Είναι ένα ερώτημα που επανέρχεται διαρκώς.

Ντέιβιντ: Υπάρχει μια διάσημη φωτογραφία του βομβαρδισμένου Λονδίνου το 1940, ένα πρωί μετά από αεροπορική επίθεση. Δείχνει έναν γαλατά να περπατάει στα ερείπια. Δημιουργήθηκε για να πει στους ανθρώπους να μην πανικοβάλλονται, να είναι ψύχραιμοι και να συνεχίσουν τη ζωή τους. Όμως ο άνθρωπος στην εικόνα δεν ήταν γαλατάς – ήταν βοηθός του φωτογράφου. Είχε φορέσει απλώς μια ζακέτα. Θα μπορούσε κάποιος να πει ότι η εικόνα ήταν ψεύτικη, αλλά εκείνη την εποχή είχε να μεταδώσει ένα μήνυμα: «Συνεχίστε τη ζωή σας».

Μάρτιν: Σήμερα δεν είναι ασυνήθιστο να βλέπουμε «ψεύτικες» φωτογραφίες πολιτικών γεγονότων ή διασημοτήτων στο διαδίκτυο. Αλλά οι άνθρωποι αναμένουν πάντα ότι οι εικόνες πρέπει να λένε την αλήθεια και να δείχνουν τον κόσμο όπως ακριβώς είναι. Ορισμένες ίσως το κάνουν περισσότερο από άλλες, καμιά όμως δεν το κάνει εντελώς – επειδή είναι αδύνατον.

Ντέιβιντ: Οι φωτορεπόρτερ κινδυνεύουν ακόμη να απολυθούν, αν κάνουν κολάζ από διάφορες φωτογραφίες. Ο φωτογράφος κάθε εφημερίδας θεωρείται ρεπόρτερ, που παρουσιάζει την αλήθεια που βλέπει. Αλλά δεν μπορείς πάντα να πιστεύεις αυτό που βλέπεις, έτσι δεν είναι;

Τον 21ο αιώνα, τα έξυπνα κινητά – που τόσο πολλοί από εμάς μεταφέρουμε παντού στις τσέπες μας – είναι εκπληκτικά. Μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε για να κοιτάζουμε εικόνες. Μπορούμε να κάνουμε πολλά πράγματα με αυτές τις εικόνες, περισσότερα από ποτέ άλλοτε.

Μάρτιν: Σήμερα, ένας τεράστιος αριθμός ανθρώπων μπορούν να πάρουν μια εικόνα – ακίνητη ή κινούμενη – και να την κοινοποιήσουν σχεδόν αμέσως σε όλον τον κόσμο ή τουλάχιστον στους ακολούθους τους και στις επαφές τους.

Ντέιβιντ: Ο κόσμος σήμερα είναι γεμάτος εικόνες. Ωστόσο, όσο πιο πολλές φωτογραφίες τραβάς, τόσο λιγότερο κοιτάζεις την καθεμιά. Κάποτε, υπήρχαν μόνο λίγες εικόνες γύρω μας, σήμερα υπάρχουν δισεκατομμύρια και αυξάνονται διαρκώς κάθε χρόνο. Τι θα συμβεί με αυτές; Πιθανώς οι περισσότερες θα χαθούν. Κάποιοι άνθρωποι θα τις αποθηκεύσουν, και αυτές θα διαρκέσουν πολύ.

Μάρτιν: Η ιστορία των εικόνων έχει να κάνει με τις εικόνες που έτυχε να επιβιώσουν. Είναι αδύνατον να πούμε ποιες εικόνες θα επιβιώσουν στο μέλλον.

Ντέιβιντ: Κάποια πράγματα δεν αλλάζουν ποτέ. Κάποιες εικόνες διαρκούν. Οι άνθρωποι είναι σαν τις εικόνες – δεν χάνονται.

Χόκνεϊ Ντέιβιντ., Η ιστορία των εικόνων για παιδιά. (διασκευή)

4. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία της λέξης και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

αμφιλεγόμενη:

5. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

	Σ	Λ
Εκείνο το πρωί, μετά τον βομβαρδισμό του Λονδίνου το 1940, ένας γαλατάς συνέχισε να μοιράζει γάλα στα σπίτια.		
Οι άνθρωποι, βλέποντας τη φωτογραφία, θα μπορούσαν να νιώσουν ότι η ζωή συνεχίζεται.		
Σήμερα δεν συνηθίζεται να βλέπουμε ψεύτικες φωτογραφίες διάσημων στο διαδίκτυο.		
Η ιστορία των εικόνων θα συνεχιστεί με τις εικόνες που θα αποθηκευτούν και θα διατηρηθούν στο μέλλον.		

6. Απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Εστιάζουμε την προσοχή μας στη φωτογραφία και την περιγράφουμε.
- Στο κείμενο, ο Ντέιβιντ μιλάει γι' αυτήν τη φωτογραφία. Ποια είναι η ιστορία της; Μπορούμε να τη διηγηθούμε;

3.2 Πληροφορούμαι ή παρα...πληροφορούμαι;

- Πώς κρίνουμε τον λόγο, για τον οποίο τραβήχτηκε η συγκεκριμένη φωτογραφία;
- Εμείς θεωρούμε τη φωτογραφία αληθινή ή ψεύτικη και γιατί; Μπορεί να ισχύουν και τα δύο.
Η φωτογραφία είναι αληθινή, γιατί
Η φωτογραφία μπορεί να θεωρηθεί ψεύτικη, γιατί
- Εντοπίζουμε στο κείμενο τους προβληματισμούς που εκφράζουν οι συνομιλητές με αφορμή τη φωτογραφία και γράφουμε έναν.
- Υπάρχουν αντίστοιχα παραδείγματα «ψεύτικων φωτογραφιών» στην εποχή μας;
- Ποιο είναι το πρόβλημα που επισημαίνεται για τη σημερινή εποχή, του 21ου αιώνα;

Κείμενο 7

3.13

Έγκυρες ή ψευδείς ειδήσεις

Μην πιστεύετε οτιδήποτε διαβάζετε στο διαδίκτυο!

Είναι σημαντικό να αντιμετωπίζετε τα δημοσιεύματα και τις επαφές σας με κριτική σκέψη!

Οι ψευδείς ειδήσεις (fake news) είναι ιστορίες, οι οποίες παρουσιάζονται κυρίως σαν δημοσιογραφικές, αλλά δεν είναι. Είναι κατασκευασμένες εσκεμμένα για να εξυπηρετήσουν κάποιον σκοπό. Ο σκοπός των «ψευδών ειδήσεων» μπορεί να είναι είτε εμπορικός, όπως η προώθηση ενός προϊόντος ή η επισκεψιμότητα μιας ιστοσελίδας, είτε πολιτικός. Οι ψευδείς ειδήσεις στην πολιτική συνδέονται με την παραπληροφόρηση και τη διαμόρφωση κοινής γνώμης πάνω σε θέματα της επικαιρότητας.

Ερωτήσεις-κλειδιά για εντοπισμό ψευδών ειδήσεων:

- ✓ Ποιος το δημοσίευσε;
Είναι ειδικός στο συγκεκριμένο θέμα;
- ✓ Πού δημοσιεύτηκε; Είναι η πηγή αξιόπιστη;
- ✓ Πότε δημοσιεύτηκε ή ενημερώθηκε τελευταία φορά;
- ✓ Γιατί δημοσιεύτηκε; Για να μας ενημερώσει, για να μας πείσει ή για να προωθήσει ένα προϊόν;
- ✓ Πώς αναπαράχθηκε; Από αξιόπιστους ιστότοπους ή κυρίως μέσω των κοινωνικών δικτύων;

Για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο, Ψευδείς ειδήσεις στο διαδίκτυο, Safer internet for kids. (διασκευή)

7. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των λέξεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

εσκεμμένα:

προώθηση προϊόντος:

επισκεψιμότητα ιστοσελίδας:

8. Απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Το κείμενο 7 «Αληθινές ή ψευδείς ειδήσεις» ανήκει στα μονοτροπικά ή στα πολυτροπικά, και γιατί;
- Εστιάζουμε στην αφίσα και περιγράφουμε τη δομή της από πάνω προς τα κάτω. Ποια στοιχεία της μας τραβούν περισσότερο την προσοχή;
- Αναλύουμε το σκίτσο της αφίσας και σκεφτόμαστε ποιος είναι ο συσχετισμός της με το νόημα του κειμένου.

Μονοτροπικό είναι το κείμενο που χρησιμοποιεί έναν μόνο τρόπο για να μεταδώσει το μήνυμα, π.χ. μόνο εικόνα ή μόνο τον γραπτό λόγο.

Πολυτροπικό είναι το κείμενο που συνδυάζει τουλάχιστον δύο τρόπους για να μεταδώσει ένα μήνυμα, π.χ. εικόνα και ήχο ή εικόνα και γραπτό λόγο.

9. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- α)** Ποια τα χαρακτηριστικά των ψευδών ειδήσεων; Ποιες ενδείξεις θα μας υποψιάσουν ότι μια είδηση είναι πιθανώς ψευδής;
- β)** Για ποιους λόγους κατασκευάζονται οι ψευδείς ειδήσεις; Σε ποιους τομείς της ενημέρωσης μπορεί να είναι πιο συχνά τα κατασκευασμένα νέα;

Διαβάζοντας το παραπάνω κείμενο κατάλαβα πώς να εντοπίζω τις ψευδείς ειδήσεις του διαδικτύου!

Κι εγώ!
Ας συμπληρώσουμε, λοιπόν, τον παρακάτω πίνακα.

Βασισμένο στο:
Παιδεία στα Μέσα.
(Digital Literacy)

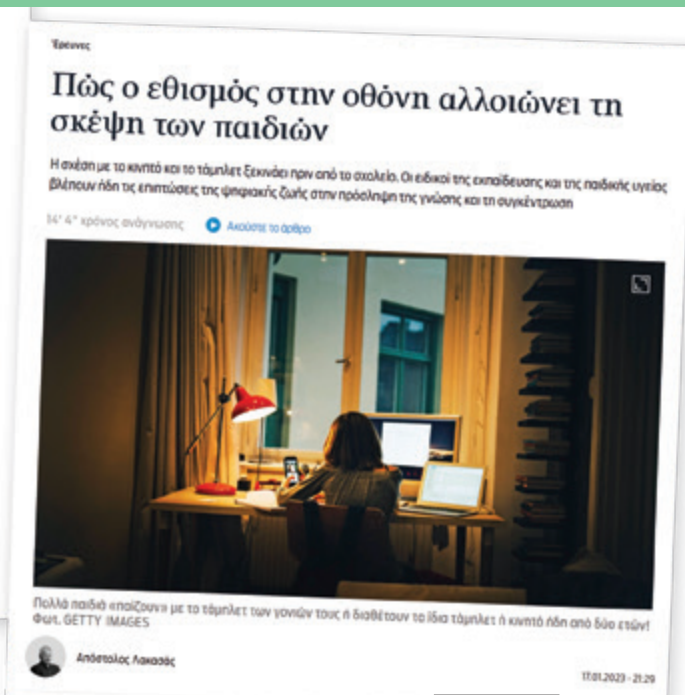
Χαρακτηριστικά αληθινών και ψευδών ειδήσεων

Αληθινές ειδήσεις	Ψευδείς ειδήσεις
Τίτλος σχετικός με το περιεχόμενο.	Τίτλοι υπερβολικοί ή χωρίς σχέση με το περιεχόμενο.
Στηρίζεται σε αξιόπιστη έρευνα.	
	Απουσία πηγών.
Σαφήνεια στη διατύπωση του θέματος.	Γλωσσικά λάθη ή κείμενο από αυτόματη μετάφραση.
Οι υπερσύνδεσμοι είναι ενεργοί και αξιόπιστοι.	
	Ανυπόγραφο δημοσίευμα και απουσία ημερομηνίας.
	Ζητά από τον αναγνώστη την αναπαραγωγή του δημοσιεύματος.

3.2 Πληροφορούμαι ή παρα...πληροφορούμαι;

10.

Επιλέγουμε με την ομάδα μας μία από τις ακόλουθες ειδήσεις και εξετάζουμε αν είναι πραγματική ή όχι, αξιοποιώντας τον πίνακα με τίτλο: «Χαρακτηριστικά αληθινών και ψευδών ειδήσεων».

11.

Εργαζόμαστε ομαδικά και παίζουμε το παιχνίδι των ψευδών ειδήσεων.

Ένα μέλος της ομάδας δεν συμμετέχει αρχικά. Κάθε ομάδα βρίσκει δύο ειδήσεις αληθινές. **Τη μία είδηση πρέπει να τη μετατρέψει σε ψευδή είδηση, αλλάζοντας κάποια χαρακτηριστικά της, ακολουθώντας τον παραπάνω πίνακα.** Όλες οι ειδήσεις γράφονται σε καρτέλες και μπαίνουν σε ένα κουτί. Τα παιδιά, που δεν συμμετείχαν αρχικά, καλούνται τώρα να επιλέξουν 1 καρτέλα και να κρίνουν αν η είδηση είναι αληθινή ή όχι. Όποιος δεν κρίνει σωστά, βγαίνει από το παιχνίδι. Ο παίκτης που βρήκε τα περισσότερα σωστά κερδίζει μαζί με την ομάδα του. (Στα πλαίσια του μαθήματος της Πληροφορικής, αν θέλουμε, χρησιμοποιούμε σύγχρονα εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης).

Κείμενο 8

Ψεύτικα βίντεο

Μια νέα απειλή έχει κάνει την εμφάνισή της στο διαδίκτυο τα τελευταία χρόνια, καθώς πλέον οι χρήστες δεν έχουν να αντιμετωπίσουν μόνο την παραπληροφόρηση, αλλά και τα βίντεο οφθαλμαπάτης (deepfakes). Ένας αλγόριθμος, με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης, «μαθαίνει» τα χαρακτηριστικά του προσώπου ή της φωνής ενός ανθρώπου και τα χρησιμοποιεί σε ένα βίντεο ή μια φωτογραφία. Τα αποτελέσματα, σε αρκετές περιπτώσεις, είναι πολύ δύσκολο να εντοπιστούν ως ψεύτικα.

Η τεχνολογία είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο. Αν όμως δεν χρησιμοποιηθεί σωστά, μπορεί να πληγώσει ανθρώπους. Γι' αυτό είναι σημαντικό να τη χρησιμοποιούμε υπεύθυνα και με σεβασμό προς τους άλλους. Εξάλλου, όποιος παραποιεί φωτογραφίες ανθρώπων, δημιουργεί φανταστικά βίντεο και τα διακινεί στο διαδίκτυο θα έρθει αντιμέτωπος με τον νόμο!

Για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο, Ψεύτικα βίντεο.

12. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των λέξεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

αλγόριθμος:

τεχνητή νοημοσύνη:

παραποιώ:

13. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ); Βάζουμε ✓

	Σ	Λ
1. Τα βίντεο οφθαλμαπάτης αποτελούν μια σύγχρονη μορφή τέχνης.		
2. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να παραποιήσει τα λόγια ή τη μορφή κάποιου ατόμου.		
3. Οι ψεύτικες φωτογραφίες είναι εύκολο να εντοπιστούν.		
4. Η παραποίηση φωτογραφιών ή βίντεο και η διακίνηση στο διαδίκτυο είναι ποινικό αδίκημα.		

14. Συζητάμε στην τάξη αιτιολογώντας τη θέση μας:

- Η διαρκής εξέλιξη της τεχνολογίας μπορεί να γίνει επικίνδυνη για τον άνθρωπο;
- Θεωρούμε ότι τα τεχνολογικά επιτεύγματα πάντα είναι προς όφελος της ανθρωπότητας;
- Ποιο είναι το νόημα της πρότασης: «Η τεχνολογία, αν όμως δεν χρησιμοποιηθεί σωστά, μπορεί να πληγώσει ανθρώπους». Γνωρίζουμε τέτοιες περιπτώσεις;

15. Ένας φίλος μας/μια φίλη μας θέλει να αγοράσει ένα ηλεκτρονικό πατίνι από το διαδίκτυο.

Του γράφουμε ένα σύντομο μήνυμα με 4-5 οδηγίες-συμβουλές για τους τρόπους προστασίας από πιθανή ηλεκτρονική απάτη και από ψευδείς περιγραφές του προϊόντος. Αφού τελειώσουμε, ελέγχουμε το κείμενό μας, σύμφωνα με τον πίνακα στο Τ.Ε. (σελ. 61), το διορθώνουμε και το ξαναγράφουμε σε καλύτερη μορφή.

Λεξιλόγιο

Α. Συνώνυμες λέξεις

Στο κείμενο 6 «Η ιστορία των εικόνων» εμφανίζονται πολύ συχνά οι λέξεις **φωτογραφία** και **εικόνα**. Μπορούμε να προσδιορίσουμε τη σημασία και τη χρήση των δύο αυτών λέξεων; Αναζητούμε τη σημασία τους στο λεξικό και τη γράφουμε παρακάτω:

εικόνα	
φωτογραφία	

3.2 Πληροφορούμαι ή παρα...πληροφορούμαι;

Φωτογραφία και **εικόνα**. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με όποια λέξη ταιριάζει:

- Στο δωμάτιό μου έχω μια της Παναγίας και μια όλης της οικογένειας.
- Αυτό το νεανικό περιοδικό είναι γραφημένο, γιατί έχει πολλές εικόνες. Κάποιες βέβαια είναι από πρόσωπα, ζώα και τη φύση.
- Προσέχω τη συμπεριφορά μου γιατί θέλω να έχω καλή στο σχολείο.
Μια, χίλιες λέξεις, λέει η γιαγιά μου.
- Θα ανεβάσουμε στην ιστοσελίδα του σχολείου μας τις που τραβήξαμε στην εκδρομή.
Η του σχολείου μας βελτιώνεται με τις φιλανθρωπικές δράσεις που κάνουμε.
- Προκειμένου να συμφωνήσει ο Σύλλογος Γονέων για την εκδήλωση, ζήτησε να έχει συνολική των εξόδων.

Τελικά, τότε χρησιμοποιούμε τη μία λέξη και τότε την άλλη;

Β. Θεματικό Λεξιλόγιο

Συνδυάζουμε τα επίθετα με τα ουσιαστικά και δημιουργούμε φράσεις:

ψευδής	έγκυρη	αληθινή	καλή
αξιόπιστη	γρήγορη	άμεση	ελλιπής
	είδηση		πληροφόρηση
	είδηση		πληροφόρηση
	είδηση		πληροφόρηση
	είδηση		πληροφόρηση

Γ. Σύνθετα με δύο λέξεις: πολυλεκτικά σύνθετα

3.14

Πολυλεκτικά σύνθετα ονομάζονται δύο λέξεις που μαζί δίνουν μία σημασία και λειτουργούν όπως οι μονολεκτικές σύνθετες λέξεις.
Παράδειγμα: παιδική χαρά = εξωτερικός χώρος με παιχνίδια
τεχνητή νοημοσύνη = εφαρμογή της πληροφορικής

Παρατηρώ

- ✓ τεχνητή νοημοσύνη
- ✓ ψηφιακό περιβάλλον
- ✓ κοινωνικά δίκτυα
- ✓ εθνική οδός
- ✓ κοινή γνώμη
- ✓ ραδιοφωνικός σταθμός
- ✓ δελτίο ειδήσεων
- ✓ πλύση εγκεφάλου
- ✓ ζώνη ασφαλείας

Κατανόω

Οι προηγούμενες φράσεις αποτελούνται από δύο λέξεις που χρησιμοποιούνται μαζί με μία σημασία. Η συνήθης δομή τους είναι επίθετο μαζί με ουσιαστικό. Επίσης, το άρθρο είναι πάντα στην αρχή και δεν παρεμβάλλεται ποτέ (η τεχνητή νοημοσύνη και ποτέ *η τεχνητή η νοημοσύνη ή *τεχνητή η νοημοσύνη). Αυτές οι φράσεις είναι γνωστές με την ονομασία **πολυλεκτικά σύνθετα**.

Δ. Παρομοίωση

Στο κείμενο 6 διαβάζουμε:

- Οι άνθρωποι είναι σαν τις εικόνες – δεν χάνονται.
- Ο φωτογράφος είναι όμοιος με έναν ρεπόρτερ.
- Ο άνθρωπος της εικόνας έμοιαζε με γαλατά.

Κατανού

Στις προηγούμενες προτάσεις υπάρχει ένα σχήμα λόγου. Πρόκειται για την

Μαθαίνω

Η..... είναι ένα σχήμα λόγου που χρησιμοποιούμε για να τονίσουμε την ιδιότητα ενός προσώπου, ενός πράγματος ή μιας ιδέας συγκρίνοντάς το με κάτι άλλο, πολύ γνωστό, που έχει την ίδια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό. Η σύγκριση μπορεί να γίνει με τις παρομοιαστικές λέξεις *σαν, όπως, λες και, μοιάζει με, όμοιος, παρόμοιος* κ.λπ.

1. Συμπληρώνουμε τα κενά με παρομοιαστικές λέξεις και με τις ακόλουθες φράσεις.

γαλατάς

να μη συνέβη τίποτα

καπνός

μια όμορφη ανάμνηση

το ψάρι

- Δημιουργήθηκε για να πει στους ανθρώπους να μην τρέμουν....., αλλά να είναι ψύχραιμοι και να συνεχίσουν τη ζωή τους.
- Είχε φορέσει απλώς μια ζακέτα και
- Πιθανώς οι περισσότερες εικόνες θα χαθούν
- Κάποιοι άνθρωποι θα τις αποθηκεύσουν, και αυτές θα διαρκέσουν για πάντα

2. Σε τι διαφέρουν οι προτάσεις που φτιάξαμε με τις αντίστοιχες προτάσεις του κειμένου;

Ε. Λεξική ορθογραφία

1. Παρατηρούμε τις παρακάτω λέξεις και βρίσκουμε το όμοιο μέρος, όπως το παράδειγμα.

3.15

ολο**μέτωπος**, **μέτωπο**, **μετωπικός**, αντι**μετωπί**ζω

κοινό λεξικό στοιχείο: **μετωπ-** (=το ανώτερο μπροστινό τμήμα του κεφαλιού)

πτώσεις (γραμματική), περίπτωση, έκπτωση, επίπτωση, σύμπτωση

κοινό λεξικό στοιχείο: (= πετώ)

πληγή, πληγώνω, παραπληγία, πλήγμα

κοινό λεξικό στοιχείο: (= χτυπώ)

ποίηση, παραποιούμε, χρησιμοποιήθηκε, ευαισθητοποίηση, ικανοποιώ

κοινό λεξικό στοιχείο: (= κάνω)

εικόνα, απεικόνιση, εικάζω, επεικής, εικονικός

κοινό λεξικό στοιχείο: (= αναπαράσταση, ομοίωμα)

3.2 Πληροφορούμαι ή παρα...πληροφορούμαι;

2. Συμπληρώνουμε κατάλληλα τα κενά

- ✓ Το κοινό λεξικό στοιχείο είναι κομμάτι του θε.....των λέξεων.
- ✓ Τοτων λέξεων έχει συνήθως σταθερή ορθ

Γραμματική

Προσέχουμε να κλίνουμε σωστά:

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ονομαστική:	η ψευδής είδηση	οι ψευδείς ειδήσεις
Γενική:	της ψευδούς είδησης	των ψευδών ειδήσεων
Αιτιατική:	την ψευδή είδηση	τις ψευδείς ειδήσεις

1 -> η ψευδής 2+ -> οι ψευδείς/τις ψευδείς

Τρόπος σύνδεσης προτάσεων

Παρατηρώ

- ✓ Οι άνθρωποι αναμένουν πάντα ότι οι εικόνες πρέπει να λένε την αλήθεια και να δείχνουν τον κόσμο όπως ακριβώς είναι. (παρατακτική σύνδεση)
- ✓ Ψάξαμε στο διαδίκτυο, βρήκαμε αξιόπιστες πληροφορίες, τις εκτυπώσαμε για την εργασία μας, τις φέραμε στην τάξη. (ασύνδετο σχήμα)
- ✓ Μέσα από μηχανές αναζήτησης μπορεί να εντοπιστεί εύκολα και γρήγορα μια πληροφορία, αφού καταχωριστούν εύστοχες λέξεις-κλειδιά. (υποτακτική σύνδεση)

Κατανόω

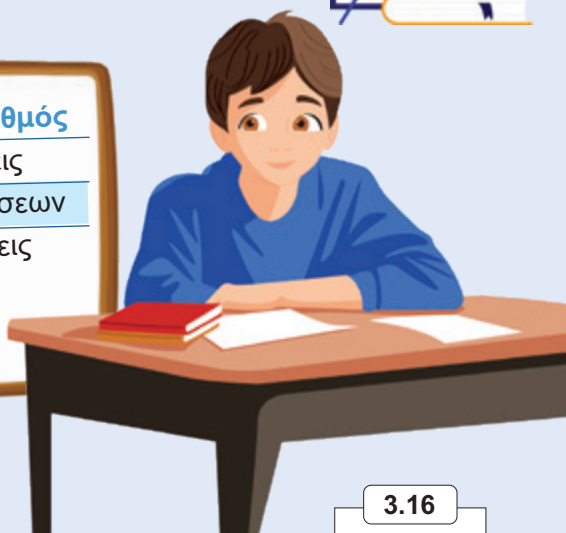
Οι προηγούμενες προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με διαφορετικό τρόπο:

είτε μεσύνδεση,

είτε μεσχήμα,

είτε με σύνδεση.

Αυτοί είναι οι τρεις τρόποι σύνδεσης των προτάσεων στα νέα ελληνικά.

3.16

Μαθαίνω

✓ Παρατακτική σύνδεση

Οι όμοιες προτάσεις μπαίνουν η μία δίπλα στην άλλη και ενώνονται με παρατακτικούς συνδέσμους: συμπλεκτικούς, αντιθετικούς και διαζευκτικούς. (1)

✓ Ασύνδετο σχήμα

Οι προτάσεις **δεν συνδέονται μεταξύ τους με κάποιο σύνδεσμο**. Μπαίνει η μία δίπλα στην άλλη και χωρίζονται με κόμμα. Αυτό συμβαίνει όταν θέλουμε να μεταδώσουμε γρήγορα τις πληροφορίες και λέμε τις προτάσεις τη μια αμέσως μετά την άλλη. (2)

✓ Υποτακτική σύνδεση

Μια δευτερεύουσα/εξαρτημένη πρόταση ενώνεται με μια κύρια πρόταση με τους υποτακτικούς συνδέσμους. Υποτακτική σύνδεση υπάρχει και όταν δύο ή περισσότερες δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις ενώνονται και εξαρτώνται από μια κύρια, αλλά και όταν μια δευτερεύουσα/εξαρτημένη μπορεί να εξαρτάται από άλλη δευτερεύουσα/εξαρτημένη. (3)

Εφαρμόζω

1.

Γράφουμε ένα παράδειγμα για καθέναν από τους τρόπους σύνδεσης των προτάσεων. Εναλλακτικά, εντοπίζουμε στα κείμενα ένα παράδειγμα για κάθε τρόπο σύνδεσης.

3.17

Παρατακτική σύνδεση

Ασύνδετο σχήμα

Υποτακτική σύνδεση

Κείμενο 9

Ο Ψύλλος

Σε ένα ορεινό χωριό της Ελλάδας του 1960 ζει ο Ηλίας, ένα δωδεκάχρονο αγόρι, που συντάσσει και εκδίδει μια χειρόγραφη εφημερίδα με τον τίτλο «Ο Ψύλλος». Στο απόσπασμα ο Ηλίας προσπαθεί να πάρει συνέντευξη από τον νομάρχη της περιοχής.

«Ακούστε, χωριανοί! Ήρθε ο κύριος νομάρχης στου Κοντοβουνίσιου το καφενείο. Θα μας μιλήσει για τον δρόμο στα Φτέρια, που έχει βουλιάξει, και για το τυροκομείο. Είναι φερμένος και ο δασάρχης!».

Ο τελάλης περνούσε απ' όλες τις χειτονίες και πληροφορούσε τους κατοίκους για την άφιξη του νομάρχη και του δασάρχη. Για τον Ηλία η επίσκεψη αυτή είχε μεγάλο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον. Γνώριζε ότι, σε επίπεδο νομού, το πιο υψηλά ιστάμενο πρόσωπο, διορισμένο από την κυβέρνηση, είναι ο νομάρχης. Το γεγονός αποχτούσε ιδιαίτερη σημασία, γιατί δεν είχε ξαναεπισκεφτεί το χωριό τέτοιος αξιωματούχος.[...]

Είχε βυθιστεί το έδαφος πριν τρεις εβδομάδες και η διέλευση ήταν αδύνατη. Οχτώ μαθητές που έμεναν εκεί δεν μπορούσαν να πάνε σχολείο. Οι άνθρωποι ήταν αποκλεισμένοι και έπρεπε να κατασκευαστεί επείγοντως κάποια γέφυρα. [...]

Όταν ο Ηλίας άκουσε τον τελάλη, ένιωσε να του ανεβαίνει πυρετός.

«Αυτό είναι θέμα!» σκέφτηκε και αποφάσισε, όχι μόνο να κάνει εκτεταμένη παρουσίαση στο επόμενο φύλλο του Ψύλλου, αλλά να προσπαθήσει να πάρει και συνέντευξη από τον νομάρχη.

Αγωνιώδη ερωτήματα άρχισαν αμέσως να τον βασανίζουν: Θα καταδεχτεί ο νομάρχης να απαντήσει στις ερωτήσεις του; Αν κάτι πάει στραβά, πώς θα αντέξει τις κοροϊδίες όλων αυτών που μέχρι σήμερα τον ειρωνεύονταν χωρίς λόγο;

Όταν έφτασε στο καφενείο, είχε δημιουργηθεί το αδιαχώρητο. [...] Ο Ηλίας προχώρησε σιγά σιγά τρυπώντας ανάμεσα στις γυναίκες. [...] Όταν κατάφερε να μπει στο καφενείο, ο ιδρώτας έτρεχε ποτάμι κι ας είχε τσουχτερό κρύο. Περισσότερο βέβαια οφειλόταν στην αγωνία του, παρά στο στριμωξίδι. [...] Ο νομάρχης σηκώθηκε και άρχισε να μιλάει δυνατά για να τον ακούσουν όλοι. [...] Μόλις τελείωσε, ο Ηλίας χωρίς κανέναν δισταγμό απηύθυνε στον νομάρχη την πρώτη ερώτηση, στην πρώτη συνέντευξη που επιχειρούσε να πάρει:

«Πότε θα μπορέσουν οι οχτώ αποκλεισμένοι μαθητές να παρακολουθήσουν τα μαθήματα του σχολείου τους; Πώς θα καλύψουν τη διδακτέα ύλη με τόσες πολλές απουσίες;».

Ο δάσκαλος δαγκωνόταν κι έκανε νοήματα στον Ηλία να σταματήσει. «Ποιος είσαι εσύ;» ρώτησε έκπληκτος ο νομάρχης. «Είμαι μαθητής της έκτης δημοτικού, ονομάζομαι Ηλίας Συλαϊδής και εκδίδω εδώ και τρία χρόνια τον Ψύλλο, μια χειρόγραφη εφημερίδα, που έχει αναγνώστες μαθητές σ' όλη την Ελλάδα».

«Για ποιον σκοπό, παιδί μου, εκδίδεις την εφημερίδα;». «Δεν έχω βγει ποτέ έξω απ' το χωριό, κύριε νομάρχα. Ο Ψύλλος είναι τα φτερά που με βοηθάνε να πετάω μακριά!».

«Μήπως η ενασχόλησή σου με αυτόν τον Ψύλλο γίνεται αιτία να παραμελείς τα μαθήματά σου; Δάσκαλε, εσύ τι λες;» «Είναι μέτριος, κύριε νομάρχα, μέτριος!».

«Ν' ανεβάσεις τις επιδόσεις σου. Η δημοσιογραφία είναι ένα υψηλό λειτούργημα και όχι ένα παιχνιδάκι για παιδιά. Οι μαθητές πρέπει να μελετούν τα μαθήματα του σχολείου τους και να μην ασχολούνται με αλλότρια...».

«Όμως, οχτώ συμμαθητές μου έχουν τρεις βδομάδες να πάνε σχολείο και κανείς δεν ενδιαφέρεται για αυτούς!».

«Πήγαινε σπίτι σου, παιδί μου, αυτά δεν είναι δική σου δουλειά!».

Σπύρου, Δ., Ο Ψύλλος.

1. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των λέξεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

τελάλης:

υψηλά ιστάμενο πρόσωπο:

νομάρχης:

αλλότρια:

2. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Επιλέγουμε ένα από τα παρακάτω θέματα:

- Ποια είναι η ιδιαίτερη δραστηριότητα του Ηλία που τον διαφοροποιεί από τα άλλα παιδιά στο χωριό;
- Ποιο ήταν το θέμα που τράβηξε το δημοσιογραφικό ενδιαφέρον του Ηλία;
- Τι συμβολίζει για τον Ηλία η εφημερίδα «Ο Ψύλλος», σύμφωνα με τα λόγια του;

3. Κυκλώνουμε τα σωστά:

- Ο νομάρχης ήταν «το πιο υψηλά ιστάμενο πρόσωπο», δηλαδή...
 α. αποφάσιζε μόνος του για όλα β. ήταν η ανώτερη εκτελεστική εξουσία στον νομό
 γ. ήταν ο πιο μορφωμένος από όλους
- Στο καφενείο είχε δημιουργηθεί το αδιαχώρητο, σημαίνει ότι:
 α. δεν χωρούσαν άλλοι β. χωρούσαν πολλοί ακόμη γ. δεν υπήρχε διαχωριστικό
- Οι μαθητές πρέπει «να μην ασχολούνται με αλλότρια», σημαίνει πως οι μαθητές πρέπει να μην...
 α. ενδιαφέρονται για τίποτε άλλο πέραν των μαθημάτων τους
 β. κάνουν επιπλέον εργασίες για τα μαθήματά τους γ. πειράζουν τους άλλους

4. Εντοπίζουμε στο κείμενο και γράφουμε μια πρόταση ή φράση που να δείχνει:

- Το ενδιαφέρον του Ηλία για την άφιξη του νομάρχη.
- Τους προβληματισμούς που βασάνιζαν τον Ηλία.
- Την αντίδραση του δασκάλου όταν ο Ηλίας προσπάθησε να πάρει συνέντευξη από τον νομάρχη.

- Τον λόγο για τον οποίο ο Ηλίας «εκδίδει» την εφημερίδα του.

5. Γράφουμε ένα φιλικό γράμμα στον Ηλία — από το μέλλον — για να του εκφράσουμε τα συναισθήματα και τις σκέψεις μας σχετικά με την πρωτοβουλία του για την εφημερίδα «ο Ψύλλος».

Ξεκινώντας από το δικό μας παρόν, μπορούμε να του γράψουμε πώς θα μπορούσε σήμερα να διαδοθεί η εφημερίδα του.

Κείμενο 10

Ο Άλφρεντ με μοναδική συντροφιά μια εφημερίδα

Ένα παιδί, ο Άλφρεντ, μία νύχτα χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα στο σπίτι του, δέχεται μια ευχάριστη έκπληξη...

Είμαι ο Άλφρεντ. Ο Άλφρεντ ο Λησμονημένος, ο αφηγητής αυτής της ιστορίας. Όσοι αφηγούνται ιστορίες ξέρουν πως όλες χρειάζονται μια αρχή, κάτι που θα ωθήσει τα γεγονότα να εξελιχθούν. Κάποιες ιστορίες ξεκινούν με μια τρανταχτή ανατροπή, όπως η έκρηξη ενός ηφαιστείου, η γέννηση ή ο θάνατος κάποιου. Ή με ένα απρόβλεπτο αντικείμενο που ήρθε με το ταχυδρομείο. Από την άλλη, υπάρχουν ιστορίες που ξεκινούν από μικρές ασήμαντες ιδέες, όπως το να αποφασίσει κάποιος να δοκιμάσει αν θα μπορούσε να αποκοιμηθεί πιο εύκολα στο πάτωμα του χολ παρά στο κρεβάτι του. Όπως έκανα εγώ μια νύχτα του Οκτώβρη.

Πίσω από την πόρτα επικρατούσε σιωπή. Κρατούσα την ανάσα μου και αφουγκραζόμουν. Αυτός που βρισκόταν στην άλλη πλευρά πρέπει να έκανε το ίδιο. Προσπαθούσα να χαλαρώσω, αλλά μετά μου ξέφυγε κι άλλος αναστεναγμός. Ήταν βαθύς, σαν να έβγαινε από τα έγκατα της γης.

Πίσω από την πόρτα ακούστηκε ένα θρόισμα. Εισέπνευσα και ρώτησα: «Ποιος είναι;». Δεν πήρα απάντηση. Μπορεί να μην είχε ακούσει την ερώτησή μου.

«Ποιος είναι;» επανέλαβα και ακούμπησα το αυτί μου στην πόρτα.

Η ησυχία στον διάδρομο ήταν τρομακτική, μέχρι που η γραμματοθυρίδα στην πόρτα κουδούνισε και έπεσε στο πάτωμα. Ψαχούλεψα κάτω από το μαξιλάρι για να πιάσω τον φακό μου και φώτισα το πάτωμα. Μπροστά στην πόρτα βρισκόταν... μια εφημερίδα.

Σκέφτηκα ότι μάλλον ο ταχυδρόμος θα είχε μπερδέψει τις πόρτες. Ο μπαμπάς είχε κόψει τη συνδρομή του στην εφημερίδα πριν από πολύ καιρό, αφού έλειπε συνέχεια σε ταξίδια. Δεν ήξερε ότι αγαπούσα τις εφημερίδες. Κάποιες φορές έπαιρνα παλιές εφημερίδες από τα σκουπίδια και τις διάβαζα από την αρχή ως το τέλος. Τώρα που το ρεύμα είχε κοπεί, η εφημερίδα που είχε πέσει στο χαλί ήταν σαν μάννα εξ ουρανού· ήταν η μοναδική μου σύνδεση με τον έξω κόσμο. Το κινητό μου δεν λειτουργούσε, γιατί δεν μπορούσα να το φορτίσω. Δεν μπορούσα ν' ανάψω την τηλεόραση ούτε τον υπολογιστή, καμία συσκευή.

Άπλωσα την εφημερίδα μπροστά μου για να βυθιστώ στα γεγονότα του κόσμου, για να φανταστώ τον εαυτό μου ανάμεσά τους. Για να φανταστώ τον εαυτό μου στην οχλοβοή και στον θόρυβο. Στις εκλογικές μάχες, τις επαναστάσεις και τις πορείες. Στις παρέες που κυκλοφορούσαν στα εμπορικά κέντρα και στην τρέλα που επικρατούσε στα γήπεδα ποδοσφαίρου. Στους τυφώνες, στις εκρήξεις ηφαιστειών και στις βροχές μετεωριτών που κόβουν τον ουρανό στη μέση [...].

Πορτίν, Α., Ράδιο Ποτόφ.

6. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των λέξεων ή φράσεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

αφουγκραζόμουν:

οχλοβοή:

μάννα εξ ουρανού:

7. Συζητάμε στην τάξη αιτιολογώντας την άποψή μας.

- «Όσοι αφηγούνται ιστορίες ξέρουν πως όλες χρειάζονται μια αρχή, κάτι που θα ωθήσει τα γεγονότα να εξελιχθούν.» Συμφωνείτε; Ποια είναι η δική σας εμπειρία από τις ιστορίες που μέχρι τώρα έχετε διαβάσει ή έχετε γράψει;
- Με ποια «ασήμαντη ιδέα» ήθελε να ξεκινήσει ο Άλφρεντ την αφήγησή του;
- Πώς πιστεύουμε ότι νιώθει ο Άλφρεντ στην αρχή της αφήγησης; Ποια σημεία του κειμένου μας δείχνουν την κατάσταση του και τα συναισθήματά του;

8. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Επιλέγουμε 1 θέμα:

- Εντοπίζουμε τα σημεία που το αγόρι μιλάει για τον πατέρα του. Τι μπορούμε να καταλάβουμε;
- Εντοπίζουμε τα σημεία που το αγόρι μιλάει για τη σχέση του με τις εφημερίδες. Τι μπορούμε να καταλάβουμε;
- Εντοπίζουμε τα θέματα που φαίνεται να ενδιαφέρουν τον Άλφρεντ σε μια εφημερίδα.

9. Απαντάμε γραπτώς σε μία παράγραφο κάθε ερώτηση:

- Αν ήμασταν στη θέση του Άλφρεντ και ξεφυλλίζαμε μια εφημερίδα ποια θέματα θα επιλέγαμε να διαβάσουμε και γιατί;
- Πώς θα άλλαζε η ιστορία, αν ο Άλφρεντ είχε στη διάθεσή του άλλες τεχνολογίες (τηλέφωνο, τηλεόραση, υπολογιστή) αντί για την εφημερίδα;

Λεξιλόγιο

10. Υπογραμμίζουμε μεταφορές και παρομοιώσεις στο κείμενο 10. Για ποιον λόγο χρησιμοποιούνται από τον συγγραφέα; Απαντάμε σύντομα.

Η Ενότητα 3 με μια ματιά...

Γραμματική

- ✓ Στα νέα ελληνικά η σύνδεση των προτάσεων γίνεται είτε με **παρτακτική** είτε με **υποτακτική σύνδεση** είτε με το **ασύνδετο σχήμα**.
- ✓ Οι δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις εισάγονται με συγκεκριμένες λέξεις που ονομάζονται **σύνδεσμοι**. Ανάλογα με το είδος του συνδέσμου, έχουμε και την ανάλογη πρόταση, π.χ. ένας ειδικός σύνδεσμος εισάγει ειδικές προτάσεις.

Κειμενικός τύπος: Οδηγίες (διαδικασία)

- ✓ Όταν δίνουμε οδηγίες χρησιμοποιούμε οριστική (παρόν διαρκές, α' πρόσωπο), υποτακτική (διαρκής ή συνοπτική) ή προστακτική (διαρκής ή συνοπτική).
- ✓ Επιπλέον, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε απρόσωπα ρήματα ή εκφράσεις, π.χ. *πρέπει, απαγορεύεται, επιτρέπεται, καλό είναι* κτλ.
- ✓ Επίσης, οδηγίες μπορούμε να δώσουμε με τη χρήση ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης ή με τη χρήση ονοματικών φράσεων.
- ✓ Φροντίζουμε να είμαστε σύντομοι και σαφείς.
- ✓ Χρησιμοποιούμε κατάλληλο λεξιλόγιο ανάλογα με τον αποδέκτη του κειμένου μας.
- ✓ Αν είναι πολλές οι οδηγίες μας, μπορούμε να τις αριθμήσουμε.

Λεξιλόγιο

- ✓ Όταν δύο λέξεις χρησιμοποιούνται μαζί με δική τους σημασία ονομάζονται **πολυλεκτικά σύνθετα**, π.χ. *τεχνητή νοημοσύνη*.
- ✓ Με τη **μεταφορά** καταφέρνουμε να επεκτείνουμε τη σημασία μιας λέξης από την αρχική της έννοια και να τη μεταφέρουμε σε μία άλλη. Με την **παρομοίωση** τονίζουμε την ιδιότητα ενός προσώπου, ενός πράγματος ή μιας ιδέας συγκρίνοντάς το με κάτι άλλο πολύ γνωστό που έχει την ίδια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό.
- ✓ Οι λέξεις *ενημερώνω* και *εφημερίδα* ανήκουν στην οικογένεια της λέξης *ημέρα*, όπως και οι λέξεις: *ημερίδα, ημερομηνία, ημερομίσθιο, καλημέρα, εφήμερος, ευημερία, ισημερινός, καθημερινός, σημερινός, αυθημερόν*.

Λεξιλόγιο Ενότητας

3.18

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης,
Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης,
ραδιόφωνο, τηλεόραση, διαδίκτυο,
υπολογιστής, κινητό, εφημερίδες,
περιοδικά, ιστολόγιο

επικοινωνία, αντικειμενικότητα,
υποκειμενικότητα, εικόνα, ήχος,
σεβασμός, υπευθυνότητα

έγκυρες/αξιόπιστες ειδήσεις,
ψευδείς ειδήσεις, δημοσιογράφος,
ρεπορτάζ, πληροφορία, κοινή γνώμη,
παραπληροφόρηση, ενημέρωση,
αξιοπιστία, ελλιπής πληροφόρηση,
έγκαιρη/έγκυρη ενημέρωση,
οφθαλμαπάτη

Ελέγχω τις γνώσεις μου!		 για κάθε σωστή απάντηση
1. Όταν κάποιος διαδίδει ψευδείς πληροφορίες, τότε την κοινή γνώμη.	/1	
2. Κυκλώνουμε τις λέξεις που ανήκουν στην οικογένεια λέξεων της ημέρας : εξημερώνω, ανενήμερως, ανεξημέρωτος, αυθημερόν	/4	
3. Βάζουμε Μ για τη μεταφορά και Κ για την κυριολεξία. α) Με το πέρασμα του χρόνου όλα λίγο πολύ ξεχνιούνται. β) Με την πάροδο του χρόνου τα συμπτώματα έγιναν εντονότερα. γ) Οι δημοσιογράφοι κυνηγούν την είδηση. δ) Του αρέσει να κυνηγάει άγρια ζώα στα δάση.	/4	
4. Κυκλώνουμε τους συνδέσμους στις ακόλουθες προτάσεις: α) Δεν άκουσα ούτε έμαθα τίποτα. β) Θα παρακολουθήσεις τις ειδήσεις ή την τηλεοπτική σειρά στο άλλο κανάλι; γ) Σήμερα οι άνθρωποι έχουν μία πολύπλευρη ενημέρωση, ωστόσο αυτό δεν συνέβαινε στο παρελθόν.	/3	
5. Πώς ονομάζονται οι φράσεις: τεχνητή νοημοσύνη, ραδιοφωνικός σταθμός, κοινή γνώμη:	/1	
6. Για να γίνει η παρομοίωση χρησιμοποιούμε λέξεις όπως, π.χ. όπως,,	/2	
7. Γράφουμε για ποιο είδος σύνδεσης των προτάσεων πρόκειται: α) Η κοινή γνώμη επιλέγει για την ενημέρωσή της συνήθως είτε το διαδίκτυο είτε την τηλεόραση. β) Ένας δημοσιογράφος κυνηγάει την είδηση, αναζητά πληροφορίες, συνομιλεί με τον κόσμο.	/2	
8. Όταν δίνουμε οδηγίες πρέπει να είμαστε σύντομοι και Συνήθως χρησιμοποιούμε οριστική, και προστακτική. Επίσης, οδηγίες δίνουμε χρησιμοποιώντας ρήματα ή εκφράσεις.	/3	

Κυκλώνω την τελική βαθμολογία μου:

Χρειάζεται να ξαναδιαβάσω (έως 7) 	Τα πήγα μέτρια (8-12) 	Τα πήγα πολύ καλά (13-16) 	Τα πήγα εξαιρετικά (17-20)
--	--	---	---

Ενότητα 4

Επόμενη στάση... Εφηβεία

Τι είναι η εφηβεία;

Ποιες αλλαγές παρατηρούμε στον εαυτό μας και στους άλλους;

Τι μας αρέσει να κάνουμε με τους φίλους και τις φίλες μας;

4.1 Εφηβεία είναι και μ' αρέσει!

Αλίνα: Παιδιά, το τελευταίο διάστημα νιώθω περίεργα... Παρατηρώ ανεξήγητες αλλαγές στη διάθεσή μου.

Φίλιππος: Μήπως μπαίνεις στην εφηβεία;

Ελπίδα: Ναι, Αλίνα, αυτό θα είναι, μην ανησυχείς, είναι φυσιολογικό... Όλοι θα περάσουμε από αυτήν τη φάση!

Κείμενο 1

Αλλάζω, καθώς μπαίνω στην εφηβεία

A. Οι επιστήμονες εξηγούν...

Στη φάση της εφηβείας, που συνήθως αρχίζει στα 11-12 και τελειώνει περίπου στα 18, συντελούνται πολύ σημαντικές αλλαγές, τόσο σε σωματικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο. Συνήθως και τα αγόρια και τα κορίτσια ψηλώνουν απότομα.

Στα κορίτσια, οι ορμόνες αλλάζουν το σώμα, για παράδειγμα, λεπτύνει η μέση και φαρδαίνει η λεκάνη. Το δέρμα μπορεί να γίνει πιο λιπαρό και να εμφανιστεί ακμή.

Στα αγόρια εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια που προαναγγέλλουν τα γένια, εμφανίζονται τρίχες, η φωνή αλλάζει γίνεται πιο βαθιά, φαρδαίνουν οι ώμοι και το στήθος. Αυξάνει η εφίδρωση και παρατηρούνται αλλαγές στο δέρμα.

Οι **έφηβοι**, μέσα σε όλες τις αλλαγές, βιώνουν πρωτόγνωρα συναισθήματα και επιθυμίες πολύ δυνατές αλλά, ταυτόχρονα, συγκεχυμένες. Εκφράζουν μεγάλη ανησυχία για την εικόνα του σώματός τους, νιώθουν συναισθήματα ντροπής και, πολλές φορές, προσπαθούν να συγκαλύψουν τις αλλαγές του σώματός τους. Αισθάνονται ευερέθιστοι, αναστατωμένοι, πολλές φορές ανικανοποίητοι, με λίγα λόγια οι έφηβοι θα μπορούσαν να παρομοιαστούν με ενεργά ηφαίστεια ή φουρτουνιασμένες θάλασσες.

B. Οι έφηβοι περιγράφουν ...

Με λένε Μαρία πηγαίνω στην Έκτη Δημοτικού και έχω πολλές φίλες. Είμαι χαρούμενη, κοινωνική και μου αρέσει ο αθλητισμός. Τον τελευταίο καιρό όμως αισθάνομαι παράξενα. Το σώμα μου αλλάζει απότομα. Νιώθω σαν να ασχημαίνω, είμαι άχαρη και αισθάνομαι αμήχανα. Μερικές φορές με εκνευρίζουν τα πάντα, θυμώνω εύκολα και γίνομαι απότομη. Νομίζω ότι όλοι με κοιτάνε και ντρέπομαι. Δεν ξέρω τι να κάνω. Είναι φυσιολογικά άραγε αυτά που αισθάνομαι;

Μαρία

Με λένε Γιώργο και πηγαίνω στην Έκτη Δημοτικού. Είμαι κοινωνικός, έχω χιούμορ, έχω πολλές παρέες και μου αρέσει πολύ να κάνω βόλτες με το ποδήλατό μου. Εδώ και κάμποσο καιρό όμως αισθάνομαι άσχημα, θυμώνω εύκολα, απαντώ με το παραμικρό και νιώθω πολύ αμήχανα. Αλλάζει εύκολα η διάθεσή μου και όλες οι κινήσεις μου φαίνονται άχαρες. Άσε τις τρίχες που αρχίζουν και μεγαλώνουν παντού! Τι πρέπει να κάνω; Γιατί αυτές οι αλλαγές με αναστατώνουν τόσο;

Γιώργος

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (διασκευή)

1. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των λέξεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

πρωτόγνωρα:

εφίδρωση:

συγκεχυμένες:

2. Κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση. Ποιο από τα παιδιά είπε ότι:

A. Πηγαίνει στην Έκτη Δημοτικού:

α. η Μαρία **β.** ο Γιώργος **γ.** και οι δύο

B. Του/της αρέσει να κάνει ποδήλατο:

α. η Μαρία **β.** ο Γιώργος **γ.** και οι δύο

Γ. Δηλώνει κοινωνικός/-ή:

α. η Μαρία **β.** ο Γιώργος **γ.** και οι δύο

Δ. Νιώθει ότι το σώμα του/της αλλάζει:

α. η Μαρία **β.** ο Γιώργος **γ.** και οι δύο

Ε. Νιώθει άχαρος/-η:

α. η Μαρία **β.** ο Γιώργος **γ.** και οι δύο

Στ. Γίνεται απότομος/-η:

α. η Μαρία **β.** ο Γιώργος **γ.** και οι δύο

Ζ. Θυμώνει εύκολα:

α. η Μαρία **β.** ο Γιώργος **γ.** και οι δύο

3. Συζητάμε στην τάξη:

- Το **κείμενο Α**: α) περιγράφει, β) εξηγεί ή γ) αφηγείται;
Το **κείμενο Β**: α) περιγράφει, β) εξηγεί ή γ) αφηγείται;
- Ποιες είναι οι συνέπειες της φάσης που περιγράφεται;
- Σε ποιο πρόσωπο βρίσκονται τα ρήματα στο **κείμενο Α** και στο **κείμενο Β**; Για ποιον λόγο;
- Εντοπίζουμε στο κείμενο με ποιες λέξεις ή φράσεις τα παιδιά εκφράζουν συναισθήματα και σκέψεις, π.χ. *αισθάνομαι παράξενα*.
- Έντοπίζουμε και καταγράφουμε τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των εφήβων όπως περιγράφονται στο κείμενο:

π.χ. τα αγόρια και τα κορίτσια
ψηλώνουν.

4. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

1. Τι είναι η εφηβεία, σύμφωνα με το κείμενο; Γνωρίζουμε κάτι άλλο γι' αυτήν;
2. Όλα τα παιδιά βιώνουν με τον ίδιο τρόπο τις αλλαγές στην εφηβεία;
3. Πώς επηρεάζονται συναισθηματικά οι έφηβοι;
4. Βρίσκουμε ομοιότητες στα λεγόμενα της Μαρίας και του Γιώργου με τον εαυτό μας ή κάποιον φίλο/κάποια φίλη μας;

4.1 Εφηβεία είναι και μ' αρέσει!

5.

Στην εφηβεία συχνά διαχειριζόμαστε αστείες και αμήχανες στιγμές. Φτιάχνουμε σε дуάδες ένα κόμικ, ζωγραφίζουμε και γράφουμε σύντομους και χιουμοριστικούς διαλόγους.

Χρησιμοποιούμε το χιούμορ μας για να δείξουμε πώς οι ήρωές μας διαχειρίζονται τις αλλαγές, τις αστείες και αμήχανες στιγμές.

Πώς φτιάχνουμε ένα κόμικ:

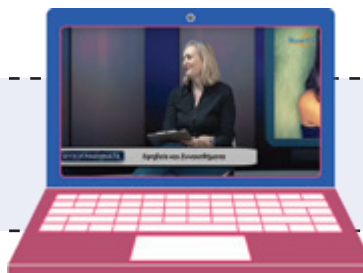
- Επιλέγουμε τους ήρωες και βάζουμε έναν τίτλο.
- Σχεδιάζουμε τις εικόνες για την ιστορία μας και τις βάζουμε στη σωστή σειρά.
- Αποτυπώνουμε τα συναισθήματα των ηρώων μας με τη χρήση επιφωνημάτων.
- Προσθέτουμε συννεφάκια για διαλόγους.
- Εκφραζόμαστε σύντομα, χρησιμοποιώντας ελλειπτικές προτάσεις, σημεία στίξης, ευθύ λόγο και ρήματα ή ουσιαστικά που δηλώνουν δράση.
- Γράφουμε με κεφαλαία γράμματα.

Αποτυπώνουμε εδώ τα πρώτα σχέδιά μας, λαμβάνοντας υπόψη τους τίτλους.

Επικοινωνία με το άλλο φύλο	Επικοινωνία με τους γονείς	Αδέξια συμπεριφορά	Διασκέδαση

Κείμενο 2

Εφηβεία και συναίσθημα

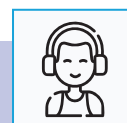

4.3

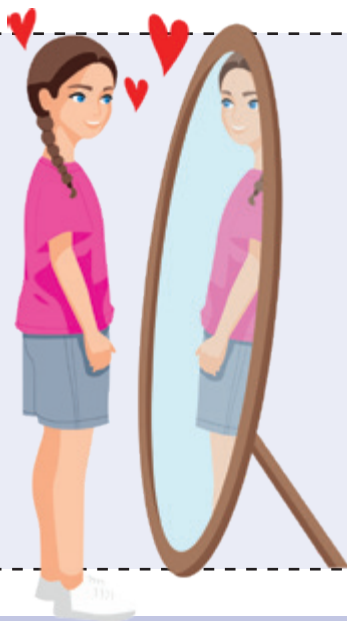

6.

Απαντάμε στις ερωτήσεις βάζοντας ✓ στο Σωστό (Σ) ή στο Λάθος (Λ) ανάλογα με τις πληροφορίες του παραπάνω ηχητικού αποσπάσματος.

	Σ	Λ
• Οι έφηβοι ασχολούνται κυρίως με τον καλλωπισμό τους.		
• Οι έφηβοι απομονώνονται, διότι ψάχνουν να βρουν τον εαυτό τους.		
• Η απροθυμία στο να κάνουν κάτι οι έφηβοι οφείλεται στο ότι δεν θέλουν να συναναστρέφονται με κόσμο.		
• Οι έφηβοι κάνουν συχνά ζημιές, επειδή δεν συνειδητοποιούν ότι υπάρχει διαφοροποίηση στο σώμα τους.		
• Η νευρικότητα των εφήβων και η ευσυγκινησία τους οφείλεται αποκλειστικά σε ορμόνες που εκκρίνονται αυτήν την περίοδο της ζωής τους.		
• Η συμπεριφορά των εφήβων δεν είναι γραμμική, αλλά έχει διακυμάνσεις.		
• Οι έφηβοι έχουν την πεποίθηση ότι θα αλλάξουν τον κόσμο και για αυτόν τον λόγο έρχονται συχνά σε συγκρούσεις με τους γονείς, τους καθηγητές τους κτλ.		

Αγαπάμε και φροντίζουμε το σώμα μας

Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν και μπαίνουν στην εφηβεία, το σώμα τους αλλάζει. Κάποιοι νιώθουν καλά με αυτές τις αλλαγές, ενώ άλλοι μπορεί να αγχωθούν ή να νιώσουν ανασφάλεια. Η εικόνα του σώματος είναι το πώς βλέπουμε και πώς αισθανόμαστε για το σώμα μας.

Μερικές φορές, ένα παιδί μπορεί να μη βλέπει σωστά το σώμα του και να σκέφτεται άσχημα για την εμφάνισή του. Αυτό μπορεί να το κάνει να στενοχωριέται, να θυμώνει ή να χάνει την αυτοπεποίθησή του. Ίσως αρχίσει να συγκρίνεται με άλλα παιδιά ή να νιώθει ντροπή.

Είναι σημαντικό να αγαπάμε το σώμα μας όπως είναι και να θυμόμαστε πως κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός και όμορφος με τον δικό του τρόπο!

- 7** Συμμετέχουμε σε μία έρευνα για τη διατροφή μας. Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις, σημειώνοντας ✓ στο Σωστό (Σ) ή στο Λάθος (Λ). Μετά ελέγχουμε τις γνώσεις μας, μελετώντας την αφίσα που ακολουθεί.

4.4

	Σ	Λ
• Μπορούμε να τρώμε 2-3 φορές την εβδομάδα κόκκινο κρέας.		
• Είναι απαραίτητο να περιορίζουμε την κατανάλωση αλατιού και ζάχαρης.		
• Χρειάζεται να γυμναζόμαστε καθημερινά.		
• Πρέπει να τρώμε 4-7 αυγά την εβδομάδα.		
• Χρειάζεται να τρώμε ψάρια και θαλασσινά 2-3 φορές την εβδομάδα.		
• Είναι καλό να συνοδεύουμε το γεύμα μας με φρούτα και λαχανικά.		
• Είναι σημαντικό να καταναλώνουμε γάλα, γιαούρτι ή τυρί σε καθημερινή βάση.		
• Πρέπει να τρώμε όσπρια τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα.		
• Το ελαιόλαδο είναι η πιο υγιεινή επιλογή για τη διατροφή μας.		
• Να προτιμάμε δημητριακά ολικής άλεσης στην καθημερινότητά μας.		

Κείμενο 3

Υγιεινές συνήθειες!

Ηλίας: Χθες γράφτηκα στο ποδόσφαιρο.

Φίλιππος: Αλήθεια; Πολύ καλή επιλογή! Κι εγώ θέλω να πάω κολύμπι.

Ηλίας: Η σωματική άσκηση θα μας βοηθήσει τώρα που ψηλώνουμε!

Φίλιππος: Και η υγιεινή διατροφή!

4.5

4.1 Εφηβεία είναι και μ' αρέσει!

8. Συζητάμε στην τάξη:

- Για ποιο θέμα μας ενημερώνει η αφίσα;
- Ποια στοιχεία της αφίσας είναι τα πιο σημαντικά και πώς φαίνεται αυτό;
- Οι εικόνες που υπάρχουν στην αφίσα σχετίζονται με τις λεκτικές πληροφορίες;
- Είναι σημαντική η χρήση των εικόνων; Γιατί;
- Πρέπει ο έφηβος να ενημερώνεται για τη διατροφή και την άθληση;

9. Γράφουμε μία παράγραφο για τη διατροφή. Επιλέγουμε ένα θέμα:

- Ποια πιστεύουμε πως είναι τα θετικά της υγιεινής διατροφής;
- Ποια πιστεύουμε πως είναι τα αρνητικά της ανθυγιεινής διατροφής;

Κείμενο 4

Τα ενδιαφέροντά μας

4.6

4.7

Τα παιδιά της ηλικίας μας ασχολούνται, διασκεδάζουν και ψυχαγωγούνται με διάφορα χόμπι. Κάναμε, λοιπόν, μια μικρή έρευνα στις συμμαθήτριες και στους συμμαθητές μας. Δείτε τι μας απάντησαν!

A) Μαρίνα Στ2: Αθλήματα**Πετοσφαίριση (βόλεϊ)**

Από πολύ μικρή μου άρεσε να πηγαίνω σε αθλητικούς αγώνες. Έτσι, αγάπησα τα αθλήματα, αλλά περισσότερο το βόλεϊ, που στα ελληνικά ονομάζεται πετοσφαίριση, είναι ένα ομαδικό ολυμπιακό άθλημα, που παίζεται από ανδρικές και γυναικείες ομάδες των έξι ατόμων. Η κάθε ομάδα μπορεί να έχει μέχρι έξι αναπληρωματικούς, έναν προπονητή, έναν βοηθό και έναν φυσιοθεραπευτή. Οι θέσεις των παικτών είναι συγκεκριμένες και στην αρχή κάθε σερβίς όλοι βρίσκονται μέσα στο γήπεδο. Σκοπός του παιχνιδιού είναι να περάσει η μπάλα πάνω από το φιλέ και να ακουμπήσει στο γήπεδο του αντιπάλου. Η ομάδα που κερδίζει πόντο εκτελεί και το σερβίς.

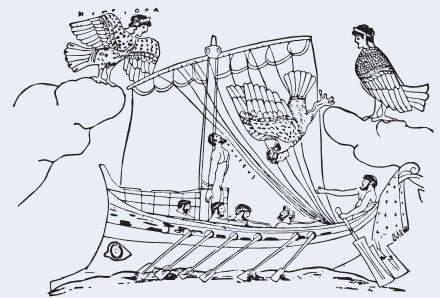
Τα μέλη μιας ομάδας βόλεϊ είναι συνήθως ψηλά, γρήγορα και γυμνασμένα. Χρειάζεται να έχουν υπομονή και ισχυρή θέληση για να μπορούν να πετύχουν τους στόχους τους.

Μου αρέσει πολύ αυτό το άθλημα γιατί είναι ομαδικό και θεαματικό. Γι' αυτό έχω αρχίσει να προπονούμαι στην τοπική ομάδα, με στόχο να ασχοληθώ επαγγελματικά όταν μεγαλώσω.

B) Γιάννης Στ1: Βιβλία**Οδύσσεια**

Το αγαπημένο μου παιδικό βιβλίο είναι η Οδύσσεια του Ομήρου. Ο Όμηρος περιγράφει τις περιπέτειες του Οδυσσέα κατά την επιστροφή του από την Τροία στην Ιθάκη, όπου ήταν βασιλιάς.

Ο Οδυσσέας μαζί με τους συντρόφους του, μετά το τέλος του πολέμου στην Τροία, περιπλανιέται στη θάλασσα και παλεύει με τα κύματα, φτάνει σε νησιά όπου συναντά περίεργους κατοίκους. Παλεύει με Κύκλωπες και Λαιστρυγόνες, συναντά την Κίρκη, την Καλυψώ, τις Σειρήνες, περνά από τη Σκύλλα και τη Χάρυβδη κ.ά. Μετά από πολλά βάσανα και αντιμετωπίζοντας την οργή του Ποσειδώνα, καταφέρνει πια να φτάσει στην πατρίδα του την Ιθάκη.

10. Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να διαθέτουν οι αθλητές/τριες της πετοσφαίρισης, σύμφωνα με τη Μαρίνα;
- Για ποιον λόγο το προτιμάει σε σχέση με άλλα αθλήματα;
- Ποιες περιπέτειες του Οδυσσέα αναφέρονται στο κείμενο;
- Τι το ιδιαίτερο μπορεί να βρήκε στο συγκεκριμένο βιβλίο που τον έκανε να το ξεχωρίσει;

11. Συζητάμε στην τάξη και συμπληρώνουμε:

- Ποια είναι:
- α.** τα αγαπημένα μας αθλήματα:
- β.** τα αγαπημένα μας λογοτεχνικά βιβλία:

12. Διοργανώνουμε ένα φεστιβάλ για εφήβους με θέμα: «Εφηβεία: ώρα να ενισχύσουμε τα χόμπι μας!».

Τα παιδιά που έχουν τα ίδια χόμπι, π.χ. ζωγραφική, ρομποτική, θέατρο, χορό, δημιουργούν μικρές ομάδες και ετοιμάζουν μια ψηφιακή παρουσίαση για το φεστιβάλ που θα γίνει στο σχολείο.

4.1 Εφηβεία είναι και μ' αρέσει!

Λεξιλόγιο

A. Από το επίθετο στο ρήμα

Παρατηρώ

- φαρδαίνουν οι ώμοι
φαρδύς + -αίνω → φαρδ**αίνω**
- λεπταίνει η μέση
λεπτός + -αίνω → λεπτ**αίνω**
- τα αγόρια και τα κορίτσια ψηλώνουν απότομα
ψηλός + -ώνω → ψηλ**ώνω**
- τα παιδιά μεγαλώνουν και γίνονται έφηβοι
μεγάλος + -ώνω → μεγαλ**ώνω**

Κατανοώ

Τα ρήματα έχουν σχηματιστεί από τα φαρδύς, ψηλός κτλ. προσθέτοντας τα παραγωγικά επιθήματα -..... και -.....

Μαθαίνω

Τα παραγωγικά επιθήματα μπορούν να αλλάξουν τη γραμματική κατηγορία (μέρος του λόγου) μιας λέξης, π.χ. από επίθετο σε ρήμα.

Εφαρμόζω

1. A. Σχηματίζουμε ρήματα από τα επίθετα:

όμορφος →
άσχημος →

χοντρός →
ανάστατος →

B. Γράφουμε μία παράγραφο για την εφηβεία χρησιμοποιώντας τα ρήματα ή και τα επίθετα της άσκησης.

B. Οικογένεια λέξεων

1. Με τη βοήθεια του λεξικού συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα με παράγωγες λέξεις από τη λεξική οικογένεια της «υγείας».

Ουσιαστικό	Επίθετο	Επίθετο	Ρήμα	Επίρρημα
υγεία				

Γ. Δάνειες λέξεις

Παρατηρώ

- ✓ [...] να ψυχαγωγούνται με διάφορα **χόμπι**.
 - ✓ Το αγαπημένο μου άθλημα είναι το **βόλεϊ**.
 - ✓ [...] στο ξεκίνημα κάθε **σερβίς** όλοι βρίσκονται...
- Ποιες λέξεις προέρχονται από άλλη γλώσσα και δεν κλίνονται;

Κατανοώ

Οι λέξεις **χόμπι**, **βόλεϊ** και **σερβίς** είναι δάνεια από άλλες γλώσσες. Μπορώ εύκολα να το κατανοήσω, επειδή και οι τρεις τους δεν

Μαθαίνω

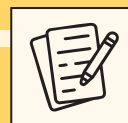
Η ελληνική γλώσσα έχει δανείσει αλλά και δανειστεί πολλές λέξεις. Κάποιες είναι άκλιτες, π.χ. *στιλ*, *μοβ*, *σπαγκέτι*, ενώ άλλες είναι κλιτές, π.χ. *σιντριβάνι*, *τρένο*, *μπίρα* κτλ. Μπορούμε να ανατρέξουμε στο λεξικό και να συμβουλευτούμε την ετυμολογία της λέξης από το αντίστοιχο πεδίο του, π.χ. *σερβίρω* [< ιταλ. *servire*] ή *σερβίς* [< γαλλ. *service*]. Από τις δύο προηγούμενες περιπτώσεις μαθαίνουμε ότι η πρώτη λέξη είναι ιταλική και η δεύτερη γαλλική.

Προσέχω

Οι δάνειες λέξεις ορθογραφούνται με τον απλούστερο δυνατό τρόπο, π.χ. με **ε** → *τρένο*, με **ι** → *στιλ*, με **ο** → *βαρόνος*, με **γκ** → *σπαγκέτι*, με μονό σύμφωνο → *άσος*.

Εφαρμόζω

1. Διορθώνουμε τα λάθη στις παρακάτω προτάσεις.

Παρατηρώ

- Χθες πήγαμε θέατρο. Ευτυχώς ο χώρος είχε αιρκοντίσιον, γιατί η ζέστη ήταν αφόρητη.
- Σε παλιότερες εποχές στο θέατρο οι θεατές χρησιμοποιούσαν κυάλια.
- Το καρώ μπλουζάκι που φορούσε σήμερα στο σχολείο έκλεψε τις εντυπώσεις.
- Δυστυχώς, στις μέρες μας οι καυχάδες μεταξύ συμμαθητών είναι σύνηθες φαινόμενο.

2. Με τη βοήθεια του λεξικού βρίσκουμε τη γλώσσα, από την οποία έχουμε δανειστεί τις παρακάτω λέξεις και συμπληρώνουμε τον πίνακα.

κολόνα	π.χ. < ιταλικά
μαντίλι	<
μοτοσικλέτα	<
σιντριβάνι	<
κλασικός	<

4.1 Εφηβεία είναι και μ' αρέσει!

Γραμματική

Φαινόμενα προφοράς και γραφής

Παρατηρώ

- [...] πρωτόγνωρα **συν**αισθήματα και επιθυμίες...
- [...] προσπαθούν να **συγ**καλύψουν...
- [...] και **εν**διαφέρονται για τους νέους...
- [...] **εμ**φανίζονται τρίχες...
- Πώς αλλάζουν τα προθήματα όταν βρίσκονται μέσα σε μία λέξη;

Κατανούω

Η λέξη **συγκαλύπτω** έχει το πρόθημα

Η λέξη **συναίσθημα** έχει το πρόθημα

Η λέξη **εμφανίζομαι** έχει το πρόθημα

Η λέξη **ενδιαφέρομαι** έχει το πρόθημα

Μαθαίνω

Κάθε πρόθημα αλλάζει μορφή ανάλογα με το περιβάλλον του.

Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται **αφομοίωση** και σημαίνει ότι ένα σύμφωνο αλλάζει για να προφέρεται πιο εύκολα μαζί με το σύμφωνο που ακολουθεί.

4.10

Εφαρμόζω

4.11

1. Φτιάχνουμε παράγωγες λέξεις με τα προθήματα εν- και συν-:

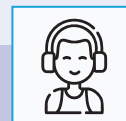

συν- + λέγω =		συν + παίχτης=	
συν- + υπολογίζω =		εν- + πιστός =	
συν- + μαθητής =		εν- + ισχύω =	
συν- + νέφος =		εν- + ψυχή =	
συν- + γάμος =		συν- + γραφή =	

Κείμενο 5

4.12

Τι κάνουμε όταν δεχόμαστε σχολικό εκφοβισμό;

Αφού παρακολουθήσουμε το βίντεο, απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Με ποιον τρόπο κάποιο παιδί γίνεται θύμα εκφοβισμού;
- Για ποιον λόγο συμβαίνει αυτό;
- Ποιο είναι το μήνυμα που περνά το βίντεο;

Καθημερινά, κάποια παιδιά, αδικαιολόγητα, κοροϊδεύουν, φοβίζουν, απομονώνουν, φέρονται με σκληρό τρόπο σε άλλα παιδιά.

Η ζωή αυτών των παιδιών γίνεται ανυπόφορη και τις περισσότερες φορές δεν λένε σε κανέναν τι περνάνε. Αυτό λέγεται **σχολικός εκφοβισμός** ή αλλιώς **μπούλινγκ**.

1. Πρώτα πρέπει να ξέρεις αν αυτό που γίνεται είναι σχολικός εκφοβισμός.

Πολλές φορές στο σχολείο καβγαδίζουμε, παρεξηγούμαστε, θυμώνουμε, κάνουμε ή μας κάνουν πειράγματα.

Όλα αυτά δεν είναι απαραίτητα σχολικός εκφοβισμός.

Μήπως αυτά γίνονται κάθε μέρα και από τα ίδια άτομα;

Μήπως δεν θέλεις να πας στο σχολείο γι' αυτόν τον λόγο;

Όταν είσαι στο σχολείο, θέλεις να τελειώσει όσο γίνεται γρηγορότερα για να ξεφύγεις από όλα αυτά;

Τότε, ίσως δέχεσαι σχολικό εκφοβισμό και πρέπει να τον αντιμετωπίσεις.

2. Κάθε φορά που γίνεται ένα τέτοιο γεγονός, κράτησε την ψυχραιμία σου και προσπάθησε να μη δείξεις φόβο. Αυτοί που κάνουν μπουλινγκ χαίρονται όταν βλέπουν τους άλλους αναστατωμένους και φοβισμένους.

3. Πες τους, με ήρεμη φωνή, αλλά και με σιγουριά, να σταματήσουν. Στη συνέχεια, αγνόησέ τους. Έτσι, τους αποδυναμώνεις κάπως. Μην αντιδράς βίαια ή ξεσπώντας.

Ωστόσο, μην κάνεις ότι δεν καταλαβαίνεις, μην προσποιείσαι ότι βρίσκεις αστεία, αυτά που σου λένε ή σου κάνουν, ενώ μέσα σου στενοχωριέσαι και πληγώνεσαι. Αυτοί πρέπει να σταματήσουν.

4. Απομακρύνσου από τον τόπο που συμβαίνει το γεγονός.

Μην το κρατήσεις μυστικό. Μίλησε με φίλους που εμπιστεύεσαι. Προσπάθησε να βρεις συμμαθητές που περνάς καλά μαζί τους και κάνε παρέα με παιδιά που εκτιμάς.

4.2 Σχέσεις με συνομηλίκους και οικογένεια

5. Ό,τι και να σου λένε ενημέρωσε τους δασκάλους και τους γονείς σου. Αν υπάρχει ψυχολόγος στο σχολείο, ζήτησε τη βοήθειά του. Όταν ζητάς βοήθεια, δεν είσαι αδύναμος άνθρωπος αλλά έξυπνος και θαρραλέος.

6. Να θυμάσαι ότι όσο αφήνεις τους άλλους να σου φέρονται άσχημα, τόσο αυτοί γίνονται πιο σκληροί και επιθετικοί. Σταμάτησέ τους όσο μπορείς γρηγορότερα.

7. Τέλος, πρέπει να ξέρεις ότι όταν δέχεσαι σχολικό εκφοβισμό, δεν φταις εσύ.

Τι μπορείς να κάνεις αν δέχεσαι μπουλινγκ,
Χρωματιστή τάξη. (διασκευή)

1. Βάζουμε στη σωστή σειρά τα βήματα αντίδρασης σε περίπτωση εκφοβισμού, σύμφωνα με το κείμενο.

4.13

Ενημέρωσε τους δασκάλους και τους γονείς σου, μην το κρατήσεις μυστικό.	
Πες τους, με ήρεμη φωνή, αλλά και με σιγουριά, να σταματήσουν. Στη συνέχεια, αγνόησέ τους.	
Πρώτα πρέπει να ξέρεις, αν αυτό που γίνεται είναι σχολικός εκφοβισμός.	1
Κράτησε την ψυχραιμία σου και προσπάθησε να μη δείξεις φόβο.	
Μην κάνεις ότι δεν καταλαβαίνεις, μην προσποιείσαι ότι βρίσκεις αστεία, αυτά που σου λένε ή σου κάνουν.	
Απομακρύνσου από τον τόπο που συμβαίνει το γεγονός.	

2. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- Συζητάμε 3 τρόπους που θα υιοθετούσαμε για να βοηθήσουμε κάποιο άτομο που υφίσταται σχολικό εκφοβισμό.
- Σκεφτόμαστε ποιοι μπορεί να είναι οι λόγοι που κάποια παιδιά εκφοβίζουν άλλα.
- Προσπαθούμε να σκεφτούμε ποια συναισθήματα βιώνει ένα παιδί που υφίσταται εκφοβισμό.

3. Αντιλαμβανόμαστε ένα γεγονός σχολικού εκφοβισμού στο περιβάλλον μας. Τι είναι σωστό να κάνει ένα παιδί που βλέπει κάτι τέτοιο;

4.14

Γράφουμε σε μία παράγραφο δύο πιθανές μας αντιδράσεις.

4. Με έναν συμμαθητή ή συμμαθήτριά μας παρατηρήσαμε ότι κάποιο παιδί του σχολείου δέχεται εκφοβισμό.

Γράφουμε σε δυάδες έναν διάλογο, ο οποίος θα αφορά τους τρόπους με τους οποίους θα ενεργήσουμε.

Κείμενο 6

Σκέψεις ενός εφήβου

Ο Λέο είναι έφηβος που ζει στην Αμερική τη δεκαετία του 1940 και ανήκει σε μια οικογένεια Ιταλών μεταναστών. Περιγράφει τη σχέση του με την οικογένειά του και τις δυσκολίες που αντιμετώπισε στο κοινωνικό του περιβάλλον.

Δεν είναι εύκολο να είναι κανείς διαφορετικός, ιδίως όταν είναι παιδί. Η διαδικασία του μεγαλώματος παρουσιάζει ήδη αρκετά προβλήματα, τα οποία επιτείνονται όταν με τον έναν ή τον άλλο τρόπο δεν ανήκουμε στον «μέσο όρο».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η οικογένειά μου ήταν διαφορετική, ο πατέρας μου λεγόταν Τούλιο και η μητέρα μου Ρόζα. Οι γονείς μου μιλούσαν λίγα αγγλικά και αυτά με μια βαριά ιταλική προφορά. Η μητέρα μου ήταν μια μελαχρινή, νέα γυναίκα με σκούρα μαλλιά, ζεστό βλέμμα και καλή καρδιά. Ο πατέρας μου ήταν ψηλός, μελαχρινός, με έντονα φρύδια, κομψό μουστάκι, γλυκό χαμόγελο, με μικρά και έξυπνα μάτια.

Ο πατέρας μου ήταν φτωχός μετανάστης στην Αμερική, δούλεψε σκληρά και συντήρησε την οικογένειά του. Ήταν ένας ευγενικός άνθρωπος, αφοσιωμένος πατέρας και καλός σύζυγος. Ξέρω ότι είχε ατέλειες, ότι καμιά φορά ήταν και σκληρός, όμως ήταν πάντα ανιδιοτελής και ποτέ του δεν υπήρξε ανέντιμος ούτε εκδικητικός.

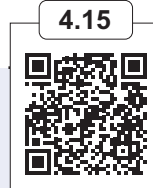
Έπειτα, οι συνήθειές μας ήταν ολοφάνερα διαφορετικές, ένα μικρό κομμάτι Μεσογείου στις ακτές της Αμερικής. Τρώγαμε διαφορετικά, εξωτικά φαγητά. Οι συζητήσεις μας ήταν πιο ζωντανές και οι φωνές μας λίγο πιο δυνατές. Οι κινήσεις μας πιο έντονες. Ο κόσμος στον οποίο ζούσαμε ήταν σίγουρα πιο ξένος, όμως πάντα περνούσα όμορφα με τους γονείς μου.

Σαν μικρό παιδί, ούτε ήξερα ούτε με ενδιέφεραν οι πολλές διαφορές μας. Τα παιδιά από τη φύση τους παραδέχονται τα πράγματα όπως είναι, λιγότερο έτοιμα να προσέξουν και πολύ περισσότερο να κρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους. Εκτός κι αν έχουν επηρεαστεί από τους μεγάλους. Αυτό όμως άλλαξε όταν μπήκα στο γυμνάσιο και ήμουν πια έφηβος.

Εκείνον τον καιρό ο πατέρας και η μητέρα, τους οποίους μέχρι τότε αγαπούσα χωρίς καμιά αμφισβήτηση, ξαφνικά με ενοχλούσαν. Γιατί δεν μπορούσαν να είναι σαν τους άλλους γονείς; Γιατί μιλούσαν με αυτήν την αποκαλυπτική προφορά; Γιατί δεν μπορούσα να τρώω κορνφλέικς για πρωινό, αντί για φραντζολάκια και γάλα; Γιατί δεν μπορούσα να παίρνω μαζί μου στο σχολείο για κολατσιό φιστικοβούτυρο και σάντουιτς με μαρμελάδα, αντί για καλαμαράκια; Δεν υπήρχε κανένας τρόπος να γλιτώσω από το επώδυνο στίγμα να είμαι Ιταλός· ακόμη και το όνομά μου έγινε πηγή στενοχώριας για μένα.

Ήταν συνηθισμένο εκείνον τον καιρό να μας κολλάνε τις ταμπέλες «μακαρονάς» και «μετανάστης». Ποτέ δεν ήμουν απολύτως σίγουρος για το τι σήμαιναν αυτές οι δυο λέξεις, παρ' όλ' αυτά ένιωθα το κεντρί τους.

Μπουσκάλια, Λ., Ο Πατέρας μου. (διασκευή)

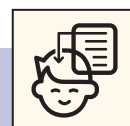
4.2 Σχέσεις με συνομηλίκους και οικογένεια

5. Συζητάμε στην τάξη:

- Το είδος του κειμένου είναι:
 - α. επιχειρηματολογικό
 - β. οδηγιών
 - γ. περιγραφικό
- Εντοπίζουμε από το κείμενο τις λέξεις που περιγράφουν τα εξωτερικά και εσωτερικά χαρακτηριστικά των γονέων και τις υπογραμμίζουμε. Τι παρατηρούμε στη χρήση των επιθέτων;
- Σε ποιο πρόσωπο και σε ποιον χρόνο βρίσκονται τα ρήματα του κειμένου; Γιατί;
- Βάζουμε σε κύκλο το σωστό:
Η περιγραφή του πατέρα ξεκινάει πρώτα...
 - α. εσωτερικά
 - β. εξωτερικά
- Καταγράφουμε τα συναισθήματα του συγγραφέα για τους γονείς του στις διαφορετικές φάσεις της ζωής του:
.....
.....

6. Βρίσκουμε και διαγράφουμε το λάθος.

- Η οικογένεια του ήρωα μιλούσε:
 - α. αγγλικά με βαριά ιταλική προφορά
 - β. ιταλικά
 - γ. γαλλικά
- Τον ενοχλούσε στους γονείς του:
 - α. που δεν δούλευαν
 - β. που είχαν αυτήν την προφορά
 - γ. που δεν ήταν σαν τους άλλους γονείς
- Ο ήρωας ήθελε να παίρνει στο σχολείο για φαγητό:
 - α. σάντουιτς με μαρμελάδα
 - β. καλαμαράκια
 - γ. φιστικοβούτυρο
- Του είχαν κολλήσει την ταμπέλα:
 - α. του Ιταλού
 - β. του μακαρονά
 - γ. του μετανάστη
- Τα συναισθήματα του ήρωα στο τέλος του αποσπάσματος είναι:
 - α. πόνος
 - β. πικρία
 - γ. ανακούφιση

7. Εξηγούμε με δικά μας λόγια τι σημαίνουν οι φράσεις:

- «αποκαλυπτική προφορά»
- «ένιωθα το κεντρί των λέξεων»

8. Στα πλαίσια του μαθήματος της Πληροφορικής, δίνουμε λεπτομερή περιγραφή της εικόνας του πατέρα του συγγραφέα σε εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης (κατάλληλη για σχολική χρήση), ώστε να πάρουμε μία απεικόνισή του.

9. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- α. Πώς αλλάζουν οι σχέσεις των γονιών και των παιδιών στην εφηβεία;
Πιστεύουμε ότι η αλλαγή είναι επιφανειακή;
- β. Πώς κρίνουμε την άποψη του ήρωα ότι η καταγωγή του ήταν κάτι επώδυνο για αυτόν;
- γ. Σύμφωνα με το απόσπασμα, τα παιδιά δεν κρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους, εκτός και αν έχουν επηρεαστεί από τους ενήλικες. Σχολιάζουμε αυτήν την άποψη.

4.17

Κειμενικός τύπος: Περιγραφή

Εντοπίζουμε τη δομή και τα γλωσσικά στοιχεία στο κείμενο «Σκέψεις ενός εφήβου».

Δομή	Γλωσσικά στοιχεία	Παραδείγματα από το κείμενο
1. Εισαγωγή Αναφέρουμε το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που περιγράφουμε, χαρακτηριστικά και ιδιότητες, τον ρόλο τους στη ζωή μας.	• Οριστική, • Παρόν (Ένεστώτας) • Παρελθόν για κάποιο άτομο που ζήσαμε μαζί του στο παρελθόν, • α' πρόσωπο, αν περιγράφουμε τον εαυτό μας • γ' πρόσωπο όταν περιγράφουμε ένα άτομο που γνωρίζουμε προσωπικά, • Επίθετα και επιθετικούς προσδιορισμούς (μετοχές, αντωνυμίες)	Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η οικογένειά μου ήταν διαφορετική, ο πατέρας μου λεγόταν Τούλιο και η μητέρα μου Ρόζα.
2. Ανάπτυξη Περιγράφουμε: • Την εξωτερική εμφάνιση • Τα εσωτερικά χαρακτηριστικά • Συνήθειες, τρόπος ζωής • Τις στιγμές με πρόσωπα, κάποιο περιστατικό, σημαντικά γεγονότα.	Το πρόσωπό του/της...	
	Επίθετα και επιθετικοί προσδιορισμοί, π.χ. επιβλητικός, μεγάλος, μικρός, ωραίος	
	Σύνδεση μεταξύ των παραγράφων μας με λέξεις όπως: αρχικά, παράλληλα, επιπλέον, τελικά κτλ.	
	Σχήματα λόγου, π.χ. έχει γλυκό πρόσωπο, έχει καλή καρδιά	
3. Επίλογος Γράφουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματα που έχουμε για αυτό το πρόσωπο.	Δείχνουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας, π.χ. την αγαπώ πολύ..., θέλω να είμαστε πάντα μαζί... κτλ.	

10. Στο ημερολόγιό μας περιγράφουμε την οικογένειά μας και τις συνήθειές μας, ώστε να κρατήσουμε τις αναμνήσεις για πάντα! Γράφουμε γεγονότα, συναισθήματα, εμπειρίες.

4.18

4.2 Σχέσεις με συνομηλίκους και οικογένεια

Λεξιλόγιο

A. Θεματικό λεξιλόγιο

1. Σκεφτόμαστε λέξεις με τις οποίες θα μπορούσαμε να περιγράψουμε τη ζωή μας στην εφηβεία και τις καταγράφουμε στον ακόλουθο πίνακα. Έπειτα, γράφουμε μία παράγραφο χρησιμοποιώντας κάποιες από τις λέξεις του πίνακα.

Ουσιαστικά	Επίθετα	Ρήματα	Επιρρήματα
π.χ. ενήβωση, νεότητα	περίεργη, καταπιεσμένη	ενηλικιώνομαι	χαρούμενα, αθλητικά

B. Επίθετα

Παρατηρώ

- Οι γονείς μου μιλούσαν **λίγα** αγγλικά...
- Ο πατέρας μου ήταν **φτωχός** μετανάστης...

Ποιες πληροφορίες μας δίνουν οι έντονα επισημασμένες λέξεις; Αν τις αφαιρέσουμε, τι θα αλλάξει στην πρόταση;

Κατανόω

Οι λέξεις αυτές ονομάζονται και συνήθως συνοδεύουν κάποιο
Τα χρησιμοποιούνται από τον ομιλητή για να δηλωθούν ιδιότητες (χαρακτηριστικά) στα ουσιαστικά τα οποία συνοδεύουν.

Συμπεραίνω

Τα επίθετα είναι χρήσιμα όταν γράφουμε **περιγραφικά κείμενα**, γιατί βοηθούν τον αναγνώστη να σχηματίσει **ακριβέστερη εικόνα** για αυτό που περιγράφεται. Για παράδειγμα, στη φράση «λίγα αγγλικά», αν αφαιρέσουμε το επίθετο «λίγα» προκύπτει διαφορετικό νόημα.

Εφαρμόζω

1. Γράφουμε ένα αντίθετο επίθετο για καθένα από τα υπογραμμισμένα και έπειτα συζητάμε στην τάξη για τις αλλαγές του νοήματος των προτάσεων.

- Ήταν ένας ευγενικός άνθρωπος και αφοσιωμένος πατέρας. →,
- Οι φωνές μας ήταν λίγο πιο δυνατές. →
- Ήταν συνηθισμένο εκείνον τον καιρό να μας κολλάνε τις ταμπέλες. →

Γραμματική

Μετοχές

4.19

Παρατηρώ

- Ήταν **συνηθισμένο** εκείνον τον καιρό...
- Μετά από πολλά βάσανα και **αντιμετωπίζοντας**...

Ποια είναι η λειτουργία των επισημασμένων λέξεων; Ποια πληροφορία παίρνουμε;

Κατανούω

Οι λέξεις που έχουν επισημανθεί ονομάζονται και είναι κλιτές ή άκλιτες.

Οι κλιτές έχουν κατάληξη -μένος,, και οι άκλιτες ή -ώντας.

Μαθαίνω

Οι λέξεις που έχουν επισημανθεί ονομάζονται και είναι κλιτές ή άκλιτες.

Οι κλιτές έχουν κατάληξη -μένος,, και οι άκλιτες ή -ώντας.

Άκλιτη μετοχή

-οντας, π.χ. γράφοντας

-ώντας, π.χ. μιλώντας

Κλιτή μετοχή

Παρελθόν συνοπτικό	Μετοχή σε -μένος, -μένη, -μένο	Θέμα μετοχής	Επίθημα
έσκισα	σκισμένος	σκισ-	-μένος, -μένη, -μένο
δίψασα	διψασμένος	διψασ-	-μένος, -μένη, -μένο
πίεσα	πιεσμένος	πιεσ-	-μένος, -μένη, -μένο

Μετοχή με αναδιπλασιασμό (επαναλαμβάνεται το αρχικό σύμφωνο + φωνήεν ε)

βαρύνω	βεβαρημένος
εγκαταλείπω	εγκαταλειμμένος
διακόπτω	διακεκομμένος
εγγράφω	εγγεγραμμένος
αναμειγνύω	αναμειγμένος
πείθω	πεισμένος
προσκαλώ	προσκλημένος
τρίβω	τριμμένος

Εφαρμόζω

1. Γράφουμε τον σωστό τύπο της κλιτής μετοχής.

- Προσπαθούσε να μας πείσει με (τρίβω) επιχειρήματα.
- Κοίταξε τα (διαγράφω) αρχεία στον υπολογιστή σου, ίσως το βρεις εκεί.
- Οι γονείς των παιδιών στην εφηβεία αναζητούν τα (κρύβω) μηνύματα των παιδιών τους.

Κείμενο 7

Τι τρικυμία είναι αυτή!

Προτού έρθει η εφηβεία, η ζωή είναι πολύ πιο απλή...

Όταν το μυαλό σου έλεγε: «Είναι μια τέλεια μέρα για πατινία!», το σώμα σου απαντούσε αμέσως: «Ναι!!!». Ή το μυαλό σου έλεγε: «Τώρα θα ζωγραφίσω κάτι όμορφο!» και το σώμα σου απαντούσε: «Ναι!!!». Ή το μυαλό έλεγε: «Ο μπαμπάς και η μαμά είναι οι καλύτεροι του κόσμου, τώρα πάω να τους δώσω ένα φιλάκι». Και το σώμα σου συμφωνούσε: «Ναι!!!».

Κοντολογίς, μυαλό και σώμα βρίσκονταν σε πλήρη αρμονία. Ήθελαν τα ίδια πράγματα και ήταν ευτυχισμένα από τη συνεργασία τους. Το ειδύλλιο αυτό όμως ήρθε να το καταστρέψει η εφηβεία και η ζωή έπαψε να είναι πια απλή.

Τώρα το μυαλό μπορεί να λέει: «Τι όμορφη η κούκλα στη βιτρίνα!» και το σώμα να απαντά: «Μα ποια κούκλα, κοίτα πόσο όμορφο είναι το αγόρι εκεί πέρα!». Ή το μυαλό λέει: «Σήμερα θα παρακολουθήσω έναν μαραθώνιο κινουμένων σχεδίων!» και το σώμα απαντάει: «Μπλιαχ! Εγώ θέλω να πάω στο εμπορικό με τις φίλες μου!».

Ή, πάλι, το μυαλό λέει: «Τι ωραία απόψε που θα φτιάξουμε κέικ με τη μαμά!», αλλά το σώμα δια-

φωνεί: «Τη μαμά; Αυτή που χθες μου είπε πως αν δεν κάνω τα μαθήματά μου, δεν θα πάω στη γιορτή; Εγώ αυτή δεν θέλω να την ξαναδώ ποτέ ξανά!».

Πηγή αυτής της, ευτυχώς, προσωρινής διαφωνίας είναι το γεγονός ότι οι αλλαγές που φέρνει στο σώμα η εφηβεία είναι πολύ πιο απότομες από αυτές που λαμβάνουν χώρα στο μυαλό. Έτσι, ενώ το σώμα, που έχει ήδη αναπτυχθεί, σου λέει πως είσαι ήδη έφηβη, ο νους εξακολουθεί να επαναλαμβάνει πως είσαι κοριτσάκι.

Σιτρίνιτι-Σούσι, Τ.

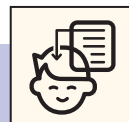
Οδηγός εφηβείας για επαναστάτριες:
ανακάλυψε το σώμα σου που αλλάζει.

1. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία της λέξης και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

ειδύλλιο:

2. Σωστό ή Λάθος; Βάζουμε ✓

	Σ	Λ
Τα παιδιά πριν την εφηβεία ζουν πιο απλά.		
Στην εφηβεία δεν διστάζεις να δείξεις τρυφερότητα στους γονείς σου.		
Το μυαλό και το σώμα πριν την εφηβεία συμπορεύονταν.		
Η εφηβεία φέρνει αλλαγές στο σώμα που είναι απότομες.		
Ο νους σου λέει πως είσαι έφηβη, ενώ το σώμα κοριτσάκι.		

3. Συζητάμε στην ομάδα και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- Με ποια γλωσσικά μέσα η συγγραφέας κάνει την περιγραφή της εφηβείας πιο ζωντανή και πιο άμεση για τον αναγνώστη;
- Ποια είναι τα ενδιαφέροντα ενός παιδιού και ενός εφήβου, σύμφωνα με το κείμενο;

4. Φτιάχνουμε σε δυάδες έναν χιουμοριστικό διάλογο με τον εαυτό μας ή με μία φίλη ή έναν φίλο μας για τα νέα μας ενδιαφέροντα.

Λεξιλόγιο

5. Αναζητούμε στο λεξικό το λήμμα *τρικυμία*. Μελετούμε τις σημασίες και συζητούμε ποια σημασία έχει η λέξη στο κείμενό μας.

Κείμενο 8

Ένας διαφορετικός φίλος

Ακόμα και όταν κάποιος έχει πάρα πολλούς φίλους, υπάρχουν μεταξύ τους μερικοί, που στέκονται πάντοτε κοντά του και είναι πιο αγαπητοί από όλους. Αυτό γινόταν και με τη Μόμο. Είχε 2 φίλους καρδιακούς. Και οι δύο τους έρχονταν κάθε μέρα να τη δούνε και μοιράζονταν μαζί της ό,τι είχαν. Ο ένας ήταν νέος, ο άλλος γέρος. Και η Μόμο δεν θα μπορούσε να πει ποτέ της ποιον από τους δύο αγαπούσε περισσότερο.

Ο γέρος λεγόταν Μπέμπος ο οδοκαθαριστής. Στην πραγματικότητα θα είχε κάποιο άλλο επίθετο, μα μια και το επάγγελμά του ήταν οδοκαθαριστής και τον φώναζαν έτσι όλοι, έτσι έλεγε και ο ίδιος στον εαυτό του.

Ο οδοκαθαριστής Μπέμπος καθόταν κάτω στο αμφιθέατρο, σε μια παράγκα που είχε ο ίδιος χτίσει από τούβλα, λαμαρίνες και χαρτόνια. Ήταν εξαιρετικά κοντός και καμπούριαζε όταν περπατούσε, έτσι που δεν ξεπερνούσε και πολύ τη Μόμο. Έγερνε πάντως κάπως λοξά το μεγάλο του κεφάλι, όπου στέκονταν όρθια τα κοντοκομμένα άσπρα μαλλιά του και φορούσε στη μύτη του ένα ζευγάρι γυαλάκια.

4.3 Εμείς οι έφηβοι

Υπήρχαν κάμποσοι άνθρωποι που πίστευαν πως στον οδοκαθαριστή Μπέμπο λείπανε μερικές βίδες. Κι αυτό γιατί χαμογελούσε ευγενικά, όταν τον ρωτούσες κάτι και δεν απαντούσε. Σκεφτόταν. Κι όταν έβρισκε πως η απάντηση δεν ήταν απαραίτητη, δεν μιλούσε καθόλου. Όταν έβρισκε πως ήταν απαραίτητη, τότε τη σκεφτόταν πολύ. Καμιά φορά χρειαζόταν 2 ώρες, άλλες φορές και μια ολόκληρη ημέρα για να απαντήσει. Στο μεταξύ, ο άλλος είχε φυσικά ξεχάσει τι τον είχε ρωτήσει και τα λόγια του Μπέμπου του φαίνονταν παράδοξα.

Μονάχα η Μόμο μπορούσε να περιμένει τόση ώρα και καταλάβαινε τι έλεγε. Ήξερε πως του χρειαζόταν τόσοσ καιρός για να μην πει ποτέ κάτι που δεν ήταν αλήθεια. Γιατί, κατά τη γνώμη του, όλα τα κακά του κόσμου προέρχονταν από τα πολλά ψέματα, που λέγονταν σκόπιμα και όχι σκόπιμα, όταν κάποιος βιαζόταν.

Κι όταν σκούπιζε τους δρόμους το έκανε πολύ αργά, αλλά δίχως να σταματήσει καθόλου. Σε κάθε του βήμα έπαιρνε μια ανάσα και σε κάθε ανάσα τραβούσε μια σκουπισιά. Βήμα, ανάσα, σκουπισιά. Βήμα, ανάσα, σκουπισιά. Στο μεταξύ, από καμιά φορά, κοντοστεκόταν για λίγο και κοίταζε συλλογισμένους μπροστά του. Κι έπειτα συνέχιζε: βήμα, ανάσα, σκουπισιά...

Και καθώς προχωρούσε έτσι, μπροστά του ο βρόμικος δρόμος και πίσω του ο καθαρός, συχνά του έρχονταν σοφές σκέψεις.

– Ξέρεις, Μόμο, της έλεγε τότε, τα πράγματα είναι έτσι: Έχεις καμιά φορά μπροστά σου έναν πολύ μεγάλο δρόμο. Σκέφτεσαι τι μακρύς που είναι, σκέφτεσαι πως ποτέ σου δεν θα τα καταφέρεις. Κοίταζε μπροστά για λίγο αμίλητος και ύστερα συνέχιζε: και τότε σε πιάνει το βιαστικό σου. Και βιάζεσαι όλο και πιο πολύ. Και κάθε φορά που σηκώνεις τα μάτια σου, βλέπεις πως αυτό που βρίσκεται μπροστά σου δεν έχει καθόλου λιγοστεύσει. Και βάζεις όλη σου τη δύναμη, σε πιάνει απελπισία, στο τέλος λαχανιάζεις και δεν μπορείς άλλο. Και ο δρόμος συνεχίζει να απλώνεται μπροστά σου. Δεν πρέπει να το κάνεις έτσι. Έμενε για λίγο συλλογισμένος και έπειτα συνέχιζε: Δεν κάνει να σκέφτεσαι ολόκληρο τον δρόμο, κατάλαβες; Πρέπει να σκέφτεσαι μονάχα το επόμενο βήμα, την επόμενη ανάσα, την επόμενη σκουπισιά. Κοντοστάθηκε πάλι προτού προσθέσει: Τότε είναι που το χαίρεσαι. Κι είναι κάτι το σπουδαίο αυτό γιατί τότε κάνεις καλά τη δουλειά σου. Και έτσι πρέπει να γίνεται. Και ύστερα από μεγάλη διακοπή συνέχιζε: Και ξαφνικά βλέπεις πως βήμα βήμα έχεις σκουπίσει ολόκληρο τον δρόμο. Ούτε που το κατάλαβες πώς έγινε αυτό και δεν έχεις καν λαχανιάσει. Κουνούσε το κεφάλι του τελειώνοντας: Αυτό είναι που έχει σημασία.

Έντε, Μ. Η Μόμο.

6. Απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Από πού φαίνεται ότι η Μόμο νιώθει τον Μπέμπο πραγματικό φίλο; Υπογραμμίζουμε τα σημεία.
- Πώς σχετίζεται ο τίτλος με το περιεχόμενο του κειμένου;

7. Η Μόμο και ο Μπέμπος συζητούν για το τι είναι η φιλία. Γράφουμε έναν φανταστικό διάλογο και τον δραματοποιούμε στην τάξη.

8. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- Κατά τη γνώμη του Μπέμπου, όλα τα κακά του κόσμου προέρχονται από τα πολλά ψέματα. Πώς αντιλαμβανόμαστε αυτήν τη φράση;
- Χαρακτηρίζουμε τον Μπέμπο, από τα λόγια, τις πράξεις του, τις σκέψεις του και τα συναισθήματά του, σύμφωνα με τις πληροφορίες του κειμένου.
- Ξαναδιαβάζουμε την τελευταία παράγραφο και συζητάμε την τεχνική που προτείνει ο Μπέμπος για να πετύχουμε τους στόχους μας στη ζωή.

Κείμενο 9

Ποίημα στους φίλους

Δεν μπορώ να σου δώσω λύσεις
για όλα τα προβλήματα της ζωής σου,
ούτε έχω απαντήσεις
για τις αμφιβολίες και τους φόβους σου·
όμως μπορώ να σ' ακούσω
και να τα μοιραστώ μαζί σου.

Δεν μπορώ ν' αλλάξω
το παρελθόν ή το μέλλον σου.
Όμως όταν με χρειάζεσαι
θα είμαι εκεί μαζί σου.

Δεν μπορώ να αποτρέψω τα παραπατήματά σου.
Μόνο μπορώ να σου προσφέρω το χέρι μου
να κρατηθείς και να μην πέσεις.

Οι χαρές σου, οι θρίαμβοι και οι επιτυχίες σου
δεν είναι δικές μου.
Όμως ειλικρινά απολαμβάνω να σε βλέπω
ευτυχισμένο.

Δεν μπορώ να περιορίσω μέσα σε όρια
αυτά που πρέπει να πραγματοποιήσεις,
όμως θα σου προσφέρω τον ελεύθερο χώρο
που χρειάζεσαι για να μεγαλουργήσεις.

Δεν μπορώ να αποτρέψω τις οδύνες σου
όταν κάποιες θλίψεις
σου σκίζουν την καρδιά,
όμως μπορώ να κλάψω μαζί σου
και να μαζέψω τα κομμάτια της
για να τη φτιάξουμε ξανά πιο δυνατή.

Δεν μπορώ να σου πω ποιος είσαι
ούτε ποιος πρέπει να γίνεις.
Μόνο μπορώ
να σ' αγαπώ όπως είσαι
και να είμαι φίλος σου.

Αυτές τις μέρες σκεφτόμουν
τους φίλους μου και τις φίλες μου,
δεν ήσουν πάνω
ή κάτω ή στη μέση.

Δεν ήσουν πρώτος
ούτε τελευταίος στη λίστα.
Δεν ήσουν το νούμερο ένα ούτε το τελευταίο.

Να κοιμάσαι ευτυχισμένος.
Να εκπέμπεις αγάπη.
Να ξέρεις ότι είμαστε εδώ περαστικοί.

Ας βελτιώσουμε τις σχέσεις με τους άλλους.

Να αρπάζουμε τις ευκαιρίες.
Να ακούμε την καρδιά μας.
Να εκτιμούμε τη ζωή.

Πάντως δεν έχω την αξίωση να είμαι
ο πρώτος, ο δεύτερος ή ο τρίτος
στη λίστα σου.

Μου αρκεί που με θέλεις για φίλο.
Ευχαριστώ που είμαι.

Μπόρχες, Χ. Λ., Ποιήματα.

9. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία της λέξης και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

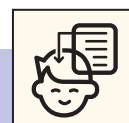
παραπατήματα:

10. Συζητάμε στην τάξη:

- Διαβάζουμε φωναχτά το ποίημα και συζητούμε στην τάξη τα αισθήματα που μας προκαλεί.
- Σε ποιον απευθύνεται το ποίημα και ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους γράφτηκε;

11. Τι μπορεί να κάνει ένας καλός φίλος/μία καλή φίλη; Βάζουμε ✓

	Μπορεί	Δεν μπορεί
... να δώσει λύσεις για όλα τα προβλήματα της ζωής σου		
... να ακούσει και να μοιραστεί μαζί σου φόβους και αμφιβολίες		
... να έχει απαντήσεις για τις αμφιβολίες και τους φόβους σου		
... ν' αλλάξει το παρελθόν ή το μέλλον σου		
... να είναι κοντά σου όταν χρειάζεσαι κάποιον		
... να σου προσφέρει χέρι να κρατηθείς		
... να σε περιορίσει		
... να σου πει ποιος είσαι και ποιος πρέπει να γίνεις		
... να σ' αγαπάει όπως είσαι		

12. Συζητάμε στην ομάδα και ανακοινώνουμε την τάξη:

- Επιλέγουμε 2 στοιχεία που θεωρούμε ότι είναι σημαντικά για τη φιλία και υποστηρίζουμε την άποψή μας.
- Τι σημαίνει για εμάς η φιλία; Πώς επηρεάζει τη ζωή μας;

13. Επιλέγουμε ένα «μπορώ» και ένα «δεν μπορώ» της φιλίας και γράφουμε την αξία τους για τη ζωή μας.

4.4 Επανάληψη

Η ενότητα 4 με μια ματιά

Γραμματική

- ✓ Οι μετοχές διακρίνονται κυρίως σε **κλιτές** και **άκλιτες**. Οι κλιτές έχουν κατάληξη **-μένος, -μένη, -μένο** και οι άκλιτες **-ώντας** και **-οντας**. Ως προς τη λειτουργία τους διακρίνονται κυρίως σε **επιθετικές** και **επιρρηματικές**.
- ✓ Η αφομοίωση είναι μια διαδικασία που δύο χειτονικοί φθόγγοι εξομοιώνονται (δηλαδή γίνονται όμοιοι) για να διευκολυνθεί η προφορά τους. Κυρίως αυτό συμβαίνει με τα προθήματα **εν-** και **συν-** και τη δημιουργία παράγωγων λέξεων, π.χ. **συμμαθητής, συγγραφέας, έλλογος, έμμεσος** κτλ.

Κειμενικός τύπος: Περιγραφή

Δομή	Γλωσσικά στοιχεία
1. Εισαγωγή Αναφέρουμε το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που περιγράφουμε, χαρακτηριστικά και ιδιότητες, τον ρόλο τους στη ζωή μας.	• Οριστική, • Παρόν (Ενεστώτας) • Παρελθόν για κάποιο άτομο που ζήσαμε μαζί του στο παρελθόν, • α' πρόσωπο, αν περιγράφουμε τον εαυτό μας • γ' πρόσωπο όταν περιγράφουμε ένα άτομο που γνωρίζουμε προσωπικά, • Επίθετα και επιθετικούς προσδιορισμούς (μετοχές, αντωνυμίες)
2. Ανάπτυξη Περιγράφουμε: • Την εξωτερική εμφάνιση • Τα εσωτερικά χαρακτηριστικά • Συνήθειες, τρόπος ζωής • Τις στιγμές με πρόσωπα, κάποιο περιστατικό, σημαντικά γεγονότα.	Το πρόσωπό του/της... Επίθετα και επιθετικοί προσδιορισμοί, π.χ. <i>επιβλητικός, μεγάλος, μικρός, ωραίος</i> Σύνδεση μεταξύ των παραγράφων μας με λέξεις όπως: <i>αρχικά, παράλληλα, επιπλέον, τελικά</i> κτλ. Σχήματα λόγου, π.χ. <i>έχει γλυκό πρόσωπο, έχει καλή καρδιά</i>
3. Επίλογος Γράφουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματα που έχουμε για αυτό το πρόσωπο.	Δείχνουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας, π.χ. <i>την αγαπώ πολύ..., θέλω να είμαστε πάντα μαζί...</i> κτλ.

Λεξιλόγιο

- ✓ Τα δάνεια στην ελληνική γλώσσα είναι είτε **κλιτά**, π.χ. *μπίρα*, είτε **άκλιτα**, π.χ. *στιλό*. Ορθογραφούνται με τον απλούστερο δυνατό τρόπο.
- ✓ Τα επίθετα προσδιορίζουν τα ουσιαστικά και μας δίνουν περισσότερες πληροφορίες για αυτά, ενώ ταυτόχρονα βοηθάνε κατά την παραγωγή περιγραφικών κειμένων.

Λεξιλόγιο Ενότητας

εφηβεία, ενηλικίωση, ήβη, ενήβωση	πρωτόγνωρος, συναίσθημα, ενδιαφέρον, φιλία	συγκάλυψη, εκφοβισμός, σύγκρουση, διαχείριση, εξάλειψη, πρόληψη, επίλυση, καβγάδες	υγιεινός, εμφάνιση, διατροφή, αλλαγές, σώμα
-----------------------------------	--	--	---

4.20

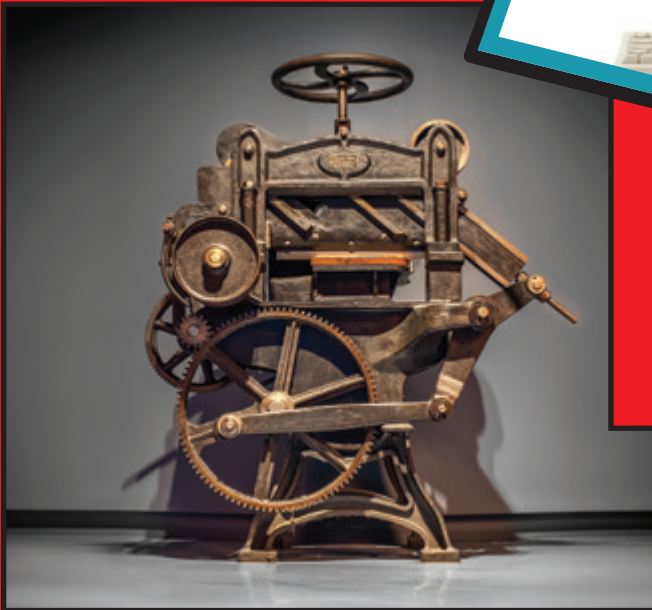

Ελέγχω τις γνώσεις μου!	 για κάθε σωστή απάντηση
1. Συμπληρώνουμε τα κενά των λέξεων, οι οποίες ανήκουν στην οικογένεια της λέξης <i>υγεία</i> : υγ.....ονομικός, ανθ.....χ.....εινός, υγι.....νός	/2
2. Σχηματίζουμε ρήματα από τα επίθετα: φθηνός -> ψηλός -> όμορφος -> ανάστατος ->	/2
3. Κυκλώνουμε τα σημεία που εντοπίζεται η αφομοίωση: έμμεσος, σύλλογος, συμμαθητής, έρρινος, συγκρίνω	/5
4. Συμπληρώνουμε τα κενά των λέξεων, ώστε να είναι ορθογραφημένες: στ.....λό, κλα.....ικός, σ.....ντριβάνι, τ.....ρκουάζ	/2
5. Σχηματίζουμε τις κλιτές μετοχές: Το σπίτι που <u>εγκαταλείπεται</u> είναι Όταν κάποιος έχει <u>πείρα</u> , είναι Αυτός που <u>προσκαλείται</u> σε κάποια εκδήλωσή μας, είναι μας. Η γραμμή που <u>διακόπτεται</u> και δεν είναι συνεχής ονομάζεται	/4
6. Σχηματίζουμε άκλιτες μετοχές: θεωρώ -> χτενίζω -> χάνω -> αγαπώ ->	/2
7. Όταν περιγράφουμε ένα πρόσωπο αναφέρουμε πληροφορίες για την εμφάνιση, τα χαρακτηριστικά, τις συνήθειες και τον τρόπο ζωής. Για να το πετύχουμε αυτό, χρησιμοποιούμε πολλά ή επιθετικές μετοχές.	/3

Κυκλώνω την τελική βαθμολογία μου:

Χρειάζεται να ξαναδιαβάσω (έως 7) 	Τα πήγα μέτρια (8-12) 	Τα πήγα πολύ καλά (13-16) 	Τα πήγα εξαιρετικά (17-20)
---	---	--	--

Ενότητα 5

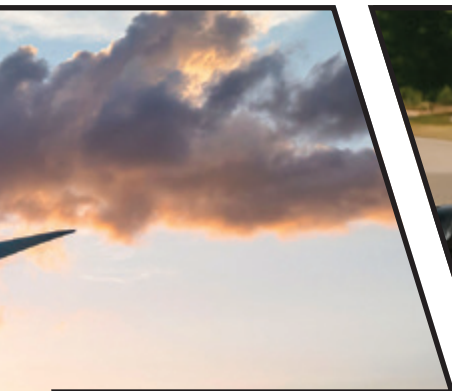

Επιστήμες και Τεχνολογία

Ποιες επιστήμες
γνωρίζουμε;

Πώς μας βοηθάει η τεχνολογία
στη ζωή μας;

Τι μας ενδιαφέρει
περισσότερο γύρω από την
επιστήμη και την τεχνολογία;

Κείμενο 1

Τι είναι η επιστήμη και τι η τεχνολογία;

Η **επιστήμη** είναι ο αδιάκοπος αγώνας του ανθρώπου για την κατάκτηση της γνώσης που μέσα από την οξυδερκή παρατήρηση, τη διαίσθηση και την έρευνα, ανοίγει συνεχώς νέους ορίζοντες και φωτίζει τον νου.

Η επιστήμη και η τεχνολογία δεν ταυτίζονται, συνεργάζονται. Η επιστήμη στοχεύει όλο και πιο βαθιά στην κατάκτηση της γνώσης, ενώ η τεχνολογία επιδιώκει να αξιοποιήσει την επιστημονική γνώση, ώστε να εξυπηρετήσει πρακτικές ανάγκες του ανθρώπου.

Πολύ χαρακτηριστικά, ο Αϊνστάιν (1879-1955) είχε τονίσει ότι η επιστήμη μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη των σκοπών, τους οποίους έχουν οραματιστεί προσωπικότητες που διαθέτουν υψηλά ιδανικά.

Σκαλκέας, Γ., *Επιστήμη και επιστήμονες*. (διασκευή)

5.1

5.2

1. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των λέξεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

οξυδερκής:

οραματίζομαι:

ταυτίζομαι:

2. Σωστό ή Λάθος; Βάζουμε ✓

Η επιστήμη

... αποκαλύπτει νέες δυνατότητες και ξυπνάει το πνεύμα.

... έχει ως στόχο της να υπηρετήσει τις ανάγκες του ανθρώπου.

...ακολουθεί το πνευματικό και ηθικό επίπεδο της κοινωνίας.

Η τεχνολογία

... ταυτίζεται με την επιστήμη.

... χρησιμοποιεί την επιστήμη.

... δεν βελτίωσε ιδιαίτερα τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων.

Ο Αϊνστάιν είπε

...ότι την επιστήμη πρέπει να την υπηρετούν άνθρωποι με υψηλά ιδανικά και αξίες.

Σ

Λ

Σ

Λ

Σ

Λ

3. Εργαζόμαστε σε δυάδες και τοποθετούμε τις επιστήμες στα επιτεύγματα που ταιριάζουν.

Φυσική / Γλωσσολογία / Παιδαγωγική / Πληροφορική / Αστρονομία

ανάλυση και σύνθεση φωνής	μέσα κοινωνικής δικτύωσης και e-mail	ηλεκτρικές συσκευές φως τηλεπικοινωνίες	δορυφόροι GPS, πρόγνωση καιρού	διαδραστικοί πίνακες
αυτόματη μετάφραση	προστασία δεδομένων και δικτύων	ρομποτική αυτοματοποίηση	τηλεσκοπία	εκπαιδευτικές πλατφόρμες
ψηφιακά σώματα κειμένων, ψηφιακά λεξικά	τεχνητή νοημοσύνη	λείζερ	διαστημικές αποστολές	εικονική και επαυξημένη πραγματικότητα

4. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- α. Η τεχνολογία εξυπηρετεί τις πρακτικές ανάγκες του ανθρώπου. Σχολιάζουμε με παραδείγματα.
β. Πώς αντιλαμβανόμαστε τα λόγια του Αϊνστάιν: «Η επιστήμη μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη των σκοπών, τους οποίους έχουν οραματιστεί προσωπικότητες που διαθέτουν υψηλά ιδανικά».

Κείμενο 2

Αρχαία ελληνική τεχνολογία

Η αξεπέραστη προσφορά των αρχαίων Ελλήνων στους τομείς της Φιλοσοφίας και των Καλών Τεχνών είναι πασίγνωστη και δεν αμφισβητείται από κανέναν. Το ίδιο γνωστή είναι και η προσφορά τους στον χώρο των αρχαίων Επιστημών. Όμως η Τεχνολογία των αρχαίων Ελλήνων είναι σχετικά άγνωστη όπως και οι απίστευτες επιδόσεις τους στον τομέα αυτό.

Οι αρχαίοι Έλληνες α) είχαν ανακαλύψει έναν «κινηματογράφο» ικανό να παρουσιάζει αυτόματα την πλοκή ενός μύθου με κινούμενη εικόνα και ήχο. β) Είχαν επινοήσει αυτοκινούμενα οχήματα (αυτοκίνητα) με αυτόματη πλοήγηση, με κιβώτιο ταχυτήτων και άλλα περίπλοκα εξαρτήματα. γ) Χρησιμοποιούσαν λειτουργικά ρομπότ με σκοπό να τους υπηρετούν. δ) Είχαν ανακαλύψει την αρχή του ατμοστροβίλου. ε) Χρησιμοποιούσαν πολύπλοκα αστρονομικά όργανα ακριβείας (ένα είδος G.P.S.) που τους επέτρεπαν να υπολογίζουν με ακρίβεια. στ) Χρησιμοποιούσαν πολύπλοκα ανυψωτικά μηχανήματα ικανά να οικοδομούν πανύψηλα κτίσματα με ολιγάριθμο προσωπικό. ζ) Διέθεταν ωρολόγια (και ξυπνητήρια) ικανά να λειτουργούν αυτόματα και αδιάκοπα χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση κ.ά.

Όλα αυτά αποδεικνύουν το υψηλό τεχνολογικό επίπεδο του πολιτισμού των αρχαίων Ελλήνων!

5.1 Ας μιλήσουμε... επιστημονικά

5. Συζητάμε στην τάξη:

1. Με ποιον τρόπο αποδεικνύεται από το κείμενο ότι οι αρχαίοι Έλληνες είχαν ανεπτυγμένες επιδόσεις στον τομέα των επιστημών;
2. Σε ποιους τομείς των επιστημών επιδόθηκαν οι αρχαίοι Έλληνες;
3. Πώς σχετίζεται η εικόνα με το περιεχόμενο του κειμένου;
4. Τι είδους λεξιλόγιο χρησιμοποιείται για την περιγραφή των τεχνολογικών επιτευγμάτων; Εντοπίζουμε παραδείγματα.

6. Επιλέγουμε με την ομάδα μας ένα αντικείμενο της αρχαιότητας και το παρουσιάζουμε με ελκυστικό και πρωτότυπο τρόπο. Φροντίζουμε να αναφέρουμε όλα τα στοιχεία που το περιγράφουν.

Κείμενο 3

Εφευρέσεις που άλλαξαν τον κόσμο

Μπορείτε να φανταστείτε ποια θα ήταν η ζωή μας τώρα χωρίς συγκεκριμένες εφευρέσεις; Θα μπορούσατε να κάνετε την καθημερινή σας εργασία με πένα και μελάνι; Η ζωή θα ήταν αναμφισβήτητα δύσκολη για εμάς χωρίς τις εφευρέσεις που απολαμβάνουμε σήμερα.

1. Τροχός

Ο τροχός θεωρείται μια από τις σημαντικότερες εφευρέσεις. Δημιουργήθηκε πριν από 5.000 χρόνια και χρησιμοποιήθηκε για τη γρήγορη μεταφορά εμπορευμάτων. Συνεπώς, πρόκειται για μια καινοτομία που αποτέλεσε έναυσμα για άλλες εφευρέσεις που έγιναν στην παγκόσμια ιστορία.

2. Ατμομηχανή

Η ατμομηχανή οδήγησε στη βιομηχανική επανάσταση, καθώς άνοιξαν μεγάλα εργοστάσια. Επιπλέον, χάρη στην ατμομηχανή κατασκευάστηκαν οι σύγχρονοι κινητήρες των μέσων μεταφοράς.

3. Αυτοκίνητο

Ο Καρλ Μπενζ (Karl Benz) ήταν αυτός που εφηύρε το πρώτο αυτοκίνητο το 1885. Τα αυτοκίνητά του όμως ήταν πολύ ακριβά και οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να τα αγοράσουν εύκολα. Ωστόσο, ο Χένρι Φορντ (Henry Ford) τα έκανε προσιτά σχεδόν σε όλους.

4. Ηλεκτρική ενέργεια

Ένα από τα πιο σημαντικά αγαθά είναι η ηλεκτρική ενέργεια. Χρησιμοποιούμε ηλεκτρισμό σχεδόν σε ό,τι κάνουμε στην καθημερινή μας ζωή.

5. Τηλέφωνο

Το τηλέφωνο εφευρέθηκε το 1876 από τον Αμερικανό Γκράχαμ Μπελ (Graham Bell), ενώ όταν παρουσιάστηκε στο κοινό, δεν προκάλεσε το ενδιαφέρον! Εκμηδένισε τις αποστάσεις στην ανθρώπινη επικοινωνία.

6. Διαδίκτυο

Το διαδίκτυο εφευρέθηκε τη δεκαετία του 1970. Βοηθάει στην ενημέρωση και στη μόρφωση των ανθρώπων. Ταυτόχρονα, πολλές ανθρώπινες δραστηριότητες γίνονται μέσω διαδικτύου, π.χ. εργασία, εκπαίδευση, εμπόριο.

7. Τυπογραφία-εκτύπωση

Ο Γερμανός εφευρέτης Γιοχάν Γκούτενμπεργκ (Johannes Gutenberg) εφηύρε ένα κινητό σύστημα εκτύπωσης το 1430 δημιουργώντας «αναστάτωση» παγκοσμίως. Επομένως, τα βιβλία έγιναν προσιτά σε όλον τον κόσμο και διαδόθηκε η γνώση.

8. Αντιβιοτικά

Όλα ξεκίνησαν το 1920 όταν ο Αλεξάντερ Φλέμινγκ (Alexander Fleming) ανακάλυψε κατά λάθος την πενικιλίνη. Η ανακάλυψη των αντιβιοτικών είχε τεράστια σημασία για τον κόσμο της ιατρικής. Έτσι, αυτή η εφεύρεση έχει σώσει εκατομμύρια ζωές μέχρι σήμερα.

Δέκα εφευρέσεις που άλλαξαν τον κόσμο, fortuneGreece. (διασκευή)

7. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των λέξεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

έναυσμα:

αναμφισβήτητα:

8. Συζητάμε στην τάξη:

- Ποιος είναι ο στόχος του κειμένου;
- Χρησιμοποιείται ειδικό λεξιλόγιο στο κείμενο; Εντοπίζουμε παραδείγματα.
- Σε ποιες παραγράφους εντοπίζουμε σαφές συμπέρασμα; Πώς αυτό διατυπώνεται;

9. Συζητάμε στην τάξη και έπειτα επιλέγουμε ένα θέμα και καταγράφουμε σε μία παράγραφο τις σκέψεις μας.

- Πώς θα ήταν η ζωή μας χωρίς την ανακάλυψη του τροχού;
- Η τυπογραφία συντάραξε τον κόσμο λόγω της διάδοσης της γνώσης. Μπορεί το ψηφιακό βιβλίο να φέρει αντίστοιχη εξέλιξη;

Λεξιλόγιο

Α. Διεθνισμοί

Παρατηρώ

- Η ανακάλυψη των **αντιβιοτικών**...
αγγλικά → *antibiotic*, γαλλικά → *antibiotique* **anti-** (αντι-) + **biotic** (βιοτικός)
 - Το **τηλέφωνο** εφευρέθηκε...
γαλλικά → *téléphone*, αγγλικά → *telephone* **tele-** (τηλέ-) + **phone** (φωνή)
 - Το μπαλόνι **ηλεκτρίζει** τα χαρτάκια.
γαλλικά → *électriser*, αγγλικά → *electrize* **electro-** (ηλεκτρο) + **-iser** (-ίζω)
- ✓ Σε τι μοιάζουν οι ελληνικές με τις ξένες λέξεις;

5.3

5.1 Ας μιλήσουμε... επιστημονικά

Κατανόω

Οι λέξεις παρουσιάζουν κάποια κοινά στοιχεία σε διαφορετικές γλώσσες και αυτά τα στοιχεία προέρχονται από τα αρχαία ελληνικά. Τις λέξεις αυτές τις συναντάμε στην επιστήμη και στην τεχνολογία. Όμως οι λέξεις δεν σχηματίστηκαν στα ελληνικά, αλλά σε κάποια άλλη γλώσσα όπου εφευρέθηκαν και τα αντίστοιχα αντικείμενα.

5.4

Μαθαίνω

Ονομάζονται **διεθνισμοί** λέξεις που χρησιμοποιούνται σε πολλές γλώσσες με παρόμοια μορφή και σημασία και έχουν δημιουργηθεί στις ξένες γλώσσες με ρίζες της αρχαίας ελληνικής ή της λατινικής γλώσσας.

Εφαρμόζω

1. Με τη βοήθεια του ψηφιακού λεξικού της **κοινής νεοελληνικής** (βλ. Πύλη για την ελληνική γλώσσα) εντοπίζουμε πληροφορίες για την προέλευση της λέξης.

Λέξεις	α' συστατικό	β' συστατικό	γλώσσα προέλευσης
π.χ. εθνογραφία	eθno- = εθno-	-graphie = -γραφία	< γαλλ. ethnographie
τηλεκάρτα			
καρδιολογία			
αντιβίωση			
αιματοκρίτης			
γεωδυναμική			

Β. Θεματικό λεξιλόγιο

1. Συμπληρώνουμε τα πλαίσια:

Ο ορισμός που βρήκαμε στο λεξικό με δικά μας λόγια:

Τα χαρακτηριστικά της τεχνολογίας:
πρακτική εφαρμογή των θεωριών της επιστήμης

τεχνολογία

Παραδείγματα με τη λέξη:

1. Σήμερα η τεχνολογία κάνει θαύματα.

2. _____

Τι δεν είναι τεχνολογία:
γνώσεις που αποκτήθηκαν με έρευνα

2. Γράφουμε λέξεις σχετικές με την **τεχνολογία** και έπειτα φτιάχνουμε μία παράγραφο με κάποιες από αυτές.

ουσιαστικά	επίθετα	ρήματα
εφαρμογές	σύγχρονη	προγραμματίζω

Γραμματική

Απρόσωπη Σύνταξη

5.5

Παρατηρώ

- **Εκτιμάται** ότι ο πιο αρχαίος τροχός δημιουργήθηκε πριν από 5.000 χρόνια.
 - **Λέγεται** ότι η πρώτη χρήση του τροχού έγινε για τη γρήγορη μεταφορά εμπορευμάτων.
 - **Φαίνεται** ότι το διαδίκτυο έχει γίνει απαραίτητο στη ζωή μας.
- ✓ Σε ποιο πρόσωπο και ποια φωνή είναι τα ρήματα; Φαίνεται ποιος είναι ο δράστης (υποκείμενο); Τι προσφέρει η σύνταξη αυτή;

Κατανούω

Τα ρήματα με έντονο χρώμα ονομάζονται **τριτοπρόσωπα**, γιατί εμφανίζονται στο γ' πρόσωπο της παθητικής φωνής και δεν δηλώνουν τον δράστη. Σε αυτές τις περιπτώσεις η πρόταση που συμπληρώνει το ρήμα θεωρείται συντακτικά ως το υποκείμενό του.

Μαθαίνω

5.6

- ✓ Εκτός από τα ρήματα που αναφέρθηκαν, υπάρχουν και άλλα που εμφανίζονται επίσης με καταλήξεις γ' προσώπου και ονομάζονται απρόσωπα, π.χ.
Πρέπει να μάθουμε την αλήθεια. Κι εδώ δεν δηλώνεται συγκεκριμένος δράστης.
- ✓ Στο συντακτικό, για να βρούμε το υποκείμενο ρωτάμε «τι πρέπει;» → «να μάθουμε την αλήθεια». Η απάντηση εκλαμβάνεται ως υποκείμενο του ρήματος.
- ✓ Κάποια απρόσωπα ρήματα είναι τα: *πρέπει, επιχεί, συμβαίνει, ενδέχεται, πρόκειται.*
- ✓ Στα απρόσωπα ρήματα ανήκουν και όσα δηλώνουν καιρό ή φαινόμενα, π.χ. *βραδιάζει, χιονίζει, ξημερώνει, σκοτεινιάζει* κτλ.

Εφαρμόζω

- 1.** Στις παρακάτω προτάσεις κυκλώνουμε τα απρόσωπα ρήματα και υπογραμμίζουμε τις δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις που λειτουργούν ως υποκείμενό τους.

- Ανακοινώθηκε πως το αεροπλάνο θα έχει καθυστέρηση.
- Λέγεται ότι την επόμενη εβδομάδα θα πάμε εκδρομή.
- Πρέπει να αγαπήσεις το διάβασμα.
- Πρόκειται να έρθει ένας συγγραφέας παιδικής λογοτεχνίας στο σχολείο μας.
- Υπάρχει φόβος μήπως αποτύχω στις εξετάσεις.

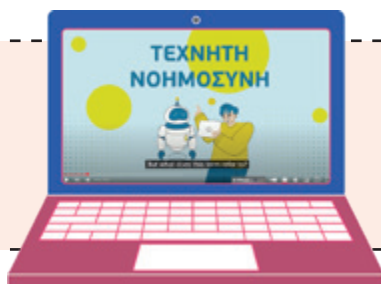
5.2 Σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα

1. Διαβάζουμε τον τίτλο στο παρακάτω ηχητικό απόσπασμα. Τι πιστεύουμε ότι θα παρακολουθήσουμε;

Κείμενο 4

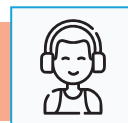
Τι είναι η τεχνητή νοημοσύνη;

5.7

2. Αφού ακούσουμε προσεκτικά το ηχητικό απόσπασμα, απαντάμε στα εξής:

- Ποια είναι τα οφέλη της τεχνητής νοημοσύνης στους ανθρώπους;
- Πρέπει να εμπιστευόμαστε απόλυτα την τεχνητή νοημοσύνη;

3. Συμπληρώνουμε τα κενά, σύμφωνα με τις πληροφορίες του ηχητικού αποσπάσματος. Αν χρειαστεί, το παρακολουθούμε ξανά.

- Η τεχνητή νοημοσύνη σχετίζεται με την μιας μηχανής να μιμείται τον άνθρωπο σε γνωστικούς τομείς, όπως η, ο σχεδιασμός και η
- Οι μηχανές μέσω της τεχνητής νοημοσύνης κατανοούν το περιβάλλον τους, προβλήματα και εργάζονται για να πετύχουν έναν συγκεκριμένο
- Η τεχνητή νοημοσύνη βοηθά τους ανθρώπους σε διάφορους τομείς της ζωής τους, π.χ. περίθαλψη, μεταφορές, υπηρεσίες.
- Η γενετική τεχνητή νοημοσύνη αξιοποιείται σε διάφορους τομείς, π.χ. για να δημιουργηθεί ένα, βασισμένο στο ύφος ενός συγκεκριμένου συγγραφέα, να μία μουσική στο ύφος ενός διάσημου συνθέτη ή να δημιουργήσει ένα από μία απλή κειμενική περιγραφή.

Κείμενο 5

Η ερώτηση που άλλαξε τα πάντα στην τεχνολογία

Η συνέντευξη με τον κ. Παναγιώτη Αναστασιάδη, καθηγητή ΤΠΕ του Πανεπιστημίου Κρήτης, αφορά την τεχνητή νοημοσύνη και λύνει τις απορίες μας.

Ο Άλαν Τούρινγκ πρόδρομος της Τεχνητής Νοημοσύνης

– Κύριε Αναστασιάδη, πώς ξεκίνησε η τεχνητή νοημοσύνη;

– Όλα ξεκίνησαν πριν από 70 χρόνια, όταν ο Άλαν Τούρινγκ έθεσε το ερώτημα: «Τι θα συνέβαινε αν οι μηχανές μπορούσαν να σκεφτούν όπως οι άνθρωποι;». Μερικά χρόνια αργότερα, ο John McCarthy είπε ότι η τεχνητή νοημοσύνη αφορά τον προγραμματισμό των μηχανών, ώστε να σκέφτονται όπως οι άνθρωποι.

– Αλήθεια, πού υπάρχει τεχνητή νοημοσύνη;

– Σήμερα υπάρχουν δύο κατηγορίες όπου μπορούμε να βρούμε την τεχνητή νοημοσύνη. Η πρώτη κατηγορία είναι οι μηχανές, όπως τα ρομπότ, τα drones και τα αυτόνομα οχήματα.

Η δεύτερη κατηγορία είναι τα λογισμικά που χρησιμοποιούνται σε διάφορες εφαρμογές.

Για παράδειγμα, στην υγειονομική περίθαλψη, όπου οι γιατροί ή οι νοσοκόμες με τη βοήθειά τους κάνουν διάγνωση ή δίνουν θεραπεία στους ασθενείς.

Επίσης, λογισμικό τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να υπάρχει στον υπολογιστή ή στα τηλέφωνα μας. Η χρήση προγραμμάτων, όπως το Chat G.P.T., ή η αναγνώριση προσώπου, ώστε να ανοίξουμε το τηλέφωνό μας ή η παρακολούθηση μιας ταινίας και στη συνέχεια η πρόταση μιας νέας ταινίας είναι εφικτή με την τεχνητή νοημοσύνη.

– **Γιατί χρειαζόμαστε την τεχνητή νοημοσύνη;**

– Η τεχνητή νοημοσύνη είναι εδώ για να μας βοηθά στην καθημερινή μας ζωή. Αλλά, όπως και κάθε άλλη μηχανή, πρέπει πάντα να τη χρησιμοποιούμε με προσοχή! Αυτό που αξίζει να θυμάστε είναι ότι με τη συνεχή δουλειά εκατοντάδων επιστημόνων πληροφορικής σε όλον τον κόσμο φτάσαμε στην επανάσταση της τεχνητής νοημοσύνης. Συνεπώς, η τεχνητή νοημοσύνη είναι εδώ και αναμένεται να φέρει ακόμα τεράστιες αλλαγές στην κοινωνία μας, όμως θα πρέπει να χρησιμοποιείται υπεύθυνα!

– **Σας ευχαριστούμε πολύ, κ. Αναστασιάδη, για τη συνέντευξη!**

4. Συζητάμε στην τάξη:

- Ποιος είναι ο στόχος του κειμένου; Πετυχαίνει τον σκοπό του;
- Ποιο γεγονός είναι αυτό που εξηγείται μέσα στο κείμενο; Εντοπίζουμε ορισμένα σημεία.
- Τι είδους λεξιλόγιο χρησιμοποιείται; Βρίσκουμε παραδείγματα.
- Ποιος χρόνος ρημάτων κυριαρχεί στο κείμενο;
- Εντοπίζουμε τα στάδια εξέλιξης της τεχνητής νοημοσύνης.

5. Επιλέγουμε τη σωστή απάντηση, σύμφωνα με το κείμενο:

Το θέμα του κειμένου είναι...

α. η επιστήμη

β. η τεχνητή νοημοσύνη

γ. η τεχνολογία

Η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν συναντάται σε:

α. μηχανές

β. λογισμικά

γ. βιβλία

Μηχανές όπου δεν εφαρμόζεται η Τεχνητή Νοημοσύνη είναι:

α. τα ρομπότ

β. τα drones

γ. τα τζετ σκι

Η τεχνητή νοημοσύνη:

α. δεν μας βοηθά

β. είναι μόνο χρήσιμη

γ. είναι χρήσιμη αλλά και επικίνδυνη

Η τεχνητή νοημοσύνη:

α. έχει μόνο θετικά

β. έχει μόνο αρνητικά

γ. έχει θετικά και αρνητικά

6. Συζητάμε στην ομάδα και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- α. Εξηγούμε πώς η τεχνητή νοημοσύνη μάς βοηθάει στην καθημερινή μας ζωή.
- β. Ποιοι είναι οι κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν από την τεχνητή νοημοσύνη;

Κειμενικός τύπος: Εξήγηση

Η εξήγηση έχει στόχο να παρουσιάσει τη δημιουργία και εξέλιξη ενός φαινομένου, π.χ. επιστημονικού, φυσικού, κοινωνικού.

Εντοπίζουμε τη δομή και τα γλωσσικά στοιχεία στο κείμενο «Η ερώτηση που άλλαξε τα πάντα στην τεχνολογία».

5.8

Δομή	Γλωσσικά στοιχεία	Παραδείγματα από το κείμενο
1. Εισαγωγή Αναφέρουμε το ζήτημα/θέμα/αντικείμενο για το οποίο θα μιλήσουμε.	• Οριστική. • Παρόν • Χρήση παθητικής σύνταξης και τριτοπρόσωπα ρήματα. • Επιστημονικό λεξιλόγιο, επίσημο ύφος.	
2. Ανάπτυξη Τοποθετούμε τα γεγονότα σε χρονική σειρά, ώστε να φαίνονται οι φάσεις εξέλιξής του.	Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν χρονική σειρά, π.χ. <i>αρχικά, μετά, στη συνέχεια, έπειτα, όλα συνέβησαν πριν...</i> κτλ.	
	Αφηρημένα ουσιαστικά, π.χ. <i>κίνδυνος, γνώση, διάγνωση</i> κτλ.	
	Χρήση ονοματοποιήσεων (μετατροπή ρημάτων σε ουσιαστικά, π.χ. <i>η χρήση προγραμμάτων</i> (χρησιμοποιώ)).	- Η παρακολούθηση μιας ταινίας... η πρόταση μιας νέας ταινίας.
3. Επίλογος Γράφουμε στο τέλος την προσωπική άποψη, παρατήρηση ή ερμηνεία για το τεχνολογικό επίτευγμα. Κλείνουμε με συμπέρασμα.	• Έκφραση γνώμης, π.χ.: <i>κατά τη γνώμη μου, πιστεύω ότι, νομίζω</i> κτλ. • Έκφραση αιτίας-αποτελέσματος, π.χ.: <i>επειδή, διότι, καθώς</i> κτλ. • Έκφραση συμπεράσματος, π.χ.: <i>συνεπώς, άρα, συμπερασματικά</i> κτλ.	

7. Γράφουμε ένα άρθρο για τη σχολική εφημερίδα, όπου παρουσιάζουμε ένα αντικείμενο της τεχνολογίας που χρησιμοποιούμε.

Αναζητούμε απαραίτητες πληροφορίες από το διαδίκτυο για να συντάξουμε το άρθρο μας, το οποίο θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα.

Λεξιλόγιο

Ελπίδα: Παιδιά, λέω να ανακαλύψουμε... την «επιστήμη»!

Φίλιππος: Τι εννοείς;

Ελπίδα: Να αναλύσουμε τη λέξη και να βρούμε τι σήμαινε στα αρχαία ελληνικά.

Φίλιππος: Πολύ καλή η ιδέα σου! Έχω υπόψη μου και το κατάλληλο εργαλείο!

5.9

A. Οικογένεια λέξεων

1. Επισκεπτόμαστε τον ιστότοπο του ψηφιακού λεξικού της Αρχαίας ελληνικής γλώσσας Liddell & Scott (βλ. Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα) και:

α. Εντοπίζουμε την ετυμολογία της λέξης *επιστήμη* (δίνεται σε παρένθεση):

β. Διαβάζουμε τον ορισμό της αρχαίας λέξης και τον καταγράφουμε:

γ. Επισκεπτόμαστε ένα ψηφιακό λεξικό της νέας ελληνικής και καταγράφουμε περιληπτικά τον ορισμό που δίνεται:

δ. Συγκρίνουμε την αρχαία και τη νέα ελληνική σημασία. Τι συμπεραίνουμε;

ε. Δημιουργούμε την οικογένεια λέξεων της *επιστήμης*, π.χ. *διεπιστημονικός*.
Βρίσκουμε 4 λέξεις από το λεξικό και τις καταγράφουμε:

.....

.....

B. Θεματικό λεξιλόγιο

1. Συμπληρώνουμε τα πλαίσια:

Ο ορισμός που βρήκαμε στο λεξικό με δικά μας λόγια:

.....

.....

Τα χαρακτηριστικά της επιστήμης:
γίνεται αποδεκτό μόνο ό,τι αποδεικνύεται

.....

.....

επιστήμη

Παραδείγματα με τη λέξη:

1. Σήμερα η *επιστήμη* κάνει θαύματα.

2.

.....

Τι δεν είναι η *επιστήμη*:

ό,τι δεν επαληθεύεται μέσω πειράματος

.....

.....

2. Γράφουμε λέξεις σχετικές με την *επιστήμη* και έπειτα δημιουργούμε μία παράγραφο με αυτές.

..... ανακάλυψη, πρόοδος,
Γλωσσολογία, φυσικές
.....,

5.2 Σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα

Γραμματική

Λόγια επίθετα σε -ης, -ης, -ες/-ής, -ής, -ές

5.10

Παρατηρώ

- Είναι ένας **διαρκής** αγώνας για τη **συνεχή** βελτίωση των τεχνολογικών επιτευγμάτων.

Κατανούω

Οι λέξεις που έχουν επισημανθεί με έντονο χρώμα είναι, έχουν, γένη, αλλά δύο ομάδες καταλήξεων (αρσενικό/θηλυκό, ουδέτερο).

5.11

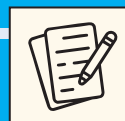
Μαθαίνω

Ενικός αριθμός				
αρσενικό/θηλυκό			ουδέτερο	
Ονομαστική		ο/η διαρκής	το αύταρκες	το διαρκές
Γενική	του/της αυτάρκου			
Αιτιατική		τον/τη διαρκή		

Πληθυντικός αριθμός				
αρσενικό/θηλυκό			ουδέτερο	
Ονομαστική	οι αυτάρκει		τα αυτάρκη	
Γενική		των διαρκών		
Αιτιατική	τους/τις αυτάρκει			τα διαρκή

Εφαρμόζω

1. Συμπληρώνουμε τις καταλήξεις των επιθέτων:

- Οι μαθητές παίρνουν επαρκ..... γνώσεις στη χώρα μας.
- Θαυμάζει τις μεγαλοφυ..... προσωπικότητες της ιστορίας.
- Είναι ο πιο ειλικριν..... άνθρωπος που έχω γνωρίσει.
- Το νησί μας είναι αύταρκ..... σε αγαθά.
- Λόγω της συνεχ..... ανάπτυξης της τεχνολογίας, η ζωή των ανθρώπων έχει βελτιωθεί.
- Ζούμε σε μια εποχή διαρκ..... τεχνολογικών και επιστημονικών εξελίξεων.

5.12

2. Μετατρέπουμε στον πληθυντικό αριθμό (στην αντίστοιχη πτώση) τα παρακάτω ονομαστικά σύνολα:

- το ασφαλές λιμάνι /
- του ατυχούς περιστατικού /
- τον ευτυχή άνθρωπο /

Ταξίδι στο κέντρο της γης

Το Ταξίδι στο κέντρο της γης είναι ένα κλασικό μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας του Ιουλίου Βερν.

Το ταξίδι ξεκινά χάρη στην επιμονή του Γερμανού καθηγητή ορυκτολογίας και γεωλογίας, Όττο Λίντενμπροκ, ο οποίος πιστεύει ότι η θερμοκρασία στο εσωτερικό της Γης δεν αυξάνεται σημαντικά με το βάθος και ότι υπάρχουν ηφαιστειακοί σωλήνες που φτάνουν στο κέντρο της γης. Η αποστολή ξεκινά από τον κρατήρα ενός ανενεργού ηφαιστείου στην Ισλανδία...

- Θα μας συνοδέψει, λοιπόν, ως το κέντρο της γης;

- Ναι, Άξελ, ως το κέντρο της γης.

Μας έμεναν ακόμα σαράντα οκτώ ώρες. Μα, με μεγάλη μου λύπη, αναγκάστηκα να τις χρησιμοποιήσω για τις προετοιμασίες μας. Μεταχειριστήκαμε όλη μας την εξυπνάδα, για να ταξινομήσουμε κάθε αντικείμενο με τον καλύτερο τρόπο, τα όργανα από τη μια μεριά, τα όπλα από την άλλη, τα εργαλεία σε τούτο το πακέτο, τα τρόφιμα σ' ένα άλλο. Όλα σε τέσσερις ομάδες.

Η ομάδα των επιστημονικών οργάνων περιλάμβανε:

1. Ένα εκατοντάβαθμο θερμόμετρο του Άιγκελ, που έφτανε ως τους εκατόν πενήντα βαθμούς.

2. Ένα βαρόμετρο με συμπιεσμένο αέρα, κατασκευασμένο έτσι που να δείχνει πιέσεις μεγαλύτερες από τις ατμοσφαιρικές πιέσεις στην επιφάνεια του ωκεανού. Πραγματικά, το κοινό βαρόμετρο θα ήταν ακατάλληλο, μια που η ατμοσφαιρική πίεση θα μεγάλωνε ανάλογα με το κατέβασμά μας στο εσωτερικό της γης.

3. Ένα χρονόμετρο του Μποϊσσόνάς του νεότερου από τη Γενεύη, ρυθμισμένο σύμφωνα με τον μεσημβρινό του Αμβούργου.

4. Δύο πυξίδες με έγκλιση και απόκλιση.

5. Ένα τηλεσκόπιο για τη νύχτα.

6. Δύο ηλεκτρικά φανάρια Ρούμκορφ.

Ο θεός μου δεν είχε ξεχάσει να πάρει μαζί του και μεγάλη ποσότητα καπνού, μπαρούτι και ίσκα. Στη μέση του φορούσε μια δερμάτινη ζώνη, όπου βρίσκονταν αρκετά χρυσά και ασημένια νομίσματα και αρκετά χαρτονομίσματα. Ο εφοδιασμός μας συμπληρωνόταν με έξι ζευγάρια γερά παπούτσια, που είχαν γίνει αδιάβροχα με μια αλοιφή από κατράμι και λάστιχο.

- Έτσι, ντυμένοι, παπουτσωμένοι και εφοδιασμένοι, μπορούμε να πάμε πολύ μακριά, μου είπε ο θεός μου.

Όλη τη μέρα, απασχοληθήκαμε με την τακτοποίηση αυτών των διαφόρων αντικειμένων. Το βράδυ δειπνήσαμε στο σπίτι του βαρόνου Τράμπτε, με συντροφιά τον δήμαρχο της Ρείκτζάγουικ και τον δόκτορα Χιαλταλίν, τον μεγάλο γιατρό του τόπου.

5.3 Η επιστήμη στην πράξη

Την άλλη μέρα, οι προετοιμασίες μας είχαν τελειώσει. Ο κ. Φρίντρικσον χάρισε στον καθηγητή έναν χάρτη της Ισλανδίας, ασύγκριτα πιο τέλειο από τον χάρτη του Χάντερσον, τον χάρτη του κ. Ολάφ Νικόλας Αλσεν, με κλίμακα 1:480.000 και δημοσιευμένο από την ισλανδική φιλολογική εταιρεία. Ο χάρτης αυτός ήταν για μας πολύτιμο εφόδιο.

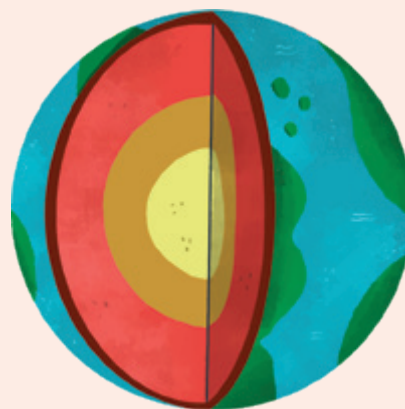
Την τελευταία βραδιά την περάσαμε στο σπίτι του κ. Φρίντρικσον. Εκεί κουβεντιάσαμε μαζί του με μεγάλη οικειότητα. Ένιωθα για τον κ. Φρίντρικσον μεγάλη συμπάθεια και μετά την κουβέντα πήγαμε για ύπνο.

Στις πέντε το πρωί, τα χρεμετίσματα τεσσάρων αλόχων, που ακούγονταν κάτω από το παράθυρό μου, με ξύπνησαν. Ντύθηκα βιαστικά και κατέβηκα στον δρόμο. Εκεί, ο Χανς φόρτωνε τις αποσκευές μας, σχεδόν ασάλευτος. Ωστόσο, έκανε τη δουλειά του με ασυνήθιστη επιδεξιότητα. Ο θεός μου έκανε περισσότερο θόρυβο παρά δουλειά, και ο οδηγός, όπως φαινόταν, πολύ λίγο νοιαζόταν για τις συστάσεις του.

Όλα τελείωσαν στις έξι η ώρα. Ο κ. Φρίντρικσον μας έσφιξε τα χέρια. Ο θεός μου τον ευχαρίστησε στα ισλανδικά για τη θερμή φιλοξενία του. Όσο για μένα, αυτοσχεδίασα στα καλύτερα λατινικά μου ένα εγκάρδιο αποχαιρετισμό. Έπειτα, καβαλικάψαμε και ο κ. Φρίντρικσον μου πέταξε μαζί με τον τελευταίο του αποχαιρετισμό τούτο τον στίχο του Βιργιλίου, που σαν να τον είχε γράψει για μας, τους ταξιδιώτες με το άγνωστο μέλλον:

Κι όποιον δρόμο κι αν χάρισε η τύχη σ' εμάς, ας τον ακολουθήσουμε.

Βερν, Ι. Ταξίδι στο κέντρο της γης.

1. Βρίσκουμε στο λεξικό τη σημασία των λέξεων και διατυπώνουμε έναν δικό μας σύντομο ορισμό.

ίσκα:

χρεμετίσματα:

φιλολογική εταιρεία:

εφόδια:

2. Συζητάμε στην τάξη και απαντάμε:

- Το παραπάνω απόσπασμα αποτελεί:

A. αφήγηση B. περιγραφή Γ. εξήγηση

- Την ιστορία αφηγείται.....
- Το θέμα του κειμένου είναι.....
- Ο τόπος είναι.....
- Οι ήρωες είναι.....
- Ο σκοπός της αποστολής είναι
- Τα επιστημονικά όργανα που έχουν προμηθευτεί είναι

Ποια από αυτά γνωρίζουμε;

3. Ανατρέχουμε στο κείμενο και καταγράφουμε μία πρόταση που να περιγράφει:

- Τον τρόπο που τοποθετήθηκαν τα εφόδια.

- Το κλίμα και τα συναισθήματα του αφηγητή κατά τη διάρκεια του δείπνου της τελευταίας βραδιάς.

4. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- α. Ποιο είναι κατά τη γνώμη μας το σπουδαιότερο και σημαντικότερο εφόδιο-αντικείμενο που προμηθεύτηκαν οι ήρωες για το ταξίδι τους; Αν ήμασταν εμείς μέλος αυτής της ομάδας, ποιο αντικείμενο θα παίρναμε οπωσδήποτε μαζί μας και για ποιον λόγο;
- β. Σχολιάζουμε το νόημα της φράσης του κειμένου: «Κι όποιον δρόμο κι αν χάρισε η τύχη σ' εμάς, ας τον ακολουθήσουμε». Πώς σχετίζεται η φράση αυτή με το ταξίδι των ηρώων της ιστορίας;

5. Φτιάχνουμε μία ψηφιακή παρουσίαση για τη ζωή και τα έργα του Ιουλίου Βερν.

Ο συγγραφέας του βιβλίου «Ταξίδι στο κέντρο της γης» είναι ποιητής και θεατρικός συγγραφέας ιδιαίτερα γνωστός για τα περιπετειώδη μυθιστορήματά του και τη βαθιά επιρροή του στο λογοτεχνικό είδος της επιστημονικής φαντασίας.

Κείμενο 7

Η ανεμογεννήτρια και ο ηλεκτρισμός

Το παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο *Το αγόρι που δάμασε τον άνεμο* είναι η συγκλονιστική ιστορία ενός εφήβου από την Αφρική που χρησιμοποίησε τους μοναδικούς πόρους που είχε στη διάθεσή του για να χτίσει μια ανεμογεννήτρια και να ανυψώσει τη ζωή και το πνεύμα των ανθρώπων της κοινότητάς του. Όσα κατάφερε να πραγματοποιήσει ο Γουίλιαμ Καμγκουάμπα χρησιμοποιώντας την αιολική ενέργεια αποτελούν μια αληθινή, συγκινητική και συναρπαστική ιστορία.

Το μηχάνημα ήταν έτοιμο.

Έπειτα από τόσους μήνες προετοιμασίας η δουλειά είχε επιτέλους ολοκληρωθεί. Το μοτέρ και τα πτερύγια ήταν στερεωμένα με μπουλόνια και ασφαλισμένα, η αλυσίδα ήταν τεντωμένη και λαδωμένη με γράσο, και ο πύργος στεκόταν σταθερά πάνω στα πόδια του. Οι μύες της πλάτης και των χεριών μου είχαν γίνει από το τράβηγμα και το σήκωμα τόσο σφιχτοί όσο και τα άγουρα φρούτα. Και παρόλο που είχα κοιμηθεί ελάχιστα την προηγούμενη νύχτα, ποτέ δεν είχα νιώσει έτσι: ήμουν σε εγρήγορση. Η εφεύρεσή μου είχε ολοκληρωθεί. Και ήταν ακριβώς όπως την είχα ονειρευτεί.

Τα νέα για τη δουλειά μου είχαν διαδοθεί σε πολύ μεγάλη απόσταση και είχε αρχίσει να μαζεύεται κόσμος. Οι έμποροι της αγοράς το είχαν δει να υψώνεται από μακριά και είχαν κλείσει τα μαγαζιά τους, ενώ οι οδηγοί φορτηγών είχαν παρατήσει τα οχήματά τους στον δρόμο. Είχαν διασχίσει την κοιλάδα για να έρθουν προς το σπίτι μου και τώρα συγκεντρώνονταν κάτω από το μηχάνημα, κοιτάζοντάς το με θαυμασμό. Αναγνώρισα τα πρόσωπά τους. Ήταν οι ίδιοι άντρες που με πείραζαν στην αρχή, κι εξακολουθούσαν να ψιθυρίζουν, ακόμα και να γελάνε.

- Άσ' τους, σκέφτηκα. Είχε έρθει η ώρα.

Έκανα έλξη για να ανέβω στο πρώτο σκαλί του πύργου κι άρχισα να σκαρφαλώνω. Το μαλακό ξύλο έτριξε κάτω από το βάρος μου. Όταν έφτασα στην κορυφή στάθηκα στο ίδιο ύψος με το έργο μου. Τα ατσάλινα κόκαλά του είχαν συγκολληθεί και ήταν λυγισμένα και τα πλαστικά χέρια του ήταν μαυρισμένα από φωτιά.

Θαύμασα τα υπόλοιπα κομμάτια του έργου μου: τις ροδέλες από καπάκια μπουκαλιών, τα σκουριασμένα εξαρτήματα από τρακτέρ και τον σκελετό του παλιού ποδηλάτου. Το καθένα έλεγε τη δική του ιστορία ανακάλυψης. Κάθε κομμάτι είχε χαθεί κι έπειτα είχε βρεθεί σε μια εποχή φόβου και πείνας και πόνου. Αλλά τώρα ξαναγεννιόντουσαν όλα μαζί με μένα.

Στο ένα χέρι κρατούσα σφιχτά ένα μικρό καλάμι, στο οποίο ήταν στερεωμένη μια μικροσκοπική λάμπα. Το σύνδεσα σε ένα ζευγάρι σύρματα που κρέμονταν από το μηχάνημα και ετοιμάστηκα για το τελευταίο βήμα. Από κάτω οι άνθρωποι κακάριζαν σαν κόττες.

«Κάντε όλοι ησυχία» είπε κάποιος. «Για να δούμε πόσο τρελό είναι στ' αλήθεια αυτό τ' αγόρι».

Εκείνη τη στιγμή μια δυνατή ριπή ανέμου πέρασε σφυρίζοντας ανάμεσα από τα σκαλιά και με έσπρωξε μέσα στον πύργο. Άπλωσα το χέρι μου και απασφάλισα τον ρότορα του μηχανήματος και τον είδα να περιστρέφεται. Αργά στην αρχή, έπειτα όλο και πιο γρήγορα, μέχρι που όλος ο πύργος τρανταζόταν πέρα δώθε. Τα γόνατά μου έτρεμαν, αλλά συνέχισα ακάθεκτος.

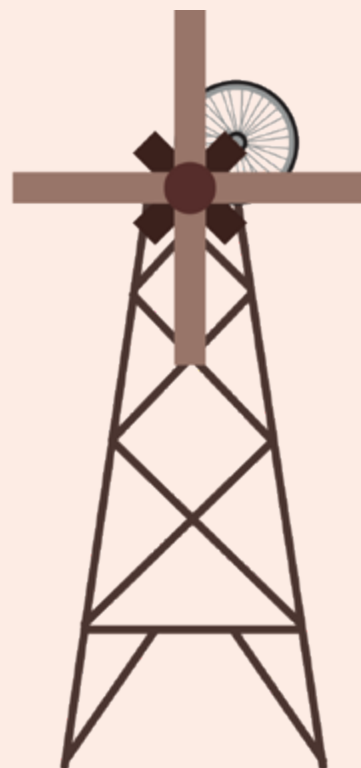
- Μη μ' απογοητεύσεις, τον παρακάλεσα σιωπηλά.

Έπειτα έσφιξα το καλάμι και τα σύρματα και περίμενα το θαύμα του ηλεκτρισμού. Επιτέλους, έφτασε· μια μικροσκοπική λάμψη μέσα στην παλάμη μου και μετά ένα υπέροχο φως. Το πλήθος έβγαλε μια πνιχτή κραυγή, ενώ τα παιδιά έσπρωχναν για να βλέπουν καλύτερα.

- Είναι αλήθεια!, είπε κάποιος.

- Ναι, είπε κάποιος άλλος. Το αγόρι τα κατάφερε. Έφτιαξε ηλεκτρική ενέργεια από τον άνεμο!

Καμκγουάμπα, Γ. Το αγόρι που δάμασε τον άνεμο.

6. Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις:

Το κείμενο είναι:

α. περιγραφικό

β. αφηγηματικό με στοιχεία περιγραφής

γ. εξηγητικό

- Ποιος είναι ο ήρωας του κειμένου και ποιο το δημιούρημά του;
- Ποια τα συναισθήματα του νεαρού εφευρέτη; Εντοπίζουμε τα σημεία στο κείμενο.
- Ποια τα συναισθήματα του πλήθους; Τα εντοπίζουμε στο κείμενο.
- Με ποιον τρόπο λειτούργησε η εφεύρεση και ποιο ήταν το αποτέλεσμα;

7. Ανατρέχουμε στο κείμενο και εντοπίζουμε μια πρόταση που να δηλώνει ότι:

- Το μηχάνημα ήταν έτοιμο.

5.3 Η επιστήμη στην πράξη

- Η προσπάθεια για την κατασκευή του ήταν επίπονη και κουραστική.

- Η προσπάθεια του παιδιού αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία και απαξίωση από τους υπόλοιπους.

- Η εφεύρεση του νεαρού αγοριού δουλεύει και είναι πετυχημένη.

8. Πώς εξελίσσονται τα συναισθήματα του ήρωα-αφηγητή; Τα βάζουμε στη σωστή σειρά.

κόπωση από την προσπάθεια	χαρά από την επίτευξη	άγχος από την εγρήγορση
αισιοδοξία παρά την αμφισβήτηση	αγάπη για το δημιούργημά του	αγωνία πριν τη δοκιμή

1ο	
2ο	
3ο	
4ο	
5ο	
6ο	

9. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

«Θαύμασα τα υπόλοιπα κομμάτια... και πόνο». Ξαναδιαβάζουμε το απόσπασμα και συζητάμε:

- Τι μπορεί να σημαίνει η φράση: «Το καθένα έλεγε τη δική του ιστορία ανακάλυψης»;
- Σκεφτόμαστε ποια μπορεί να είναι η ιστορία του τόπου με βάση τη φράση: «μια εποχή φόβου και πείνας και πόνου».

Λεξιλόγιο

Στο κείμενο υπάρχουν παρομοιώσεις, μεταφορές, προσωποποιήσεις, εικόνες. Γράφουμε το κάθε είδος.

A. ...και ο πύργος στεκόταν σταθερά πάνω στα πόδια του	προσωποποίηση (ή έμπυχη μεταφορά)
B... όσο και τα άγουρα φρούτα	
Γ. Τα ατσάλινα κόκαλά του είχαν συγκολληθεί και ήταν λυγισμένα.	
Δ. Το καθένα έλεγε τη δική του ιστορία ανακάλυψης.	
Ε. ...κακάριζαν σαν κότες	
Στ. ...περίμενα το θαύμα του ηλεκτρισμού	
Ζ. ...ριπή ανέμου πέρασε σφυρίζοντας	
Η. ...μια μικροσκοπική λάμψη μέσα στην παλάμη	
Θ. ...πνιχτή κραυγή...	

Η ενότητα 5 με μια ματιά

Γραμματική

- ✓ Τα ρήματα που εμφανίζονται μόνο στο γ' πρόσωπο της παθητικής φωνής ονομάζονται **τριτοπρόσωπα**, π.χ. *ανακοινώνεται, ακούγεται, διαδίδεται, λέγεται, γίνεται, χρειάζεται* κτλ. και δεν έχουν ως υποκείμενό τους κάποιον δράστη, αλλά τη δευτερεύουσα/εξαρτημένη ονομαστική πρόταση που ακολουθεί.
- ✓ Παρόμοια, κάποια ρήματα ενεργητικής ή παθητικής φωνής που εμφανίζονται στο γ' πρόσωπο ονομάζονται **απρόσωπα** ή **τριτοπρόσωπα**, π.χ. *πρέπει, πρόκειται, επείγει, βραδιάζει* κτλ. Ούτε αυτά δηλώνουν συγκεκριμένο δράστη και έχουν ως υποκείμενό τους τη δευτερεύουσα/εξαρτημένη ονομαστική πρόταση που ακολουθεί.
- ✓ Για να βρούμε το υποκείμενο ενός απρόσωπου ή τριτοπρόσωπου ρήματος κάνουμε την ερώτηση «τι;», π.χ. *Πρέπει να τρως υγιεινά:* «Τι πρέπει;» → «να τρως υγιεινά» (υποκείμενο).
- ✓ Τα επίθετα με κατάληξη *-ης, -ης, -ες και -ής, -ής, -ές* μοιράζονται κοινές καταλήξεις στο αρσενικό και στο θηλυκό γένος, ενώ διαφέρουν στο ουδέτερο. Κάποια από αυτά τα ουδέτερα λόγια επίθετα που τελειώνουν σε *-ήθης, -έθης, -μήκης, -άρκης, -άδης* ανεβάζουν τον τόνο στην ονομαστική και αιτιατική του ουδετέρου, π.χ. *κακόηθες, ευμέγεθες, επίμηκες, άυταρκες, άυθαδες*.

Κειμενικός τύπος: Εξήγηση

Δομή	Γλωσσικά στοιχεία
1. Εισαγωγή Αναφέρουμε το ζήτημα/θέμα/αντικείμενο για το οποίο θα μιλήσουμε.	• Οριστική, παρόν, χρήση παθητικής σύνταξης και τριτοπρόσωπα ρήματα. • Επιστημονικό λεξιλόγιο, επίσημο ύφος.
2. Ανάπτυξη Τοποθετούμε τα γεγονότα σε χρονική σειρά, ώστε να φαίνονται οι φάσεις εξέλιξής του.	Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν χρονική σειρά, αφηρημένα ουσιαστικά Χρήση ονοματοποιήσεων.
3. Επίλογος Προσωπική άποψη, παρατήρηση ή ερμηνεία για το τεχνολογικό επίτευγμα. Κλείνουμε με συμπέρασμα.	Έκφραση γνώμης, αιτίας-αποτελέσματος, συμπεράσματος.

Λεξιλόγιο

✓ Οι λέξεις **αντιβιοτικό, τηλέφωνο, ηλεκτρίζω** ονομάζονται **διεθνισμοί**, δηλαδή είναι λέξεις που χρησιμοποιούνται σε πολλές γλώσσες με παρόμοια μορφή και σημασία και έχουν δημιουργηθεί στις ξένες γλώσσες με ρίζες της αρχαίας ελληνικής ή της λατινικής γλώσσας.

✓ Η λέξη **επιστήμη** είναι αρχαία και έχει προκύψει από το αρχαίο ρήμα **επίσταμαι** που σημαίνει «καταλαβαίνω ένα ζήτημα, γνωρίζω, είμαι έμπειρος σε κάτι ή το γνωρίζω καλά». Λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με την **επιστήμη** είναι: **αντιεπιστημονικός, διεπιστημονικός, επιστημολογία, επιστημονικότητα** κ.ά.

5.14

Λεξιλόγιο Ενότητας

επιστήμη, ανακάλυψη, επιστημονικός, επιστημοσύνη, αντιεπιστημονικός, θετικές, κοινωνικές, ανθρωπιστικές, φυσικές επιστήμες, πείραμα, έρευνα, μελετώ, κίνητρο, θεωρία, συμπεράσματα

τεχνολογία, εφεύρεση, τέχνη, επιτεύγματα, τεχνητή νοημοσύνη, συνεργάζομαι, επιχειρώ, κατασκευάζω, κίνητρο, σύγχρονη εποχή, φαντασία, τόλμη, πρωτοβουλία, καινοτομία, ρομποτική, νανοτεχνολογία

Ελέγχω τις γνώσεις μου!

για κάθε σωστή απάντηση

1. Βάζουμε ✓ όταν η λέξη είναι διεθνισμός: αντιβίωση [< αγγλ. <i>antibiosis</i> < <i>anti-</i> = αντι- + ελνστ. <i>βίωσις</i>] ατμομηχανή [< ατμο- + μηχανή] τηλέφωνο [< αγγλ. <i>telephone</i> < <i>tele-</i> = τηλε- + αρχ. <i>φωνή</i>] τεχνολογία [< γαλλ. <i>technologie</i> < <i>techno-</i> = τεχνο- + <i>-logie</i> = -λογία]	/4
2. Κυκλώνουμε τις λέξεις που έχουν σχέση με την τεχνολογία: έρευνα, εφαρμογές, τεχνητή νοημοσύνη, ανθρωπιστικός -ή -ό	/2
3. Κυκλώνουμε τις λέξεις που έχουν σχέση με την επιστήμη: πείραμα, προηγμένος -η -ο, εφεύρεση, γλώσσα προγραμματισμού	/2
4. Διαγράφουμε όποια ρήματα δεν είναι απρόσωπα/τρίτοπρόσωπα: φαίνομαι, ενδέχεται, πρέπει, ανακοινώνομαι, χιονίζει, λέγεσαι	/3
5. Υπογραμμίζουμε το υποκείμενο των απρόσωπων ρημάτων: Πρέπει να είσαι περισσότερο επιμελής μαθητής. Πρόκειται να πάμε στο μουσείο την επόμενη εβδομάδα.	/2
6. Συμπληρώνουμε τις προτάσεις με το επίθετο στην κατάλληλη πτώση: Η δασκάλα ζήτησε από τα παιδιά να ζωγραφίσουν ένα τρίγωνο αντίστοιχο με αυτό του βιβλίου (ισομεγέθους). Η εργασία των μαθητών βραβεύτηκε στα πλαίσια του μαθητικού συνεδρίου (διεθνούς). Λόγω των επαναλήψεων η πρόοδος του Ηλία βελτιώθηκε (συνεχής).	/3
7. Όταν γράφουμε εξηγητικό κείμενο χρησιμοποιούμε λεξιλόγιο, σύνταξη και ρήματα, ενώ το ύφος του κειμένου είναι	/4

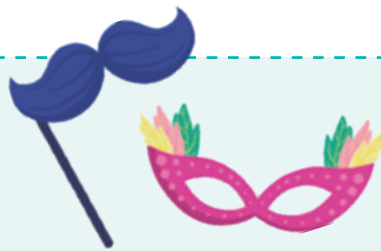
Κυκλώνω την τελική βαθμολογία μου:

Χρειάζεται να
ξαναδιαβάσω
(έως 7)Τα πήγα μέτρια
(8-12)Τα πήγα πολύ καλά
(13-16)Τα πήγα εξαιρετικά
(17-20)

Κείμενο 1

Απόκριες

Το τρελό καρναβάλι

Το τρελό καρναβάλι
έφτασε κοντά μας πάλι,
τρέξτε όλοι με χαρά
ήρθε η Αποκριά!

Κι όταν θα μασκαρευτείτε,
τους χορούς, τα γέλια αρχίστε,
κάθε δρόμος αντηχεί
από τούτη τη γιορτή.

Πιάστε και το γαϊτανάκι
που προβάλλει απ' το σοκάκι,
ρίξτε γύρω σερπαντίνες
κομφετί στις κολομπίνες.

Δείτε και τον Αρλεκίνο
που χορεύει γύρω γύρω,
μπαλαρίνες, πιερότοι
πειρατές και καμαρότοι.

Διώξτε έννοιες μακριά
ξεφαντώστε γιορτινά,
πρίγκιπες, μικρές νεράιδες
ξακουσμένοι βασιλιάδες.

Οι μεγάλοι, τα παιδιά
ζήστε την Αποκριά,
μπείτε τώρα στον χορό
και γλεντήστε με παλμό!

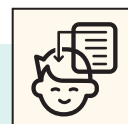
Θεοδωράκη, Μ., Το τρελό καρναβάλι.

1. Διαβάζουμε δυνατά το ποίημα και συζητάμε στην τάξη:

- Παρατηρούμε την ομοιοκαταληξία των στίχων και κυκλώνουμε τις λέξεις που ακούγονται στο τέλος το ίδιο.
- Τι είναι οι Απόκριες; Τι συνηθίζουμε να κάνουμε αυτήν την περίοδο;
- Πώς γιορτάζουμε στον τόπο μας τις Απόκριες;

2. Κυκλώνουμε λέξεις από το ποίημα που είναι χαρακτηριστικές για τις Απόκριες.

Στη συνέχεια γράφουμε μία δική μας αποκριάτικη ιστορία και τη ζωγραφίζουμε.

3. Γράφουμε ένα άρθρο στη σχολική εφημερίδα όπου θα περιγράψουμε ένα έθιμο της Αποκριάς του τόπου μας.

Αρχικά, αναφέρουμε το γεγονός, τον τόπο και τον χρόνο διεξαγωγής του, τους συμμετέχοντες και τον τρόπο συμμετοχής. Έπειτα, εξηγούμε τι ακριβώς συμβαίνει σε κάθε στάδιο του εθίμου (αρχή, εξέλιξη, τέλος). Τέλος, γράφουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματα όσων συμμετέχουν.

Κείμενο 2

Ήρθε η Καθαρή Δευτέρα!

Η πιο όμορφη μέρα, για μένα, είναι η Καθαρή Δευτέρα, η πρώτη μέρα της Μεγάλης Σαρακοστής. Κάθε χρόνο πετάμε τον πιο μεγάλο, τον πιο χρωματιστό και στολισμένο χαρταετό ψηλά στον ουρανό. Είναι το έθιμο. Κάθε Καθαρή Δευτέρα στον ανοιξιάτικο αιθέρα πετούν χαρταετοί.

Σύμφωνα με μια παράδοση, τους χαρταετούς ανακάλυψε κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα ο Έλληνας επιστήμονας Αρχύτας, ο Ταραντίνος. Στην πραγματικότητα ήταν γνωστή στους ασιατικούς λαούς πολλά χρόνια πριν. Η κατασκευή χαρταετών ως παιχνίδι ξεκίνησε από τη Γαλλία, και τον 17ο με 19ο αιώνα διαδόθηκε σε όλη την Ευρώπη και την Αμερική. Από τους Γάλλους που έμεναν στη Μικρά Ασία διαδόθηκε το παιχνίδι στα ελληνόπουλα της Σμύρνης, της Χίου, της Κωνσταντινούπολης, και αργότερα στην υπόλοιπη Ελλάδα. Έγινε, λοιπόν, ένα πανελλήνιο παιχνίδι που συνδυάστηκε με συγκεκριμένη εποχή του έτους. Η ονομασία του παιχνιδιού και το σχέδιο του αετού άλλαζαν από τόπο σε τόπο: στη Σμύρνη λεγόταν τσερκένι, στον Πόντο πουλί, στη Θράκη πετάκι, στα Επτάνησα φύσουνας και στην κυρίως Ελλάδα αετός, μύλος, ψαλίδα, άστρο και φωτοστέφανο.

Η χαρά μικρών και μεγάλων είναι την πρώτη μέρα της Σαρακοστής να βρεθούν στην εξοχή, για να τιμήσουν τη μέρα με τα κούλουμα και να παίξουν με τους αετούς. Βλέπεις, όταν αρχίζει η νηστεία, κάθε εργασία σταματά την ημέρα αυτή. Αρχίζει η περίοδος της καθάρσεως της ψυχής από κακές πράξεις και σκέψεις, και του σώματος από τις πολλές τροφές, όπως είναι το κρέας, το ψάρι και τα γαλακτερά. Οι νοικοκυρές καθαρίζουν από τα λίπη της Αποκριάς τις κατσαρόλες και έτσι την ημέρα αυτή τα φαγητά όλα είναι νησιτίσιμα. Ελιές, λοιπόν, ταραμάς, κρεμμυδάκια φρέσκα, σκόρδα και μαρούλια, χαλβάς και λαγάνες, είναι τα κατάλληλα εδέσματα για τα κούλουμα.

Χαίρομαι να τρώμε όλη η οικογένεια στην εξοχή, να στρώνει η μητέρα το καλό τραπέζομάντιλο, να βάζουμε το καλάθι στη μέση και το κόκκινο κρασί να το ακουμπάμε στην άκρη του δέντρου.

Κι αμέσως τρέχουμε φωναχτά στα λιβάδια, ανάμεσα απ' τα δέντρα, να ξεφύγουμε, για να βρούμε ανοιχτό μέρος και να πετάξει ο αετός μας όλο και πιο ψηλά. Είναι ολόκληρη η τέχνη να καταφέρεις να νικήσεις τον αντίπαλό σου και εξαρτάται από το σχήμα του χαρταετού, τον σπάγκο και φυσικά τον αέρα, λέει ο πατέρας καθώς ετοιμάζεται. Πάντα κάνουμε φανταχτερό τον αετό μας με χρώματα έντονα: κόκκινο και μπλε, πράσινο και κίτρινο. Κόβουμε ψιλά, μακρουλά, πολύχρωμα χαρτιά για την ουρά και γίνεται το βάρος της ουράς τρεις φορές πιο πολύ, για να κρατάει αντίσταση όταν αμολήσουμε τον αετό στον ουρανό. Κι όταν έχεις δοκιμάσει κι αφού τρέξεις σιγά στην αρχή κι ύστερα γρήγορα κι αφήσεις το σχοινί, υψώνεται ο χαρταετός περήφανος στον ουρανό.

Γεμίζει τότε ο αιθέρας σπάγκους κι ο ουρανός χρωματιστά σχήματα σαν μια πολιτεία. Χαίρομαι να βλέπω ν' αρμενίζουν ψηλά στον κόσμο, στολισμένοι οι αετοί γιορτινά και να ταξιδεύουν μ' όλα τα λεύτερα πράγματα που σε όλους μας φέρνουν χαρά: το φως, τα σύννεφα, τ' αστέρια, τον ήλιο.

Μαστρομιχελάκη, Α. Πάσχα ελληνικό.

4. Συζητάμε στην τάξη:

- Τι σημαίνει για εμάς η ημέρα της Καθαρής Δευτέρας;
- Τι ξεχωριστό συμβαίνει αυτήν την ημέρα; Τι είναι αυτό που απολαμβάνουμε περισσότερο;

5. Σωστό ή Λάθος; Βάζουμε ✓

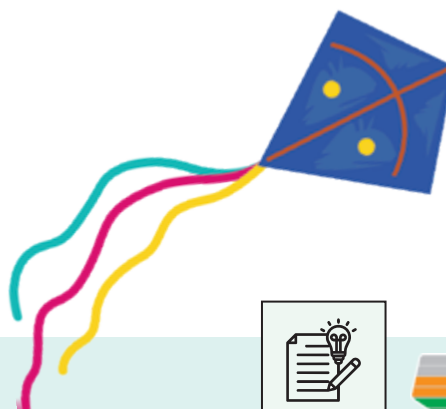

	Σ	Λ
Η Καθαρή Δευτέρα σηματοδοτεί την έναρξη της Μ. Σαρακοστής.		
Η εποχή της συγκεκριμένης γιορτής είναι πάντα η άνοιξη.		
Το πέταγμα του χαρταετού είναι ελληνικό έθιμο και το εφηύρε ο Αρχύτας, ο Ταραντίνος.		
Το επίθετο καθαρή έχει προκύψει, επειδή εκείνη την ημέρα καθαρίζονται οι κατσαρόλες των νοικοκυρών από τα ζωικά λίπη.		
Τα παιδιά ανταγωνίζονται ποιος θα πετάξει πιο ψηλά τον αετό του.		
Όσο πιο φανταχτερός είναι ο αετός μας τόσο ψηλότερα πηγαίνει στον ουρανό.		
Για να πετάξει ο χαρταετός στον αέρα θα πρέπει να τρέξουμε πολύ γρήγορα για να πάρει την απαιτούμενη ώθηση μέχρι να πετάξει ψηλά.		
Στο κείμενο ο ουρανός παρομοιάζεται με μία πολιτεία.		

6. Συζητάμε στην ομάδα μας και έπειτα ανακοινώνουμε στην τάξη μας.

- Στο κείμενο περιγράφεται η εικόνα από το τραπέζι της ημέρας. Πώς ονομάζεται αυτό το γεγονός; Είναι σημαντικές αυτές οι οικογενειακές στιγμές και γιατί;
- Ποιες είναι οι οικογενειακές μας συνήθειες την Καθαρή Δευτέρα; Ποια είναι τα συναισθήματά μας εκείνη την ημέρα;
- Τι μπορεί να συμβολίζει το πέταγμα του αετού;

7. Γράφουμε μία παράγραφο στην οποία σχολιάζουμε το παρακάτω απόσπασμα:

Χαίρομαι να βλέπω ν' αρμενίζουν ψηλά στον κόσμο, στολισμένοι οι αετοί γιορτινά, και να ταξιδεύουν μ' όλα τα λεύτερα πράγματα που σε όλους μας φέρνουν χαρά: το φως, τα σύννεφα, τ' αστέρια, τον ήλιο.

Κείμενο 1

25η Μαρτίου

1. Παρατηρούμε την αφίσα και συζητάμε στην τάξη για τον σκοπό της.

- Σε ποιο γεγονός αναφέρεται ακριβώς;
- Ποιο το νόημα του κειμένου της αφίσας;
- Ποια πρόσωπα αναγνωρίζουμε στο φόντο της αφίσας;
- Θυμόμαστε ποιος ήταν ο ρόλος τους στην Ελληνική Επανάσταση;

2. Ποιες λέξεις ή σύμβολα μας βοηθούν να κατανοήσουμε τον σκοπό για τον οποίο φτιάχτηκε η αφίσα;

3. Ποιος είναι ο φορέας που υλοποίησε την αφίσα;

4. Χωριζόμαστε σε ομάδες και αναζητούμε δράσεις που πραγματοποιήθηκαν από διάφορους φορείς για να τιμήσουμε τα 200 χρόνια από την επανάσταση του 1821.

Κείμενο 2

Με έναν της θάλασσας σπασμό γεννήθηκε ο Κανάρης...

Στέκομαι χρόνια εδώ, θα 'ναι 80 και βάλε, με τη νησιώτικη φορεσιά μου, ορθός πάνω στη βάρκα μου, την «Ελευθερία», με τα βαρέλια γεμάτα μπαρούτι και τον δαυλό στο χέρι, έτοιμος, λες, να πυρπολήσω την τουρκική ναυαρχίδα για να μπω στο μάτι του Καρά Αλή πασά. Κωνσταντίνος Κανάρης το όνομά μου.

Ο καλός γλύπτης θαρρώ με γλύκανε, για να δείξει τον ήπιο χαρακτήρα μου μαζί με την αποφασιστικότητά μου.

Ο κόσμος με ξέρει σαν τον ατρόμητο μπουρλοτιέρη, λίγοι γνωρίζουν ότι ήμουν και πρωθυπουργός σε τούτον εδώ τον τόπο. Για να πω την αλήθεια, με ευχαριστεί περισσότερο να με θυμούνται έτσι. Δε θα 'ταν άχαρο να μείνω μαρμαρωμένος αιώνια πάνω στον υπουργικό μου θώκο με όλα μου τα παράσημα και τα άσπρα μαλλιά και γένια;

Κάλλιο εδώ ψηλά, ορθός στη βάρκα μου, να θωρώ το πέλαγος, έτοιμος να ρίξω το μπουρλότο ενάντια στον εχθρό, παρά καθηλωμένος σε καμιά βελούδινη πολυθρόνα να σκέφτομαι ολημερίς πώς θα φέρω βόλτα τα πολιτικά. Ευκολότερο να κουμαντάρεις το άγριο τσούρμο του караβιού σου, παρά τα αρπακτικά που φτεροκοπάνε γύρω σου...

Στέκομαι, εδώ, καταμεσής της πλατείας, σε αυτήν τη γειτονιά που έζησα το φθινόπωρο του βίου μου ως τα στερνά μου.

Στην αρχή στόλιζα τον κήπο της μεγαλόπρεπης κατοικίας μιας πλούσιας οικογένειας κοντά στον βασιλικό τότε, εθνικό πια κήπο. Μα δεν σας κρύβω πως πολύ χάρηκα που με έφεραν εδώ. Καλύτερα εδώ, στη γειτονιά μου, που είναι γεμάτη κόσμο. Με τα πετούμενα του ουρανού να βρίσκουν σκιά κοντά μου. Οι άνθρωποι πάνε και έρχονται βιαστικά, λίγοι στέκονται και ρίχνουν το βλέμμα τους πάνω μου, άλλοι με προσπερνούν αδιάφορα, δίχως να θυμούνται, δίχως να γνωρίζουν...

Αχ, Κανάρη μου, μονολογώ, όταν με πιάνει το παράπονο, σ' έχουνη λησμονήσει, καθώς από τους ηρωισμούς χρόνος έχει κυλήσει.

*Ανδρικοπούλου, Μ. Κωνσταντίνος Κανάρης το όνομά μου.
Ο μεγάλος μπουρλοτιέρης αφηγείται.*

5. Απαντάμε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Το κείμενο που διαβάσαμε είναι:
Α. αυτοβιογραφία Β. γράμμα Γ. μυθιστόρημα
- Στο κείμενο μιλάει ο ίδιος ο Κωνσταντίνος Κανάρης;

6. Απαντάμε στις ερωτήσεις:

- Ποιο αξίωμα ανέλαβε ο Κανάρης μετά την Επανάσταση του 1821;
- «Ο καλός γλύπτης θαρρώ με γλύκανε, για να δείξει τον ήπιο χαρακτήρα μου μαζί με την αποφασιστικότητα μου». Τι αντιλαμβανόμαστε από αυτήν την πρόταση του κειμένου;
- Από ποια θέση μάς μιλάει ο Κανάρης;

7. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

1. Η πατρίδα μας απέδωσε την πρέπουσα τιμή στους ήρωες της Επανάστασης ενόσω βρίσκονταν στη ζωή; Μήπως κάποιοι αδικήθηκαν; Γνωρίζουμε σχετικά παραδείγματα;
2. Πώς σχετίζεται ο τίτλος του κειμένου με το περιεχόμενό του;
3. Πώς μπορούμε να ξεχωρίσουμε έναν μύθο από ένα πραγματικό γεγονός;

8. Πώς αντιλαμβανόμαστε το παράπονο του Κανάρη.

Αχ, Κανάρη μου, μονολογώ, όταν με πιάνει το παράπονο, σ' έχουνε λησμονήσει, καθώς από τους ηρωισμούς χρόνος έχει κυλήσει. Συμφωνούμε με τον ήρωα του 1821; Γράφουμε μία παράγραφο αποτυπώνοντας τις σκέψεις μας.

Κείμενο 3

Η συμβολή των γυναικών στην Επανάσταση του 1821

Ελισάβετ Υψηλάντη (1768-1866)

Προέρχομαι από μια σπουδαία ελληνική οικογένεια της Βλαχίας, παντρεύτηκα τον Κωνσταντίνο Υψηλάντη, Φαναριώτη ηγεμόνα της Μολδαβίας, ο οποίος είχε οργανώσει την επανάσταση κατά των Οθωμανών στη Βλαχία.

Λόγω των συγκρούσεων με τους Οθωμανούς, καταφύγαμε στη Ρωσία, όπου δεχτήκαμε πολλές τιμές και προνόμια από τον τσάρο. Κάποια μέρα, μαζεύτηκαν στο σπίτι μου οι πρώτοι Φιλικοί για να συζητήσουμε για την Επανάσταση. Εκείνη την ημέρα συμφώνησα να πουλήσω το υπέροχο κτήμα μου για να συγκεντρωθούν χρήματα για τον αγώνα. Οι τρεις γιοι μου -Αλέξανδρος (αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας), Νικόλαος (αρχηγός του Ιερού Λόχου) και Γεώργιος- θα έφευγαν για τη Μολδοβλαχία

προκειμένου να πολεμήσουν, ενώ ο Δημήτριος πήγε να πολεμήσει στην Πελοπόννησο. Βλέπεις, από εκεί όπου ζούσαν πολλοί Έλληνες και λίγοι Οθωμανοί αποφασίστηκε να ξεκινήσει η Επανάσταση.

Δεν σταμάτησα να βοηθώ, όχι μόνο με χρήματα αλλά και προσφέροντας προστασία σε όσους επαναστάτες κατέφευγαν στη Ρωσία. Αργότερα, ο τσάρος μας πήρε πίσω όλα τα κτήματα. Είχε θυμώσει που η οικογένειά μου τον είχε παρακούσει στην εντολή του να μη συμμετάσχουμε στην Ελληνική Επανάσταση.

Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα (Πινότση, 1771-1825)

Υδραία στην καταγωγή, Σπετσιώτισσα καπετάνισσα... γεννήθηκε το 1771 στις φυλακές της Κωνσταντινούπολης, όταν η μητέρα μου επισκέφτηκε τον πατέρα μου, που είχε φυλακιστεί λόγω της συμμετοχής του στα Ορλοφικά. Παντρεύτηκα δύο φορές με Σπετσιώτες καπετάνιους που χάθηκαν στη θάλασσα, αλλά με άφησαν με τεράστια περιουσία - και μπόλικά παιδιά! Εκτός από χρήματα και γη, είχα και πολλά πλοία που τα διέθεσα στον Αγώνα. Όπως και τους γιους μου!

Έγινα μέλος της Φιλικής Εταιρείας και σχημάτισα τη δική μου ομάδα πολεμιστών στις Σπέτσες, την οποία συντηρούσα με πολεμοφόδια και χρήματα. Έβαλα μπρος για την κατασκευή του καλύτερου πλοίου μου. Ο «Αγαμέμνων» πήρε μέρος στην Ελληνική Επανάσταση μπροστάρης του ελληνικού στόλου. Μόνο εγώ το οδηγούσα στη μάχη! Στην πολιορκία του Ναυπλίου πρώτη και καλύτερη μπήκα στις φλόγες. Και με τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη πολεμήσαμε στην Τρίπολη - ποιος νομίζετε ότι έσωσε τις χυναίκες του χαρεμιού;

Κάπως έτσι εγώ, που πάντα πρόσεχα την περιουσία μου, κατάφερα στα πρώτα δύο χρόνια του Αγώνα να ξοδέψω όλα μου τα χρήματα. Αλλά άξιζε! Δεν τα πήγαινα καλά με τις κυβερνήσεις! Ειδικά όταν συνέλαβαν τον Κολοκοτρώνη, ένιωσα τεράστιο θυμό! Χωρίς δεύτερη σκέψη, απαίτησα την αποφυλάκισή του, διακινδυνεύοντας τη δική μου ελευθερία.

Μαντώ Μαυρογένους (1796-1840)

Γεννήθηκα στην Τερχέστη το 1796 από πάμπλουτη οικογένεια. Ο πατέρας μου ήταν Φιλικός και γρήγορα έγινα κι εγώ! Λίγο πριν την Επανάσταση, μετακόμισα στη Μύκονο, πατρίδα της μητέρας μου. Όλη μου την πατρική περιουσία τη διέθεσα στον Αγώνα. Εξόπλισα έξι πλοία και τα έριξα στη μάχη κατά των πειρατών, που έπλητταν τις Κυκλάδες. Κι αργότερα μετά την έξοδο του Μεσολογγίου, πούλησα τα κοσμήματά μου, για να βοηθήσω τους δύο χιλιάδες Μεσολογγίτες που σώθηκαν.

Πολέμησα όμως και η ίδια! Στη Μύκονο σήκωσα πρώτη το λάβαρο της Επανάστασης. Έπεισα τους κατοίκους να ξεσηκωθούν και ανακηρύχθηκα αρχηγός του νησιού. Μετά τη νίκη μας, πήρα Μυκονιάτες και άλλους Κυκλαδίτες, οχτακόσιους συνολικά, και φύγαμε να πολεμήσουμε σε διάφορες μάχες: στο Πήλιο, στη Φθιώτιδα, στην Εύβοια και τη Λιβαδειά... φυσικά με δικά μου έξοδα.

Η συμβολή μου στον Αγώνα δεν αναγνωρίστηκε, ενώ αργότερα δεν έλαβα σύνταξη. Έφυγα από το Ναύπλιο, όπου έμενα σε ένα σπίτι που μου είχε παραχωρήσει ο Καποδίστριας, και φιλοξενήθηκα από συγγενείς μου στην Πάρο. Εκεί έζησα τα τελευταία μου χρόνια, έχοντας θυσιάσει στην Επανάσταση όλη μου την περιουσία και την προσωπική μου ευτυχία.

Φωτεινή Τζαβέλα (1809-1880)

Αν και γεννήθηκα στην Κέρκυρα, μεγάλωσα σαν Σουλιώτισσα. Εκεί, εμείς οι γυναίκες μαθαίναμε να πολεμάμε και προτιμούσαμε να πεθάνουμε πέφτοντας από τα βράχια παρά να καταλήξουμε σκλάβες. Ο πατέρας μου, Φώτος, υπήρξε αρχηγός στους Σουλιώτες και η μητέρα μου, Δέσπω Τζαβέλλα, δοξάστηκε στους πολέμους μας με τον Αλή πασά. Λένε μάλιστα πως όταν ήρθε η ψεύτικη είδηση, όπως αποδείχτηκε αργότερα, ότι πέθαναν τα αδέρφια μου, αν και τα υπεραγαπούσε, αρνήθηκε να κλάψει. Αντίθετα, παρακίνησε τις γυναίκες να σταματήσουν να μοιρολογούν και να συνεχίσουν τις ετοιμασίες για το Πάσχα που πλησίαζε. Έτσι είμαστε εμείς!

Όταν επιστρέψαμε στο Σούλι το 1820, είδα για πρώτη φορά τα χωριά και τα βουνά της πατρίδας μου, για την οποία είχα ακούσει τόσες ιστορίες. Πολύ γρήγορα μας πολιορκήσαν οι Οθωμανοί, κι εγώ μικρό κορίτσι μπλέχτηκα στον πόλεμο. Οι συμπατριώτες μου πολέμησαν γενναία, αλλά οι αντίπαλοι ήταν πολλοί, κι εμείς ήμασταν μόνοι και αποκλεισμένοι. Δεκατριών χρόνων κατέφυγα στο Μεσολόγγι το 1822. Εκεί τράβηξα τα επόμενα χρόνια όλα τα δεινά και τις περιπέτειες των πολιορκιών βοηθώντας όπως μπορούσα.

Παντρεύτηκα τον Γενναίο (γιο του Κολοκοτρώνη) και το 1862 έγινα η πρώτη κυρία της Ελλάδας! Για χρόνια ήμουν κυρία επί των τιμών και σύμβουλος της βασίλισσας Αμαλίας καθοδηγώντας τη για το καλό της Ελλάδας, δίχως να ξεχνάω τη σκλαβωμένη Ήπειρο και το Σούλι. Φορούσα ειδική φορεσιά με σουλιώτικα στοιχεία! Πέθανα στην Αθήνα το 1880.

Μαρκάκη, Β. Τα πρόσωπα της Επανάστασης του 1821.

9. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο τα σημεία που δείχνουν:

- Την προσφορά των γυναικών στην Επανάσταση του 1821.
- Την ανιδιοτέλεια των ηρωίδων του 1821.

10. Συζητάμε σε ομάδες και ανακοινώνουμε στην τάξη. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα.

- Το ελληνικό κράτος δεν χορήγησε σύνταξη στη Μαντώ Μαυρογένους, παρόλη την προσφορά της στον Αγώνα. Πώς κρίνουμε αυτό το ιστορικό γεγονός; Γνωρίζουμε παρόμοια παραδείγματα ηρώων με αντίστοιχη αντιμετώπιση;
- Πώς κρίνουμε την αντίδραση της Δέσπως Τζαβέλλα στο άκουσμα των θλιβερών συμβάντων; Τη σχολιάζουμε.

11. Γράφουμε ένα άρθρο για το ιστολόγιο της τάξης μας, στο οποίο θα παρουσιάζουμε τη ζωή κάποιου ήρωα από την Επανάσταση του 1821.

Αναζητούμε πληροφορίες για τον ήρωά μας από το διαδίκτυο ή από ιστορικά βιβλία και συνθέτουμε ένα άρθρο, στο οποίο θα επιχειρήσουμε να αφηγηθούμε τους πιο σημαντικούς σταθμούς της πορείας του, π.χ. οι μάχες που έλαβε μέρος, η προσφορά του στην Επανάσταση, την πορεία του μετά από αυτήν. Φροντίζουμε να αναφερθούμε και κάποια άλλα γεγονότα της ζωής του, π.χ. πότε και πού γεννήθηκε, κάτι που μας εντυπωσίασε από τη ζωή του, πώς πέθανε κτλ.

Πηγές εικόνων και κειμένων

Τα κείμενα στα οποία δεν υπάρχει συγγραφέας έχουν συνταχθεί από τη συγγραφική ομάδα του διδακτικού βιβλίου.

Ενότητα 3

Σελ. 12:

Δήμος Ιεράπετρας, Επικοινωνία-Πληροφορίες

Διαθεματικό Διαπολιτισμικό Ραδιόφωνο της Εκπαιδευτικής Κοινότητας

Ηλεκτρονικά σχολικά περιοδικά & εφημερίδες

SaferInternet4Kids: Για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο, Παραπληροφόρηση και ψευδείς ειδήσεις.

Το Βήμα, Ψηφίστε την αγαπημένη σας εφημερίδα στον Διαγωνισμό Σχολικών Εφημερίδων του ΒΗΜΑΤΟΣ, 26/03/2025

3ο Γυμνάσιο Αμαρουσίου, Οι μαθητές ρωτούν – οι ειδικοί απαντούν, 7/03/2023

in.gr, ΕΛΣΤΑΤ: Πόσο διαβάζουν οι Έλληνες εφημερίδες και περιοδικά;, 20/04/2022

Σελ. 13:

Προστασία της φύσης, Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον: εργαστήριο με θέμα "Systems Thinking and Leadership", 4/06/2018

SaferInternet4Kids: Για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο, 10/2016

Σελ. 16:

3ο Γυμνάσιο Αμαρουσίου, Οι μαθητές ρωτούν – οι ειδικοί απαντούν, 7/03/2023

Σελ. 21:

raideianews.com, Πρώτος Μαθητικός Διαγωνισμός «ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ» Για Σχολικές Εφημερίδες, 19/11/2024

Σελ. 27:

Χόκνεϊ Ντέιβιντ (2020). Η ιστορία των εικόνων για παιδιά, Καπόν.

Σελ. 30:

SaferInternet4Kids: Για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο, Παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο, Εγχειρίδιο μαθητή/μαθήτριας.

Ενότητα 4

Σελ. 42:

Καθημερινή, 10ος Πανελλήνιος Διαγωνισμός Εκπαιδευτικής Ρομποτικής & STEM: Άνοιξαν οι συμμετοχές, 29/02/2024

mother's blog, Από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο: Συμβουλές για εύκολη μετάβαση και προσαρμογή, 8/09/2017.

mother's blog, Για ποιους τελικά είναι δύσκολη η εφηβεία, για τους γονείς ή τα ίδια τα παιδιά;, 1/12/2023

Σελ. 43:

Wikipedia.org, Ο Έφηβος των Αντικυθήρων.

Σελ. 54:

Κέντρο Ειδικών Θεραπειών «Επικοινωνία», Σχολικός Εκφοβισμός αλλοδαπών μαθητών.

Επετειακά

Σελ. 95:

el.wikipedia.org, Ελισάβετ Υψηλάντη

Σελ. 96:

el.wikipedia.org, Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα

el.wikipedia.org, Μαντώ Μαυρογένους

Σελ. 97:

el.wikipedia.org, Φωτεινή Κολοκοτρώνη

Ενότητα 3

Κείμενο 2, σελ. 16

Ηλεκτρονικά σχολικά περιοδικά & εφημερίδες, Η πρώτη μας συνέντευξη από έναν καταξιωμένο δημοσιογράφο!, 3/2022

Κείμενο 3, σελ. 21

Το Βήμα, 1ος Πανελλήνιος και Παγκύπριος Διαγωνισμός Σχολικών Εφημερίδων

Κείμενο 4, σελ. 23

Ηλεκτρονικά Σχολικά Περιοδικά & Εφημερίδες, Προτάσεις χρήσεις.

Κείμενο 5, σελ. 26

SaferInternet4Kids. Η Παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο με απλά λόγια!

Κείμενο 6, σελ. 26

Χόκνεϊ Ντέιβιντ (2020). Η ιστορία των εικόνων για παιδιά, Καπόν.

Κείμενο 7, σελ. 28

SaferInternet4Kids: Για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο, Ψευδείς ειδήσεις στο διαδίκτυο.

Κείμενο 8, σελ. 30

SaferInternet4Kids: Για ένα ασφαλέστερο διαδίκτυο, Ψεύτικα βίντεο.

Κείμενο 9, σελ. 36

Σπύρου, Δ. (1997). Ο Ψύλλος. Αθήνα: Πατάκης.

Κείμενο 10, σελ. 38

Πορτίμ, Α. (2020). Ράδιο Ποπόφ. Αθήνα: Ψυχογιός.

Ενότητα 4

Κείμενο 1, σελ. 44

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2001). Βλέπω τον σημερινό κόσμο, πολυθεματικό βιβλίο δημοτικού σχολείου για την ευέλικτη ζώνη, σελ. 41-42.

Κείμενο 2, σελ. 46

NewTV gr. Ψυχογραφήματα 41η (Εφηβεία και Συναισθήματα)

Κείμενο 5, σελ. 53

Χρωματιστή τάξη, Τι μπορείς να κάνεις αν δέχεσαι μπούλινγκ, 5/3/2025.

Κείμενο 6, σελ. 55

Μπουσκάλια, Λ. (1991). Ο Πατέρας μου. Γλάρος.

Κείμενο 7, σελ. 60

Σιτρίνιτι-Σούσι, Τ. (2021). Οδηγός εφηβείας για επαναστάτριες: Ανακάλυψε το σώμα σου που αλλάζει. Αθήνα: Ψυχογιός.

Κείμενο 8, σελ. 61

Έντε, Μ. (2013). Η Μόμο. Αθήνα: Ψυχογιός.

Κείμενο 9, σελ. 64

Χόρχε Λουίς Μπόρχες (1995). Ποιήματα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ενότητα 5

Κείμενο 1, σελ. 70

Γρηγόρης Σκαλκιάς, Επιστήμη και επιστήμονες, Ακαδημία Αθηνών.

Κείμενο 2, σελ. 71

Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας, Κ. Κοτσανάς.

Κείμενο 3, σελ. 72

fortuneGreece, Δέκα εφευρέσεις που άλλαξαν τον κόσμο, 21/10/2020.

Κείμενο 4, σελ. 76

SaferInternet4Kids. Τι είναι η τεχνητή νοημοσύνη;

Κείμενο 6, σελ. 81

Βερν, Ι. (2013). Ταξίδι στο κέντρο της γης. Αθήνα: Πατάκης.

Κείμενο 7, σελ. 84

Καμκγουάμπα, Γ. (2017). Το αγόρι που δάμασε τον άνεμο. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

Επετειακά

Κείμενο 1, σελ. 90

Θεοδωράκη, Μ. (2005). Το τρελό καρναβάλι. *Παράθυρο στην εκπαίδευση του παιδιού*, 31(17).

Κείμενο 2, σελ. 91

Μαστρομιχελάκη, Α. (1999). *Πάσχα ελληνικό*. Αθήνα: Ακρίτας.

Κείμενο 1, σελ. 93

130 δράσεις και εκδηλώσεις της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για τα 200 χρόνια από την επανάσταση του 1821, 23/03/2021

Κείμενο 2, σελ. 94

Ανδρικοπούλου, Μ. (2020). *Κωνσταντίνος Κανάρης το όνομά μου. Ο μεγάλος μπουρλοτιέρης αφηγείται*. Αθήνα: Καλέντης.

Κείμενο 3, σελ. 95

Μαρκάκη, Β. (2021). *Τα πρόσωπα της Επανάστασης του 1821*. Αθήνα: Ψυχογιός.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Ευθυμίου, Α. (2013). *Η διδασκαλία του λεξιλογίου στο δημοτικό σχολείο. Θεωρία και εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Holton, D., Mackridge, P., & Φιλιππάκη-Warburton, E. (1999). *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας* (Β. Σπυρόπουλος, μετάφρ.). Αθήνα: Πατάκης.

Θώμου, Π. (2023). *Λεξιλογικά ζητήματα της νέας ελληνικής γλώσσας: Θεωρία και εφαρμογές*. Αθήνα: Πεδίο.

Κατσούδα, Γ. (2008). *Σύγχρονο πρακτικό συντακτικό τσέπης*. Αθήνα: Άγκυρα.

Κατσούδα, Γ. (2009). *Σύγχρονη πρακτική γραμματική τσέπης*. Αθήνα: Άγκυρα.

Κατσούδα, Γ. & Μαγουλά, Ε. (2024). *Γνωρίζοντας της νεοελληνικές διαλέκτους. Ένα εκπαιδευτικό ταξίδι στη γεωγραφική ποικιλία με φύλλα εργασίας*. Αθήνα: Gutenberg.

Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ. (2011). *Γραμματική της νέας ελληνικής: Δομολειτουργική – επικοινωνιακή* (σε συνεργασία με τους: Μόζερ, Α., Μπακάκου-Ορφανού, Α. & Σκοπετέα, Σ.). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής (1998). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη].

https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/

Μαγουλάς, Γ. & Μαγουλά, Ε. (2019). *Γλωσσολογία και ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Πεδίο.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2010). *Ετυμολογικό λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2016). *Λεξικό των παραχώρων και συνθέτων της νέας ελληνικής*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2017). *Σύγχρονη σχολική γραμματική για όλους*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2019). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Φτερνιάτη, Α. (2012). *Πανεπιστημιακές σημειώσεις για το μάθημα «Διδακτική της νεοελληνικής γλώσσας»* [Πανεπιστημιακές σημειώσεις]. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας (2023). Ακαδημία Αθηνών. Επιστημονικός υπεύθυνος: Χαραλαμπίδης, Χ. [επιμ.]

<https://christikolexiko.academyofathens.gr/>

